

Выніковая калегія

Выступіла Наталля Качанова.

Слова віцэ-прэм'ера

Намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Наталля Качанова звярнулася да ўдзельнікаў пасяджэння выніковай калегіі Міністэрства культуры краіны. Яна выказала ўдзячнасць работнікам культуры краіны за іх самаахвярную працу і ў сваёй прамове спынілася на самых важных аспектах развіцця сферы.

Год культуры, зазначыла яна, — знакавы, вельмі важны для кожнага з нас, для ўсёй галіны, і тычыцца ён, апроч уласна культурных дзей, і культуры паводзін, і адносін адно да аднаго, і многіх іншых бакоў жыцця.

Давер народа неабходна апраўдаць, падкрэпіла Наталля Качанова. А давер гэты ёсць. Таму кадравае пытанне — першаступеннае. Кадры трэба вырошчваць, цаніць, звяртаць увагу на тое, каб маладыя спецыялісты былі зацікаўлены ў

падаўжэнні кантрактаў па месцы працы, што стала для іх першым. Гэтак жа, на думку Наталлі Качановай, не павінна губляцца пераемнасць у моладзі са старшым пакаленнем прафесіяналаў.

У рэгіёнах, па словах віцэ-прэм'ера, нямала годных творчых калектываў, творчых асоб. На рэспубліканскім узроўні варта пастаянна падтрымліваць стасункі з імі. Красамоўны прыклад — выязная калегія Міністэрства культуры, што адбылася ў Маладзечне, абвешчаным сёлета Культурнай сталіцай Беларусі. Намеснік Прэм'ер-міністра, у прыватнасці, падкрэсліла:

— Усё, што сёння адбываецца ў нашай сталіцы ў галіне культуры, у поўнай меры мае быць рэалізавана ў рэгіёне.

Віцэ-прэм'ер пераканана, што патэнцыял нацыянальнай культуры недастаткова выкарыстоўваецца для развіцця культурнага турызму, сувенірнага бізнесу, дэкаратаўна-прыкладнага мастацтва. А тыя магутныя магчымасці павінны працаваць на імідж нашай краіны за мяжой.

Спынілася Наталля Качанова і на якасці работы галіны. Тэатральныя пастаноўкі, музычныя праграмы, выставачныя праекты павінны прыцягваць усё большую колькасць наведвальнікаў музеяў, кіназалаў, тэатраў, бібліятэк.

— Да аптымізацыі трэба падыходзіць асцярожна, — зазначыла Наталля Качанова. — Яна — не дзеля скарачэння работнікаў, а дзеля павышэння эфектыўнасці работы галіны.

Гаворка ў выступленні віцэ-прэм'ера таксама ішла пра рэканструкцыю аб'ектаў культуры, пра выпрацоўку стратэгіі паэтапнага абнаўлення матэрыяльнай базы.

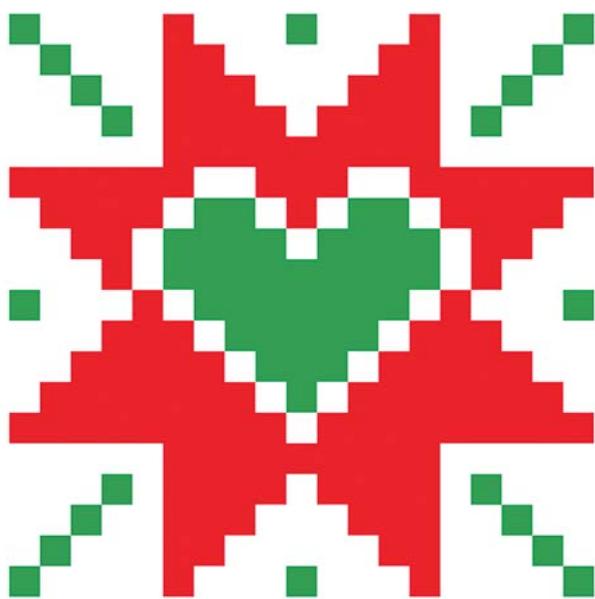
Даклад міністра культуры Беларусі на пасяджэнні чытайце на старонках 5, 10 — 11.

Наталля Качанова аглядае выставу ў фазе Палаца культуры Маладзечна разам з яго дырэктарам, членам Савета Рэспублікі Святланай Сарока.

Беларусь, я люблю цябе

РЭСПУБЛІКАНСКАЯ АКЦЫЯ

"ПАЧЫНАЕЦЦА ЎСЁ З ЛЮБВІ..."

Гэты знакаміты радок Яўгеніі Янішчыц як найлепш пасуе да таго, што 13 лютага пляч ля Мінскай гарадской ратушы стане тэрыторыяй любові: любові да Бацькаўшчыны, да роднага горада, да сваёй сям'і... У Год культуры Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь ініцыявана акцыя "Беларусь, я люблю цябе". На сцэну ў гэты дзень выйдучь вядомыя артысты, салісты Маладзёжнага тэатра эстрады (ансамбль "Верасы", Яўген Ермалковіч, Вольга Плотнікава, Жанэт, шоу-тэатр "Хвілінка", заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Вікторыя Алешка), Заслужанага калектыва краіны Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра (заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Наталія Тамела, саліст Дзмітрый Качароўскі), а таксама салісты Нацыянальнага цэнтра музычных мастацтваў імя Уладзіміра Мулявіна, прадстаўнікі творчых калектываў раёнаў сталіцы, члены Саюза пісьменнікаў Беларусі...

C. 2

УВАГА! / ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ. /

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

СОЦЫУМ

Часта ў раёне лічаць, што, "абараніўшы" элемент нематэрыяльнай культурнай спадчыны на пасяджэнні Рады пры Міністэрстве культуры краіны, работнікі сферы здабылі для праявы мясцовай традыцыі статус каштоўнасці UNESCO. Гэта не так.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Дык вось, рашэннем Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай Рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны 20 студзеня была падтрымана прапанова аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь двум элементам нематэрыяльнай культурнай спадчыны — традыцыі вырабу шчэпавай птушкі-абярэга на тэрыторыі Бярозаўскага раёна Брэстчыны (чытайце пра яго на старонцы 12) і абраду гукання вясны "Чырчак" у аграгарадку Тонеж Лельчыцкага ра-

ЭЛЕМЕНТарна, Ватсан?

ёна Гомельшчыны (пра яго "К" пісала ў папярэднім нумары).

Пакуль ёсць імгэт

Праца вядзецца ў адпаведнасці з Канвенцыяй UNESCO аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны 2003 года, але працэс атрымання статусу каштоўнасці ў міжнароднай арганізацыі значна больш доўгі. Рада рэкамендуе элемент Савету Міністраў краіны, а той выдае пастанову аб наданні яму статусу нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Беларусі. Ад пасяджэння Рады пры Міністэрстве культуры да выхodu пастановы Саўміна можа прайсці і некалькі гадоў. У інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны, што месціцца на сайце livingheritage.by, могуць трапіць звесткі пра элемент, які не разглядаўся на Радзе, калі пра яго ў супрацоўніку Інстытута культуры Беларусі дастаткова інфар-

мацыі. Напрыклад, раён падрыхтаваў усё неабходныя дакументы, але разгляду элемента на Радзе пакуль не было. Да слова, паводле закона аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, з моманту падачы поўнага пакета дакументаў да іх разгляду не павінна праходзіць больш за паўгода. Але ўсё часта зацягваецца, разгляд нематэрыяльнай спадчыны на пасяджэннях Рады пераносіцца. Раёны губляюць імгэт, не даводзяць справу да канца...

Ці далёка да UNESCO?

Атрымаць статус UNESCO для свайго элемента самастойна раёну вельмі складана. Трэба запоўніць намінацыйную форму па-англійску, зрабіць сапраўды якасны фільм з англійскімі субтытрамі, добрыя прафесійныя фотаздымкі. Усё гэта патрабуе ведаў і вопыту. Тут гатовыя дапамагаць супрацоўнікі Інстытута

культуры Беларусі. А вось з фінансаваннем звычайна складана. Хто павінен яго выдзеліць, дзе тыя грошы адшукаць — застаецца пытаннем.

Для атрымання статусу UNESCO можна падаваць элемент у адзін з трох спісаў: рэпрэзентатыўны, рэестр лепшых практык аховы і спіс элементаў, якім патрабуецца тэрміновая ахова...

...Як кажа загадчык аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны згаданага інстытута Ала Сташкевіч, часта краіны з розных частак свету хочуць "прапуснуць" свае элементы ў рэпрэзентатыўны спіс. Ён устрымаецца як аналаг спіса, што папаўняецца адпаведна Канвенцыі па ахове сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны, прынятай UNESCO ў 1972 годзе. Але для НКС Ала Барысаўна лічыць правільным трохі іншы падыход. У рэпрэзентатыўны спіс трапляюць "агульнанацыянальныя" элементы. Напрыклад, ад Беларусі пададзеныя

на разгляд дакументы па шматтысячным Будслаўскім фэсце, у якім удзельнічаюць вернікі з усёй краіны і з замежжа. Найбольш каштоўны — спіс элементаў, якім патрабуецца тэрміновая ахова. Гэта праявы лакальнай культуры, што захоўваецца пэўнай супольнасцю. Ад Беларусі ў гэты спіс унесены абрад "Цары" вёскі Семежава Капыльскага раёна.

У рэестр лепшых практык аховы НКС могуць трапіць праекты, што рэалізуюваліся ў пэўнай мясцовасці, краіне ці на міжнародным узроўні: ахова практыкі званаства ў Бельгіі, метадалогія інвентарызацыі ў біясферных запаведніках, ахова НКС супольнасцяў індзейцаў аюмара ў Балівіі, Чылі і Перу. Ад Беларусі патрапіць у гэты спіс мог бы рух фестывалю "Берагіня" (пра яго "К" пісала неаднаразова, у тым ліку ў папярэднім нумары). На гэта павінна быць дзяржаўная падтрымка.

Заканчэнне — на старонцы 4.

Мастыхін

Маладзёжная мастацкая выстава "Усе разам" праходзіць у Брэсце ўжо трэці год запар.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ці трэба, каб "Усе разам"?

Прыдумаў яе мясцовы мастак Міхаіл Канькоў. У свой час ён займаў пасаду кіраўніка абласнога аддзялення Беларускага саюза мастакоў, а пазней быў дырэктарам выставачнай залы Абласнога грамадска-культурнага цэнтра. Паводле задумы Міхаіла Канькова — гэта культурная акцыя, да ўзелу ў якой дапускаюцца не толькі прафесіяналы выяўленчага і дэкаратаўна-прыкладнага мастацтва, дыпламаваныя творцы, але ўсе маладыя людзі з творчымі схільнасцямі, што здольныя сказаць нешта ўцямнае на візуальна-вобразнай мове. Галоўнае, каб у адзінай прасторы атрымалася крэатыўна і для публікі прывабна.

А на афішы пры гэтым пазначана, што выстава ладзіцца пад эгідай Брэсцкай абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў. Пра якую перспектыву думаць, якую далёкую мэту меў спадар Міхаіл, калі рабіў эксперымент — прышчэпку "дзічкі" на культурную расліну, не ведаю. Можна, ён хацеў, так бы мовіць, закаламаціць у ціхай сажалцы новую хвалю, актывізаваць мастацкае жыццё горада і вобласці? Мне ж гэта сітуацыя крыху нагадвае памежжа 1980 — 1990-х, калі ва ўмовах крызісу афіцыйнага мастацтва, што стаяла на глебе сацыялістычнага рэалізму, актывізаваўся андэрграунд, які ў масе сваёй "академіев не кончал". Гуляць па правілах прафесійнага мастацтва нефармалам было даволі цяжка, таму ў гэтым асяродку базавай каштоўнасцю былі абвешчаны свабода ад канонаў і творчая разняволенасць.

На выставе, пра якую ідзе гаворка, "водападзел" паміж прафесіяналамі і непрафесіяналамі адчуваецца.

Заканчэнне чытайце на старонцы 9.

Крыніца Дрынеўскага

Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста Беларусі Міхаіла Дрынеўскага з 75-годдзем. Як паведамляе прэс-служба беларускага Лідара, у віншаванні падкрэсліваецца, што творчая дзейнасць Міхаіла Дрынеўскага звязана з Нацыянальным акадэмічным народным хорам Рэспублікі Беларусь імя Генадзя Цітовіча. "Беларуская песня ва ўсёй яе чысціні, прыгажосці і багацці стала для Вас невычэрпнай крыніцай натхнення. У якасці інтэрпрэтатара і аранжыроўшчыка Вы ўнеслі вялікі ўклад у захаванне і развіццё нацыянальнай музычнай традыцыі", — гаворыцца ў віншаванні.

Калі гэты нумар здаваўся ў друк, на сцэне Белдзяржфілармоніі рыхтаваліся да пачатку юбілейнага вечара Міхася Дрынеўскага, дзе, сярод іншых віншаванняў, павінны прагучаць і словы з віншавальнага адрасу Прэзідэнта краіны.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Якія навінкі чакаюць сферу культуры ў Год культуры? Што адбудзецца ў рамках рэспубліканскай акцыі "Беларусь, я люблю цябе!"? Пра культурную палітыку краіны прамаўлялі 11 лютага на прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным прэс-цэнтры Рэспублікі Беларусь.

Вольга РОПАТ

"Пачынаецца ўсё з любові..."

Пра адметнасці, якія закрануць сферу культуры, распавяла журналістам першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Ірына Дрыга. Акрамя святкаванняў у 2016 годзе юбілейных дат выбітных дзеячаў культуры, літаратуры, мастацтва (Уладзіміра Мулявіна, Івана Шамякіна, Івана Мележа, Максіма Багдановіча...), больш уважлівы падыход чакае арганізацыю традыцыйных мерапрыемстваў галіны наогул.

Сярод мэт 2016 года — узняць узровень культуры нашага грамадства, і гэта датычыцца не толькі ўласна сферы культуры. Сярод канкрэтных падзей — і новы конкурс "на ўсё лепшае": "Чалавек года ў сферы культуры". Арганізавана падзея для таго, каб актывізаваць цікавасць супрацоўнікаў устаноў сферы, мясцовых органаў улады ў кірунку рэалізацыі культурнай палітыкі і профільных мерапрыемстваў. Ну, а тыя ініцыятывы, якія "з'явіцца на свет" у Год культуры, займаюць працяг у наступныя гады.

Што да рэспубліканскай акцыі "Беларусь, я люблю цябе!", дык яна, прысвечаная Дню ўсіх закаханых і Міжнароднаму дню роднай мовы, адбываецца сёння. Мінчан і гасцей сталіцы чакае гала-канцэрт, прэзентацыя кнігі беларускіх аўтараў, выступленні паэтаў, дэманстрацыя тавараў пераможцаў прэміі "Народная марка"... Сумна не будзе! З нагоды "моўнага дня" ва ўстановах адукацыі сферы культуры і не толькі таксама правядуць дні і тыдні роднай мовы: вучні наведаюць музеі, пазнаёмяцца з пісьменнікамі, паўдзельнічаюць у літаратурных віктарынах... Да ўсяго, галоўны спецыяліст упраўлення агульнай сярэдняй адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь Ірына Булаўкіна на прэс-канферэнцыі падкрэсліла: "Пачынаючы з гэтага навучальнага года, вучні 10-х класаў маюць права вывучаць беларускую мову на павышаным узроўні. З наступнага года — і вучні 11 класаў". Сфарміраваліся адпаведныя класы, у выніку чаго — 3 гадзіны на тыдзень выдзяляецца беларускай мове і 3 гадзіны — беларускай літаратуры. А з наступнага навучальнага года ў пачатковай школе, пачынаючы з другога класа, вучні пераходзяць на вывучэнне мовы і літаратуры незалежна ад мовы навучання. Таксама распрацавана больш як 40 профільных факультатывных заняткаў. З гэтага года Міністэрства адукацыі дзякуючы Міністэрству культуры рэалізуе праект па правядзенні ўрокаў беларускай мовы і літаратуры, гісторыі Беларусі ў музеях рэспублікі.

У рамках сустрэчы з прэсай дырэктар Маладэжнага тэатра эстрады Аляксандр Далжэўскі паведаміў, што калектыў рыхтуе эстрадную экспедыцыю "Беларусь — краіна талентаў", якая пройдзе па ўсіх раёнах Беларусі. Праект уключае канцэртныя праграмы, майстар-класы артыстаў тэатра, дабрачынныя марафоны. Сярод мэт экспедыцыі — і пошук новых эстрадных выканаўцаў. "Затым на пляцоўцы нашага тэатра адбудзецца некалькі канцэртаў удзельнікаў праекта", — зазначыў Далжэўскі.

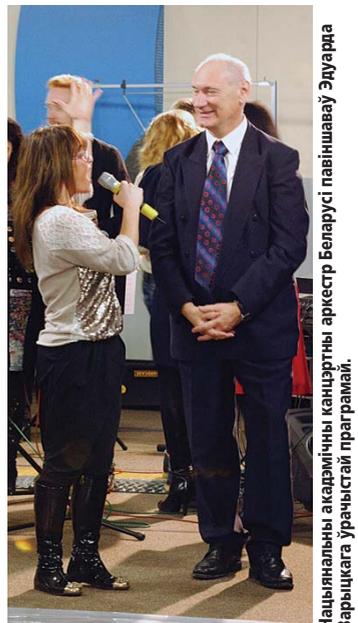
Міхася Дрынеўскага ўдзякаваў за выдатны творчы ўклад у развіццё беларускай культуры і культуры ўвогуле ў Мінску.

Юбілей у музычным асяроддзі

Віншаванні з 70-годдзем Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка накіраваў народнаму артысту Беларусі Эдуарду Зарыцкаму. 9 лютага ў адным з павільёнаў Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" адбыліся ўрачыстасці з нагоды даты знакамітага кампазітара. Словы віншавальнага адрасу Кіраўніка дзяржавы зачытаў міністр культуры краіны Барыс Святлоў. У гонар кампазітара Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга была выканана святочная праграма.

Міністр культуры краіны Барыс Святлоў зачытае віншаванне Эдуарду Зарыцкаму ад Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка.

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі павіншаваў Эдуарда Зарыцкага ўрачыстай праграмай.

Георгія Паплаўскага вішучуць Уладзімір Зінкевіч і Міхаіл Баразны.

Легендарны!

10 лютага майстэрню народнага мастака Беларусі Георгія Паплаўскага наведалі выбітныя дзеячы культуры: на годой стаў 85-гадовы юбілей лідара нацыянальнай школы графікі. Віншавальны адрас Прэзідэнта краіны зачытаў міністр культуры Барыс Святлоў. Цёплыя словы Паплаўскі пачуў ад намесніка міністра культуры Ірыны Дрыгі, а таксама ад малодшых калег і сваіх вучняў: старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгора Сітніцы, генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова, рэктара Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіла Баразны, прафесара акадэміі Уладзіміра Зінкевіча, а таксама Аляксандра Шантаровіча — дырэктара Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя Аляксея Глебава.

З бласлаўнага краю

Гэтым тыднем беларусы мелі магчымасць занурыцца ў атмасферу Арменіі. Дні культуры гэтай краіны з аншлагам праходзілі ў Мінску з 8 па 11 лютага. Распачаліся падзеі адкрыццём выставы "Арменія — бласлаўны край" у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, дзе былі прадстаўлены ўзоры армянскіх старадрукаў, а таксама першая перыёдыка армян, адметныя выданні, прысвечаныя гісторыі, культуры, мастацтва, літаратуры. Аматарам жывапісу прыйшлася даспадобы выстава работ сучасных армянскіх мастакоў у Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага. Вядома, запомніліся гараджанам два канцэрты, што даў Дзяржаўны джазавы аркестр Арменіі — 9 лютага ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі і 10 лютага ў канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матушэвіч і дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Арменіі Ёўграй Заргаран падчас адкрыцця кніжнай выставы.

Лілія Ананіч уручае асобнік кнігі ўдаве Уладзіміра Мулявіна Святлане Пенкінай.

Выступае Анатоль Кашапараў.

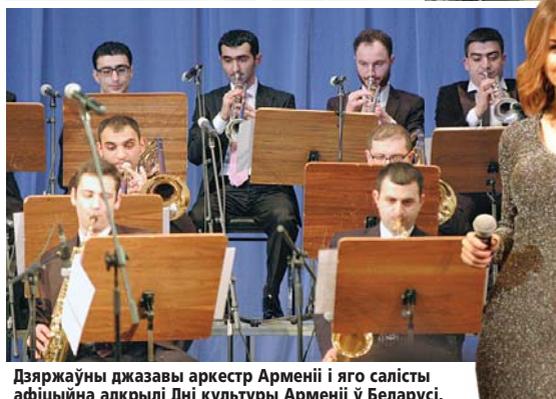
"Сэрцам і думамі..."

Фаліант "Уладзімір Мулявін. "Сэрцам і думамі..." уганраваны ў намінацыі "Трыумф" — гэта Гран-пры 55-га Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі". Падвядзенне вынікаў творчага спаборніцтва адбылося ў рамках XXIII Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу. Аўтар-складальнік кнігі — першы намеснік дырэктара рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва", на працягу многіх гадоў — галоўны рэдактар газеты "Культура", вядомы журналіст Людміла Крушынская.

Адной з цэнтральных падзей форуму якраз і сталася прэзентацыя новай кнігі 10 лютага. У яе рамках міністр інфармацыі Лілія Ананіч назвала больш як 600-старонкавы том "гордасцю нацыянальнага кнігавыдання". Міністр падкрэсліла: "Гэта кніга адбылася, таму што ў нас ёсць Уладзімір Мулявін. Выданне пачынае вялікае шэсце па Беларусі і тых рэгіёнах, дзе цэняць нашу краіну і беларускую кнігу". Таксама яна зазначыла, што Мулявін — асоба, якая належыць усяму свету, і ў першую чаргу — беларусам.

На прэзентацыі выдання прысутнічалі і выступалі члены сям'і Мулявіна, яго калегі па ансамблі "Песняры" Леанід Барткевіч, Анатоль Кашапараў, Алег Молчан, Вадзім Касенка, спявак Пётр Ялфімаў, спявак, кампазітар і гітарыст-віртуоз Аляксей Скрыпнік, пастаноўшчыкі спектакля "Пясняр" у Горкаўскім тэатры Валянціна і Аляксей Ераньковы...

Здымкі на паласе — Таццяна МАТУСЕВІЧ, Аліны САЎЧАНКА і з архіва "К"

Дзяржаўны джазавы аркестр Арменіі і яго салісты афіцыйна адкрылі Дні культуры Арменіі ў Беларусі.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Юген РАПІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнік рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯХШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Галіна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нудць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. "Культура", 2016. Наклад 5 125. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друк 12.02.2016 у 13.00. Замова 585. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Бажніца з экспедыцыі Ластоўскага

У адной з хат Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту днямі з'явілася рэканструкцыя ўнікальнага прадмета — бажніцы. Гэта драўляная шафка ў покуці, пакрытая ўзорным ручніком, дзе захоўваліся абразы і рытуальныя прадметы: свянцоная вада, соль, крэйда, грамнічная свечка. Некаторыя навукоўцы лічаць, што бажніца — архаічная з'ява, што з'явілася ў дахрысціянскі час, калі на ёй захоўваліся пенаты — фігуркі хатніх багоў.

Бажніца, адрэстаўраваная ў музеі, і фота яе прататыпа, выяўленага Вацлавам Ластоўскім.

Беларусы называлі гэты прадмет таксама "ківот", "багоўня". Бажніца была сямейнай рэліквіяй — як дзяўчына рыхтавала да вяселля пасага, так малады мужчына рабіў бажніцу для першых сямейных абразаў.

Самыя раннія беларускія бажніцы, інфармацыю пра якія знайшлі, — прадметы сярэдзіны XIX стагоддзя, зафіксаваныя экспедыцыяй кафедры этнаграфіі Інстытута беларускай культуры пад кіраўніцтвам Вацлава Ластоўскага, якая праходзіла летам 1929 года па маршруце Слуцк — Асташкавічы. Бажніцы, знойдзеныя падчас экспедыцыі, захоўваліся ў Беларуска-

кім дзяржаўным музеі, але зніклі падчас Вялікай Айчыннай вайны і да сёння не выяўлены ні ў адным зборы. Фотаматэрыялы экспедыцыі Ластоўскага таксама былі вывезены ў ваеннае ліхалецце за мяжу. Зараз яны — у бібліятэцы Лонданскага ўніверсітэта. Копіі гэтых здымкаў былі перададзены айцом Аляксандрам Надсанам прафесару Адаму Мальдзісу. Пра матэрыялы экспедыцыі Вацлава Ластоўскага пісала і сучасніца — даследчыца Вольга Лабачэўская.

Сёння мы маем доступ да шасці здымкаў з выявамі бажніц. Пад чатырма з іх ёсць подпісы, зробленыя рукой Вацлава Ластоўскага, з якіх вынікае, што прадметы зафіксавалі ў вёсках Асташкавічы (сучасны Светлагорскі раён), Давыдавічы і Лесец (Калінкавіцкі раён). Вось адзін з подпісаў: "Бажніца драўляная пісаная плоскай разьбой, да камплекту не стае толькі вечка ад скрынкі. Куплена за 2 рублі ад Агаты Крупенка з в. Асташкавічы. Бажніца роблена гадоў 70 таму назад, рабіў дзядзька Лявон. 4.VII.29."

Супрацоўнікамі Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту было вырашана зрабіць па захаваным здымку першую рэканструкцыю менавіта гэтай бажніцы і экспанавать яе ў адной з самых старых хат музея. Рэканструкцыю рабілі знакамітыя разьбяры па дрэве — сям'я Лёляў. Яны паўтарылі старажытную разьбу, якая мае назву трохгранна-выемчатая, частым матывам у ёй з'яўляецца шматпрамянёвая разетка — колішні знак сонца. Такой разьбой, падобнай на карункі, быў некалі ўпрыгожаны арыгінал.

Наталля ГЕРМАЦКАЯ, загадчык навукова-экспазіцыйнага аддзела Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту

Надмагілле Фёдара Тулава на слаўгарадскіх могілках.

Знайшлі спачынак мастака

Летась у Слаўгарадзе на гарадскіх прыхадскіх могілках адшукана магіла вядомага рускага мастака XIX стагоддзя Фёдара Тулава. Майстар партрэта (вядома больш за 60 ягоных работ), пісаў ён і іконы. Тулаў — выхадзец з прыгонных сялян, але ў свой час атрымаў вольную.

Фёдар Тулаў. Партрэт генерала Нікіціна.

Адна з ранніх яго работ "Партрэт Канстанціна Тулава" датуецца 1811 годам. Вядома, што ў 1810-х Фёдар Андрэевіч пісаў партрэты членаў сям'і і блізкіх князя Шахаўскога ў ягоным маёнтку Бялая Коуп расійскай Калужскай губерні. Фёдар Тулаў меў ад Імператарскай акадэміі мастацтваў званне мастака XIV класа. Вядома пра ягоныя захапленні механікай і астраноміяй, а таксама пра наведванне жывапісцам Пецярбурга ў 1852 годзе.

Акрамя гэтых звестак, якія можна знайсці пра Тулава (1792 — 1855) у любым даведніку (а 1 лістапада 2015 года споўнілася 160 гадоў з дня яго смерці), цікаві наступны факт: з 1830-га жывапісец жыў і працаваў у Прапойску — сённяшнім Слаўгарадзе — у маёнтку гра-

фа Бенкендорфа. Таму ў апошнія дні мінулага года навуковы супрацоўнік Слаўгарадскага раённага гісторыка-краязнаўчага музея Андрэй Кавалёў па накіраванні Абласнога мастацкага музея імя Масленікава займаўся пошукамі магілы Фёдара Тулава. І вось 29 снежня і магіляўчанае пабывалі на прыхадскіх могілках ля пліты жывапісца.

Прызнацца, гэтая асоба цікавіла мяне даўно. У 1998 годзе давялося браць удзел у гарадской навуковай канферэнцыі "Мікалай Рыгоравіч Гартынскі (1799 — 1887) і яго час" з дакладам "Мастак Фёдар Тулаў і жыццё яго партрэтаў". Пазней пра творцу быў зняты дакументальны фільм. У 2014 годзе давялося наведаць Калужскі мастацкі музей і пазнаёміцца з калекцыяй партрэтаў Тулава. Аднак самыя вядомыя яго палотны захоўваюцца ў Эрмітажы, Рускім музеі. Што да ўнёску Магілёўшчыны, дык сёлета вырашана правесці Міжнародны пленэр па жывапісе, прысвечаны Фёдору Тулаву...

Святлана СТРОГІНА, мастацтвазнаўца, намеснік дырэктара Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя Паўла Масленікава

Дзяжурны па нумары

Пад "шапкой" з Лалітай

"Я танцюю в блузочке, а могу и без...", "Привяжи меня покрепче, это будет по любви...", "Я — безгрешная, но гулящая...", "Твои губы, по сути, чужой рот, а для меня — в сердце вход"... Хто не ведае, гэта — фразы з першых чатырох кампазіцый альбома 2014 года расійскай спявачкі Лаліты. Менавіта такімі словамі, на думку прадстаўнікоў Рэчыцкага райвыканкама Гомельшчыны, сёння трэба "падвышасць культурны і эстэтычны ўзровень жыхароў раёна"...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

На мінулым тыдні ў Байнэце жартавалі і здзіўляліся з дакумента, які я працэтую на мове арыгінала: "Придавая огромное значение стремлению к повышению культурного и эстетического уровня жителей района, Речицкий райисполком просит вас приобрести билеты и обеспечить присутствие представителей трудового коллектива на концерте звезды российской эстрады Лолиты". Ліст з такім тэкстам прыйшоў у арганізацыі і ўстановы раёна, у тым ліку — і школы, за подпісам в.а. старшыні райвыканкама. Як пацвердзіла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Рэчыцкага райвыканкама Святлана Краўчанак, рассылка лістоў з інфармацыяй пра запланаваныя канцэрты — звыклая практыка.

■ ...Не зусім разумею, як можна "падвышасць эстэтычны ўзровень жыхароў раёна", сярод якіх маглі б аказацца і школьніцы, пад песню са словамі "я танцюю в блузочке, а могу и без"...

Канцэрт планаваўся на 18 сакавіка, а білеты жыхарам раёна прапаноўвалі па кошыце ад 900 тысяч рублёў да мільёна. Не дзіва, што ахвотных наведання канцэрт расійскай зоркі не знайшлося, і выступ Лаліты тут адмянілі. Але ж не пра гэта гаворка. Ці, скажам, не толькі пра гэта.

Мяне, да прыкладу, вельмі ўразіла фармулёўка названага ліста пра "падвышэнне культурнага ўзроўню". Калі б такое было напісана пра запланаваны канцэрт "Харошак" ці Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі, хору імя Цітовіча ці артыстаў сталічнага ці абласнога тэатра, гэтую фразу яшчэ можна было зразумець. А так...

Я, натуральна, не хачу пакрыўдзіць прыхільнікаў творчасці спявачкі Лаліты, але пра эстэтычную вартасць яе песень, якія наўрад ці ўваходзяць у скарбонку правяраных часам сусветных шэдэўраў, паспрачаўся б са многімі... Да таго ж я не зусім разумею, як можна "падвышасць эстэтычны ўзровень жыхароў раёна", сярод якіх маглі б аказацца і школьніцы, пад песню са словамі "я танцюю в блузочке, а могу и без"...

І яшчэ. Вядома, падобныя лісты з запрашэннямі на канцэрты рассылаюць многія райвыканкамы Беларусі. Наколькі гэта мэтазгодна, і ці сведчыць тое пра запатрабаванасць айчынных ці заезджых новаспечаных і сталых "зорак" — размова асобная. Але ж, думаецца, у райвыканкамах не варта ставіць адну "шапку" і карыстацца высокім "штылем" заўсёды і пры любой нагодзе, не адрозніваючы адно культурнае мерапрыемства ад іншага... Інакш можна пачаць штампаваць лісты пад любое мерапрыемства — ці пад фестываль піва, ці пад выступленне групкі "Ленінград". І сапраўды, якая розніца?!

К

Маркетынжавы план: у музей па кіно

У Нацыянальным мастацкім музеі з лістапада мінулага года дзейнічае новая канцэпцыя: па чацвяргах дзверы для наведвальнікаў адчынены да 21 гадзіны. Як патлумачыў спецыяліст па маркетынгу Уладзіслаў Жыдовіч, падоўжаныя чацвяргі прыдуманы для таго, каб праводзіць вечаровыя канцэрты ў абрамленні выставачных экспанатаў.

Канцэрт у Нацыянальным мастацкім музеі падчас "падоўжанага" чацвярга.

выя мерапрыемствы, у аддзеле маркетынгу вырашылі арганізаваць канцэрты.

— У нас прайшоў дабрачынны выступ групы "Danad". Скрыпач Данііл Кулікоўскіх і віяланчэліст Андрэй Ходас гралі для дзяцей-інвалідаў і пацыентаў Гарадскога клінічнага псіхіятрычнага дыспансера, — расповеў суразмоўца. — Пры

падтрымцы партнёра музея, кампаніі "Брытыш Амерыкан Табакка", адбыліся два джазавыя вечары, падчас якіх прагучалі аўтарская праграма Мікалая Панка і выступленне гурта "Акустычная левітацыя".

У Год культуры папулярныя канцэртныя праграмы хутчэй за ўсё "пераедуць" на нядзелю. Прынамсі, на гэтым тыдні вечаровы канцэрт адбудзецца акурат у дзень Святога Валянціна. Праект "Воп voyage" пад назвай "Пад небам Парыжа" адорыць закаханых рамантычнымі мелодыямі Клода Дэбюсі, Эрыка Саті, Габрыэля Фарэ, Жака Ібэра, Каміля Сэн-Санса.

Але музейшычкі вырашылі не абмяжоўвацца аднымі музычнымі імпрэзамі. Са студзеня шточацвер тут працуе тэматычны кінаклуб. У арт-кавярні дэманструюць фільмы, якія так ці інакш дапаўняюць вялізную калекцыю мастацтва ў экспазіцыі. Патрапіць сюды можна па білету ў музей.

Першы блок фільмаў быў прысвечаны выставе "Гоя... Пікаса" з калекцыі Музея Каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў Сан-Фернанда (Мадрыд, Іспанія). Адчыняла клуб вядомая кіналента Мілаша Формана "Прывіды Гоі". Пасля кожнага прагляду ладзяцца абмеркаванні...

К

Настасся ПАНКРАТАВА

Напачатку былі лекцыі. У межах рэзананснай выставы "Ад рэалізму да імпрэсіянізму..." (жывапіс XIX-XX стагоддзяў са збору Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі) музейшычкі сталі ладзіць чытанні па жыцці і творчасці вядомых жывапісцаў. Пабачыўшы, што ў публіцы карыстаюцца попытам дадатко-

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

К

“Лічбавы” падыход

Прэмія за “дзюбку” і за Сеціва

Адзін мой калега-журналіст з іншага выдання нядаўна жаліўся на тое, што яму “парэзалі прэмію”. Маўляў, спачатку матэрыял не здаў своечасова, а пасля яшчэ і не праверыў паведамленне суразмоўцы, і ў друк пайшла памылковая інфармацыя. Што ж, справа зразумелая: прэмію сваю ён страціў цалкам заслужана. Добра, хоць давер у кіраўніцтва не згубіў. Я гэта да таго, што зарплата без прэміі ў любой прафесіі — штука сур’ёзная. І смутак з гэтай нагоды сёння цалкам апраўданы: падобная даплата можа дасягаць істотнай часткі заробку. Чаго, пагадзіцеся, страчваць ніколі і нікому не хочацца. Ні журналісту, ні культуротніку.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пра работнікаў культуры — гаворка асаблівая. Бо калі ўлічыць, што ў сферы сярэдні заробак складае прыкладна 60 % ад сярэдняга па краіне, дык розныя даплаты дапамагаюць некаторым з іх не толькі жыць, але і выжываць. Праўда, тыя прэміі трэба, канечне, спачатку зарабіць.

Робяць гэта культуротнікі па-рознаму. Скажам, хтосьці “шчыруе” над планам платных паслуг, а нехта ўдзельнічае ў самых розных культурных мерапрыемствах. Напрыклад, у Лельчыцкай раённай дзіцячай бібліятэцы супрацоўнікі, акрамя працы ў “храме кнігі”, бяруць удзел у народным хоры работнікаў культуры “Зараніца”. Як распавяла мне дырэктар установы культуры Алена Ляхавец, бібліятэкары спяваюць у хоры не толькі з-за любові да музыкі, але і з-за матэрыяльных выгодаў: кожнаму “заранчаніну” дадаецца за гэта ў заробак 25 працэнтаў ад акладу... Ёсць, натуральна, і звычайныя прэміі, і даплаты супрацоўнікам, але ад падобнага “лішняга” рубля бібліятэкары, вядома ж, ніколі не адмаўляюцца...

Яшчэ адна магчымасць займаць прэмію — браць удзел у самых розных бібліятэчных конкурсах, якія ладзяцца на ўзроўні раёна ці рэспублікі. А яшчэ можна распрацаваць цікавы бібліятэчны праект або выканаць ці перавыканаць даведзеныя паказчыкі — па кнігавыдачы, наведвальнасці аддзела і гэтак далей...

Да таго ж, як я пераканаўся, у справе дадатковых выплат кіраўнікі бібліятэчных устаноў Беларусі кіруюцца, у першую чаргу, крэатыўнасцю сваіх супрацоўнікаў, іх працай на перспектыву, скіраванасцю на поспех у той або іншай справе. Але і гэта, як аказалася, — не галоўнае. Скажам, дырэктар бібліятэкі Баранавіцкага дзяржаўнага ўніверсітэта Лілія Гарбунова лічыць, што важна не толькі дасягнуць нейкага выніку ў працы, але і правільна падаць гэты вынік:

— Як кажуць беларусы, “хто б ведаў бусла, каб не яго дзюбка”, — кажа Лілія Гарбунова. — А вельмі часта менавіта так і бывае ў нашай працы. Бібліятэка праз бібліятэкараў павінна пра сябе заяўляць, нагадваць, а лепш за ўсё — быць усюды і заўсёды. Тады, натуральна, і з’явіцца магчымасць для даплат і прэміі паспяховым супрацоўнікам, бо дзейнасць бібліятэкі будзе навідавоку, будзе бачная ўсім...

Да слова, сёння ва ўстанове культуры створаны для гэтага ўсе ўмовы. Так, супрацоўнікі атрымліваюць штомесячную прэмію, памер якой залежыць ад вынікаў фінансава-гаспадарчай дзейнасці ўніверсітэта і вар’іруецца ад 80 да 450 тысяч рублёў. Прэміраванне таксама ажыццяўляецца за канкрэтныя вынікі працы ў розных галінах дзейнасці, скажам, за інфармацыйнае забеспячэнне навуковых канферэнцый і семінараў ці падрыхтоўку і выданне бібліяграфічных даведнікаў...

Падобная ж сістэма працуе і ў Барысаве. Так, па словах дырэктара мясцовай ЦБС Галіны Слесарэнкі, прэміі яе супрацоўнікі атрымліваюць рэгулярна. Акрамя таго, даплаты ад 5 да 50 працэнтаў ад акладу прапісваюцца адразу ж пры заключэнні кантракта. Натуральна, з улікам складанасці і выніковасці працы таго ці іншага супрацоўніка.

— У працы бібліятэкара я ўлічваю многія акалічнасці: як ён працуе, якія новыя ідэі прапануе да рэалізацыі, ці ўдзельнічае ў семінарах і канферэнцыях, ці друкуецца ў спецыялізаваных выданнях, у тым ліку — і ў газеце “Культура”, — кажа Галіна Слесарэнка. — Таксама цікаўлюся, наколькі інфармацыйна разнастайна вядзецца гэтым супрацоўнікам бібліятэчны блог ці бібліятэчны сайт, наколькі чалавек актыўна прысутнічае ў сацыяльных сетках і “піярыць” сваю бібліятэчную дзейнасць. Натуральна, усё пералічанае ўлічваецца пры прэміраванні супрацоўніка.

Яшчэ павялічваць свой заробак барысаўскія бібліятэкары могуць за кошт сумяшчэння вакантных пасадаў, хаця іх не так ужо і многа: у ЦБС сёння даволі добры склад супрацоўнікаў, прычым прыкладна 20 працэнтаў з іх — маладога веку. А яшчэ — удзельнічаючы ў міжнародных бібліятэчных праектах і акцыях, як у Беларусі, так і далёка па-за яе межамі.

Што ж, агульная карціна, як кажуць, у цэлым зразумелая. Падсумуем: каб мець заробак з прэміяй, бібліятэкару сёння трэба быць крэатыўным і “раскручаным” як на сваім рабочым месцы, так і ў бібліятэчным асяродку ды ў Сеціве. Але для таго, каб такім стаць, трэба спачатку, зразумела, шмат і шмат папрацаваць. Бо, як слушна заўважыла Лілія Гарбунова, “хто ж пазнае бусла, каб не яго дзюбка?”

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Што чакае элемент?

Рада прайшла, статус нематэрыяльнай каштоўнасці атрыманы. Што далей? Практыка паказвае, што ўвага мясцовай супольнасці, раёна, журналістаў, грамадства ўвогуле да элемента ўзрастае. Мацнее рэгіянальная ідэнтычнасць як у тых, хто жыве ў гэтай мясцовасці, так і ў тых, хто з’ехаў, нават дастаткова даўно. Калі гэта абрад, то ў дзень яго правядзення вёску проста акіруюць людзі з фота- і відэакамерамі. Калі рамяство ці страва, то журналісты наведваюцца цягам года, часта папярэдджаючы з сёння на заўтра, і носьбітам НКС бывае цяжка іх прымаць. Такое стаўленне грамадства, з аднаго боку, падвышае яго інфармаванасць, а з іншага ў пэўнай ступені пагражае элементу. Часам носьбіты спадчыны пачынаюць адмаўляцца ад здымак, не пускаюць чужых людзей на абрад ці яго пэўную частку.

Пагроза НКС, пра якую кажуць па ўсім свеце — камерцыялізацыя. Па маіх суб’ектыўных адчуваннях, у Беларусі, наадварот, элементам не хапае якаснага менеджменту і піяру. Паглядзець на абрад могуць з’ехацца блізкія і далёкія госці, але пра турыстычны аўтобус я чула толькі аднойчы: турфірма “Дэльфін-груп” прывезла 40 чалавек на “Цароў” у 2013 годзе. Аўтобусамі ездзяць да майстра-мульціінструменталіста Мар’яна Скрамблєвіча з Адэльска. А так — самотныя журналісты ды навукоўцы. Таму можна казаць хіба пра “навуковы турызм”. І вялікае пытанне, ці варта прывабліваць на традыцыйныя рытуалы непадрыхтаваных гледачоў. Часта абрады здзяйснююцца з падтрымкай работнікаў культуры, на першы план выходзяць рэкрэацыйныя мэты. Але ж застаецца яшчэ і сакральны аспект. Да майстроў, мабыць, варта прывабліваць і мясцовых, і турыстаў: перадача вопыту, продаж прадукцыі...

Анклаў архаікі ў цэнтры Еўропы

І да, і пасля прыняцця элемента пад ахову дзяржавы ахоўныя мерапрыемствы, адпаведна Канвенцыі, павінны здзяйсняцца мясцовымі ўладамі. На практыцы ж атрымліваецца па-рознаму. І ў публіцыстычных, і ў навуковых тэкстах сустракаецца думка, што па ступені захаванасці фальклору Беларусі няма роўных у славянскім свеце і ва ўсёй Еўропе. У захаванасці мясцовых традыцый выдзяляецца некалькі стадыяў: жывое бытаванне, захаванне ў памяці носьбітаў і ў зафіксаваным выглядзе.

Калі ў пераважнай большасці заходнееўрапейскіх краін аўтэнтычны фальклор знаходзіцца на трэцяй стадыі, то ў Беларусі і некаторых іншых славянскіх краінах адбываецца пераход ад першай стадыі да другой. Даследчыца Зінаіда Мажэйка ў 2011 годзе пісала, што лічыць магчымым вяртанне фальклору ў жывое бытаванне шляхам фарміравання экалагічнай свядомасці, змены акцэнтаў

Госці фотарафуюць Юр’еўскі каратэ ў вёсцы Пагост Жыткавіцкага раёна. / Фота аўтара

Пакропкавая інструкцыя, як праяве спадчыны атрымаць салідны статус

ЭЛЕМЕНТарна, Ватсан?

з ужывальніцкага стаўлення урбанізаванага грамадства да аховы і абароны шляхам стымулявання самаўзнаўлення вясковай мастацкай сістэмы. Адным з галоўных складнікаў такой сістэмы Зінаіда Якаўлеўна называла спантаннасць творчых праяў, іх непадкантрольнасць афіцыйным культурным установам і спробам звесці жывую традыцыйную культуру да праяваў мастацкай самадзейнасці.

У той жа час сёння немагчыма адмаўляць станоўчую ролю работнікаў культуры ў захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны. З аднаго боку вітаючы прыняцце Канвенцыі UNESCO аб ахове НКС, Зінаіда Мажэйка заклікала памятаць, што галоўны адрасат інтэрнацыянальнага дакумента — афіцыйны дзяржаўны апарат, а грамадскім арганізацыям і асобным навукоўцам ды актывістам адводзіцца кансультаўная роля. Пра тое, што UNESCO — міжурадавая арганізацыя, заклікалі памятаць на кангрэсе неадзінадушных арганізацый, акрэдытаваных UNESCO ў якасці экспертаў па НКС, у Барселоне ўлетку 2015 года. Амерыканскі этнамузыкалаг Алан Мерыям пісаў пра “адвакацкую функцыю” даследчыка адносна аб’екта вывучэння. Грамадская экспертка па НКС Рэгіна Гамзавіч кажа пра неабходнасць замацавання за кожным элементам навуковага куратара, які б адсочваў яго стан.

Адгалоскі савецкай культурнай палітыкі

Сучасная культурная сітуацыя ў Беларусі ў падыходах да НКС усё яшчэ адчувае ўплыў савецкай эпохі.

Даследчыца Таццяна Кухаронак выдзяляе ў правядзенні савецкай культурнай палітыкі другой паловы XX стагоддзя такія этапы: 1950 — 1960-я — адраджэнне народных свят “на новай аснове” (спалучэнне іх выхавальнага патэнцыялу з новай сацыялістычнай абраднасцю, “стварэнне інтэрнацыянальнай па зместу і нацыянальнай па форме савецкай культуры і абраднасці”); 1970 — 1980-я — увядзенне мясцовых элементаў у стандартныя сцэнарыі народных свят; з 1990-х — адраджэнне аўтэнтычных і другасных форм бытавання народнай культуры. Зінаіда Мажэйка на прыкладзе сваіх экспедыцый на Палессе, якія ў 1960-я гады прайшлі па слядах яе настаўнікаў Яўгена Гіпіуса і Зінаіды Эвальд, а ў 1990-я — 2000-я — па ўласных слядах, рабіла выснову, што крытычнымі для аўтэнтыкі сталі 1950 — 1960-я, калі масава друкаваліся сцэнарыі і рэкамендацыі па правядзенні масавых абрадава-святковых мерапрыемстваў без уліку мясцовых асаблівасцей. Артыкулы адлюстроўвалі лепшы вопыт работы ўстаноў культуры, не ўлічваючы, што вопыт пэўнага рэгіёна можа быць зусім непрыдатным у іншай мясцовасці. Так у беларускую культурную практыку, напрыклад, траплялі элементы рускай традыцыі ў спрошчаным, “лубочным” выглядзе.

Са спадчынай той эпохі ў Беларусі даводзіцца сутыкацца і зараз. Здаецца, ледзь не ў кожным вясковым клубе святкуюць Каляды, Масленіцу, Купалле. Але гэтыя святкаванні робяцца па сцэнарыях, што не грунтуюцца на мясцовым матэрыяле і

таму не ўспрымаюцца мясцовымі жыхарамі як глыбінна “свае”, сакральныя, а толькі як забавляльныя мерапрыемствы. Таму ў Лельчыцкім раёне маем тры элементы НКС пад аховай і лічым яго рэкардсменам, у той час як у кожным раёне маглі б быць выяўленыя дзясяткі элементаў (хай не для рэспубліканскага, а для мясцовага інвентара) пры ўмове вяртання іх з памяці носьбітаў у жывое бытаванне.

НКС — толькі ў вёсцы?

Маючы параўнальна з іншымі краінамі багатую вясковую культуру, Беларусь не звяртае пакуль асаблівай увагі на элементы НКС у горадзе, на праявы культуры нацыянальных меншасцяў. Тым часам гэтыя дзве крыніцы выкарыстоўваюцца для актыўнага папаўнення інвентараў НКС у заходнееўрапейскіх краінах. Напрыклад, у мясцовасці Арбусе ў Каталоніі правалі апытанне жыхароў наконт таго, што магло б лічыцца іх нематэрыяльнай культурнай спадчынай. Апытанню папярэднічала тлумачальная

праца, насельніцтва знаёмілі з Канвенцыяй 2003 года. Людзі назвалі разам з праявамі традыцыйнай культуры мотагонкі, пэўныя рамёствы, што практыкуюцца эмігрантамі. Праўда, калі складаліся інвентар, людзі казалі, што не хацелі б, каб іх мясцовасць была прэзентавана такім чынам, і папрасілі пакінуць толькі “сапраўдныя каталонскія” элементы.

Калі на семінары ў Мінску ў 2013 годзе прадстаўніцу эстонскага цэнтру народнай культуры Крысціну Парыла запыталі, чаму ў эстонскім інвентары НКС няма праяў культуры рускамоўнага насельніцтва, спадарыня Крысціна адказала, што цэнтр імкнецца ў першую чаргу зывентарызаваць праявы эстонскай культуры. У кітайскім інвентары, наадварот, шмат праяў культуры малых народнасцей. Застаецца толькі спадзявацца на ініцыятыву нацыянальных меншасцяў і гарадскіх суполак, каб пераламіць тэндэнцыю “вясконасці” беларускага інвентара НКС.

Жыхароў Бярозаўскага і Лельчыцкага раёнаў віншавем з узяццем пад ахову новых элементаў. Дзякуючы іх ініцыятыве на Бярозаўшчыне гэта другі элемент (першым была Спораўская полька), а ў Лельчыцкім, як ужо ззначалася, трэці (узятты пад ахову мясцовыя песенныя стыль выканання традыцыйных абрадавых і пазаабрадавых твораў аўтэнтычным фальклорным калектывам “Палескія напевы” вёскі Новае Палессе і традыцыя пакланення каменным крыжам у вёсках Данілевічы і Баравое). Хто абгоніць?

Словазлучэнне “Год культуры” — гэта той канцэпт, які павінен даць новы імпульс рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі як мінімум на бліжэйшыя пяць гадоў. Нездарма Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка ў сваім выступленні падчас уручэння прэміі “За духоўнае адраджэнне” падкрэсліў: “Культура — гэта падмурак, на якім развіваецца любая нацыя, вызначаюцца яе жыццяздольнасць, творчы патэнцыял. Яна ляжыць у аснове ідэалогіі дзяржавы, вызначае тыя накірункі і мэты, на якія павінна арыентавацца грамадства”.

У сваім дакладзе я якраз і засяроджу ўвагу на **новых мэтах, задачах, накірунках нашай дзейнасці, а гэта немагчыма зрабіць без першапачатковага аналізу праблем папярэдняга развіцця галіны.**

Нагадаю, што ў мінулым годзе была рэалізавана Дзяржаўная Праграма **“Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады**, вынікам якой мы прысвяцілі асобную калегію.

Каб не паўтараць прынятыя на ёй рашэнні, яшчэ раз падкрэслію, што невыкананне тых трохі больш за 10 % заданняў праграмы не можа быць патлумачана так званымі аб’ектыўнымі прычынамі — адсутнасцю фінансавання і аптымізацыяй галіны. Лічу, што гэта не прычына, а вынік нашай неразваротлівасці і аб’якавасці.

Колькасць насельніцтва ў краіне не змяняецца, але адбываецца ўнутраная міграцыя з вёскі ў горад. Ад устаноў культуры ў гэтых умовах трэба было чакаць новых, сучасных формаў работы і відаў культурных паслуг. І тое, што мы згубілі частку патэнцыяльных глядачоў, слухачоў, чытачоў — гэта арганізацыйны пралік на месцах, у кожным канкрэтным клубе, канцэртнай зале, музеі, тэатры, бібліятэцы.

Мы не павінны дапусціць падобных пралікаў пры рэалізацыі праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады. Выкананне яе заданняў з першых дзён рэалізацыі будзе знаходзіцца пад пільным кантролем Міністэрства культуры.

Мерапрыемствы Года культуры — арганічная частка згаданай праграмы. Пастановай Урада зацверджаны **Рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні ў 2016 годзе Года культуры**. План уключае больш за 120 мерапрыемстваў, накіраваных на развіццё палітычнай, прававой і эканамічнай, вытворчай і экалагічнай культуры, мастацкай творчасці, здаровага ладу жыцця, побыту, сямейных і чалавечых адносін.

Міністэрства культуры па даручэнні Урада забяспечыць каардынацыю выканання і кантроль за рэалізацыяй гэтага плана. Вынікам правядзення Года культуры стане распрацоўка Асноў дзяржаўнай культурнай палітыкі, якія напрыканцы 2016 года будуць вынесены на абмеркаванне Форуму творчай інтэлігенцыі і работнікаў культуры краіны.

На высокім арганізацыйным і творчым узроўні мы павінны правесці мерапрыемствы, **прысвечаныя гістарычным падзеям 2016 года** — 75-й гадавіне пачатку Вялікай Айчыннай вайны, 30-й гадавіне амурак, на Чар-

Як “К” паведамляла ўжо, 5 лютага ў Маладзечне прайшло выязное пасяджэнне выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Паколькі далёка не ўсе работнікі культуры краіны бралі ў ім удзел, мы вырашылі змясціць сёння вытрымкі з даклада міністра культуры Барыса Святлова. Не раз пераконваліся ў тым, што матэрыялы выніковай калегіі, апублікаваныя на старонках нашай газеты, цягам года ашчадна захоўваюцца ў раённых аддзелах ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, установах сферы і ўспрымаюцца як дакумент, прыняты да няўхільнага выканання. У наступных нумарах мы апублікуем матэрыялы, што перадаюць кантэкст іншых выступленняў падчас пленарнага пасяджэння і работы чатырох тэматычных секцый, прысвечаных прафесійнаму мастацтву, дзейнасці бібліятэк, музеяў і клубаў, адукацыі ў сферы культуры і ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

нобыльскай АЭС, а таксама юбілеям знакамітых дзеячаў беларускай культуры і выбітных падзей, такіх, як 25-годдзе Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

Мы павінны выкарыстаць мерапрыемствы Года культуры для вырашэння найважнейшай ідэалагічнай, палітычнай задачы **ўмацавання культурнай бяспекі краіны** шляхам фарміравання патрыятычнай самасвядомасці на матэрыяле айчыннай гісторыі і мастацтва. Таму што культура — гэта сістэма бяспекі як кожнага асобнага чалавека, грамадзяніна, так і краіны ў цэлым. Гэта сістэма стваралася цягам тысячагоддзяў. Таму наша першапачатковая задача — адрадыць, рэстаўраваць, адрамантаваць, зберагчы і перадаць нашчадкам нашы гісторыка-культурныя каштоўнасці, нашы помнікі матэрыяльнай і нематэрыяльнай культуры.

Што тычыцца матэрыяльнай спадчыны, нагадаю, што летась у адпаведнасці з Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмай на будаўніцтва, рэканструкцыю і рэстаўрацыю аб’ектаў культуры было накіравана 126,9 мільярда рублёў. На капітальны рамонт выдаткаваны сродкі ў памеры 78,3 мільярда рублёў.

Работы па будаўніцтве, рэстаўрацыі і рэканструкцыі аб’ектаў культуры вяліся на 10 аб’ектах, з іх на 2 аб’ектах рэспубліканскай і 8 аб’ектах камунальнай уласнасці. Найбуйнейшыя аб’екты — “Рэканструкцыя і рамонт кінастудыі “Беларусьфільм”, “Рэстаўрацыя і прыстасаванне адзінага комплексу будынкаў Нацы-

З дакладам выступае міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў.

Канцэпт для імпульсу

З даклада міністра культуры Рэспублікі Беларусь “Аб выніках дзейнасці ў 2015 годзе і праблемах развіцця сферы культуры ў 2016 годзе” (у кантэксце рэгіёнаў) на пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Намеснік прэм’ер-міністра краіны Наталія Качанова (трэцяя злева), міністр культуры Барыс Святлоў (трэці справа) і члены Калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. / Фота Алены СІМЧАНКА

янальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь”, “Рэканструкцыя з рэстаўрацыяй Спаса-Праабражэнскай царквы ў Полацку (гісторыка-культурная каштоўнасць XII стагоддзя) (долевы ўдзел)”, “Капітальны рамонт і мадэрнізацыя навучальнага корпуса № 1 Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў па пр. Незалежнасці, 81 у Мінску”.

Работы па капітальным рамонтзе вяліся на 12 аб’ектах. Завершаны рамонт Дзяржаў-

нага музея гісторыі беларускай літаратуры, Музея-дачы Васіля Быкава. Вяліся работы ў будынку філіяла Музея Вітольда Бялыніцкага-Бірулі ў Магілёве, у навучальным корпусе № 1 Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, у будынку Гомельскага цырка.

Разам з тым, у 2015 годзе назіраліся факты адставання ад зацверджаных графікаў вытворчасці работ на найважнейшых аб’ектах культуры. Было недастатковым і нерытмічным фінансаванне з рэспубліканскага бюджэту тых аб’ектаў, якія маюць высокую будаўнічую гатоўнасць, не выконваюцца прыярытэтнымі роўнадолевага ўдзелу сродкаў рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў з боку Віцебскага, Брэсцкага і Мінскага абласных выканаўчых камітэтаў.

Мелі месца выпадкі дрэннай арганізацыі працы падрадчыкаў і праекціроўшчыкаў па засваенні выдаткаваных сродкаў, непрафесіяналізму заказчыкаў пры правядзенні рэканструкцыі і капітальнага рамонту і, у рэшце рэшт, безгаспадарчасці, адсутнасці элементарнага парадку на будаўнічых пляцоўках і ўвогуле на тэрыторыі аб’ектаў культуры.

У 2015 годзе мы вельмі жорстка рэагавалі на падобныя факты і для некаторых з прысутных тут кіраўнікоў, якія былі прыцягнуты да дыс-

цыплінарнай адказнасці, Год культуры пачаўся трохі раней календарнага тэрміну. У 2016 годзе патрабаванні да кожнага з вас за падтрыманне **чысціні і парадку**, належны стан будынкаў устаноў культуры і прылеглах тэрыторый будуць не менш прыярытэтнымі.

У 2015 годзе працягвалася сістэмная праца ў сферы **захавання** гісторыка-культурнай спадчыны. Яе ўдасканаленню паспрыяла прыняцце Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 14.12.2015 № 485 “Аб удасканаленні аховы археалагічных аб’ектаў і археалагічных артэфактаў”.

У адпаведнасці з заканадаўствам Міністэрствам культуры былі выдадзены 430 дазволаў на выкананне навукова-даследчых і праектных работ, 320 дазволаў на выкананне рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ, падрыхтаваны 368 заключэнняў па навукова-праектнай дакументацыі. Па завершаных работах выдадзена 105 заключэнняў аб уводзе аб’ектаў у эксплуатацыю. Па фактах парушэнняў заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны выдадзены 12 прадпісанняў Міністэрства культуры.

У мінулым годзе мы даволі востра адчулі праблему, назаву яе так, культуры правядзення рэстаўрацыйных работ на ўсіх аб’ектах і па ўсіх відах

ванымі ў насельніцтва, музеям неабходны і буйныя яркія выставачныя праекты. У мінулым годзе рэалізаваўся шэраг такіх праектаў. Гэта выстава з Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі “Ад рэалізму да імпрэсіянізму”, арганізаваная Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь, “Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій” з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, “Капітуляцыя Германіі. Май 1945”, якая прайшла ў Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Разам з тым шэраг буйных музеяў краіны карыстаўся эфектам навізны адрэстаўраваных будынкаў і не прыцягваў наведвальнікаў новымі цікавымі экспазіцыямі. У Год культуры стаўлю кіраўнікам рэспубліканскіх музеяў задачу актывізаваць выставачную дзейнасць устаноў і правесці яе на самым высокім узроўні.

Мінулы год таксама паказаў, што адна з галоўных у музейнай справе праблем — адсутнасць фондаховішчаў, якія б адпавядалі ўсім неабходным для захоўвання музейных прадметаў патрабаванням. У самай бліжэйшай перспектыве неабходна прадугледзець распрацоўку комплексу мер, якія дапамогуць навесці парадок у гэтым кірунку.

Сярод задач, якія таксама неабходна вырашыць у бягучым годзе з дапамогай сродкаў рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў:

набыццё рэстаўрацыйнага і фондавага абсталявання для музеяў і правядзенне рэстаўрацыі музейных прадметаў;

мадэрнізацыя Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь;

паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы музеяў, у тым ліку рэканструкцыя і рамонт аб’ектаў Брэсцкай крэпасці, Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж”, Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту, Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь і іншых музеяў.

Патрабуюць вырашэння пытанні аб ліквідаванні будаўнічых недапрацовак па Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Ствараецца ўражанне, што мы захапіліся новымі тэхнічнымі дасягненнямі на каштальт клімат-кантролю, разумнага асвятлення і гэтак далей і гатовы ператварыць нашы музейныя ўстановы ў выставы дасягненняў сучаснай электронікі, забываючыся пра асноўнае іх прызначэнне — несці інфармацыю пра дасягненні нашых продкаў у часы мінулыя.

Шмат супрацьлеглых пацужыў выклікае бібліятэчная справа. Сёння колькасць **публічных бібліятэк** складае 2,8 тысячы, акрамя таго, у краіне працуе каля 6 тысяч спецыяльных бібліятэк.

Па статыстыцы, паранейшаму кожны трэці грамадзянін Беларусі ў сярэднім з’яўляецца карыстальнікам публічнай бібліятэкі. Разам з тым, у 2015 годзе колькасць карыстальнікаў скарацілася на 6 %; колькасць наведванняў паменшылася ў параўнанні з 2014 годам на 5 %.

Заканчэнне чытайце на старонках 10 — 11.

ФОТОФАКТ

Лагатыпы — новыя...

На гэтым тыдні адразу дзве знакавыя падзеі ў сферы атрымалі свае лагатыпы. Гаворка пра XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” і рэспубліканскую акцыю “Культурная сталіца Беларусі-2016”.

2016
МАЛАДЗЕЧНА
КУЛЬТУРНАЯ СТАЛІЦА БЕЛАРУСІ

Тактыка культурнага развіцця

Эксперыменты з часам

У Баранавічах паспяхова эксперыментуюць з часам. Год культуры тут распачаўся, але год моладзі не скончыўся. Па ініцыятыве Міністэрства адукацыі горад абвешчаны 30 студзеня першай Маладзёжнай сталіцай Рэспублікі Беларусь. Натуральна, немалую нагрузку ў сувязі з гэтым узят у сябе аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Баранавіцкага гарвыканкама.

Яўген РАГІН

Начальнік згаданага аддзела Святлана Паўловіч паведаміла "К", што рэспубліканскае свята "Баранавічы — маладзёжная сталіца" праходзіла з 29 па 30 студзеня. Старшыня Баранавіцкага гарвыканкама Юрый Грамакоўскі атрымаў сімвалічны ключ ад сталічнай "брамы". У свяце бралі ўдзел не толькі кіраўнікі Міністэрства адукацыі, але і лідары маладзёжных суполак, кіраўнікі органаў студэнцкага самакіравання, маладыя спецыялісты, пераможцы спартыўных спаборніцтваў, маладыя навукоўцы, лаўрэаты міжнародных творчых конкурсаў...

На студэнцкім форум "Моладзь — надзея і будучыня Беларусі" сабраліся прадстаўнікі ці не ўсіх вядучых ВНУ краіны. Такім чынам быў дадзены старт рэспубліканскага грамадзянска-патрыятычнага праекта "Збяры Беларусь у сваім сэрцы" і рэспубліканскай выставы "Свет творчасці дзяцей і моладзі".

Горад напоўніўся культурна-асветніцкімі, экалага-турыстычнымі і спартыўнымі акцыямі. Прайшлі маладзёжны танцавальны флэшмоб "Мы з табой разам", фотаконкурс мабільнай фатаграфіі, спаборніцтва па камп'ютарных гульнях, інтэрактыўны бліц-праект "Рэцытацыя. Багдановіч"...

Па словах Святланы Паўловіч, двухдзённым святам справа не скончыцца. Днямі складзены тэматычны план гадавых мерапрыемстваў Маладзёжнай сталіцы. Адна са знакавых акцый — майскае святкаванне 145-годдзя Баранавічаў. Маладзёжная тэматыка ўрычыстасцяў стане адной з вядучых. Запланавана правядзенне Міжнароднага фестывалю "Моладзь Беларусі і Расіі ў XXI стагоддзі".

Мяркуецца, што падчас Дня горада пройдзе чарговы Міжнародны фестываль духавой музыкі "Беларускія фанфары". Гэты адмысловы фэст даўно стаў творчай візітоўкай Баранавічаў. А вось праявы стрыт-субкультуры толькі набіраюць моцы. Летась, да Дня працы ў горадзе быў адкрыты Маладзёжны парк з горкай для скейтбордынга, не горшай за сталічную. Таму не выключана магчымасць, што сёлета Баранавічы прыцягнуць увагу скейтбардыстаў ды іншых нефармалаў з усёй Беларусі і не толькі. Безумоўна, "сталічным" зместам будуць насычаць год не толькі гарадскія работнікі культуры. Натуральна і тое, што ўсе адзінаццаць устаноў культуры Баранавічаў стануць пляцоўкамі павышанай творчай актыўнасці. А сярод гэтых устаноў — дзіцячыя школы, у тым ліку харавая, харэаграфічная і мастацкая, музей, кінатэатр, два дамы культуры, бібліятэка...

Цягам года мы будзем паведамляць чытачам "К", чым і як жыве Маладзёжная сталіца Рэспублікі Беларусь-2016. Але ўжо цяпер несумненна тое, што сумна ў Баранавічах не будзе.

А.Б.: — Біяграфія нашага музея мае тыя самыя перыяды, што і жыццё звычайнага чалавека. Нараджэнне, дзяцінства, сталенне... Заір Азгур пісьмовага запавету не пакінуў, але ў архіве ёсць дакумент, дзе ён выяўляе жаданне, каб яго майстэрня стала музеем. Пра гэтыя ягоныя намеры сведчыць і мноства ўскосных прыкладаў. Прыкладам, гаспадар будынка дбайна назапашваў тыя дакументы і матэрыялы, ад якіх звычайна пазбаўляюцца за непатрэбнасцю. І сёння мы маем папраўдзе вычарпальную калекцыю, якая дазваляе казаць пра Заіра Ісакавіча не толькі як пра мастака, але і як пра чалавека, пра адметнага прадстаўніка сваёй эпохі. Напрыклад, у нас захоўваюцца падарункі скульптару. Знаёмыя яму літаратары, зразумела ж, прэзентавалі ўласныя кнігі з аўтографамі, і ў музеі іх каля шасці соцень! Ёсць і святая святая — скульптурны інструмент. У тым ліку і знакамітая "азгурка" — уласная вынаходка Азгура. Але ж перадусім мы — менавіта мастацкі музей, і гэта прыныцпавая пазіцыя. Са словаў удавы скульптара Галіны Гаўрылаўны, ён завяшчаў дзяржаве свае работы ў знак удзячнасці. Увогуле, менавіта сям'я Заіра Ісакавіча шмат у чым ініцыявала стварэнне музея.

— І яно стала адным з адказаў на балючае для грамадства пытанне: як ставіцца да культурнай спадчыны савецкага перыяду. Адказы на яго і сёння сустракаюцца дзясяткамі ідэалагічна да поўнага адпрэчвання.

К.Р.: — Я — за пераасэнсаванне. Не ведаю, як можна вось так узяць ды адпрэчыць тое, што стала важнай часткай жыцця многіх людзей, тое, у што яны шчыра верылі. Трэба ж, урэшце, проста быць гуманнымі... Таксама шкада, што многія падыходзяць да пытання з выключна ідэалагічнага пункту гледжання, не разумеючы, што гэта — мастацтва. Прычым мастацтва, якое можа быць вельмі цікавым для аналізу, чыё даследаванне дапамагае нам усвядоміць многія важныя для сённяшняга дня рэчы.

— А як прадстаўляць яго тым пакаленням, для якіх Ленін — ледзь не міфічны персанаж?

К.Р.: — Працуючы са школьнікамі і студэнтамі, мне было б цікава падымаць вострыя праблемы. Не запіхваць складаныя тэмы ў шафу і не навязваць пэўнае бачанне, але проста разам паразважаць.

Г.Б.: — Калі мы захоўваем ды рэпрэзентуем мастацтва, гэта зусім не азначае, што мы папулярны і тую ідэалогію, якая яго атачала. Вядома, арт-з'явы заўсёды ў той ці іншай меры адлюстроўваюць не толькі асобу свайго аўтара, але і пэўны гістарычны перыяд. Аднак яго таксама можна ўспрымаць не праз прызму эмоцый, а з удумлівай цікавасцю.

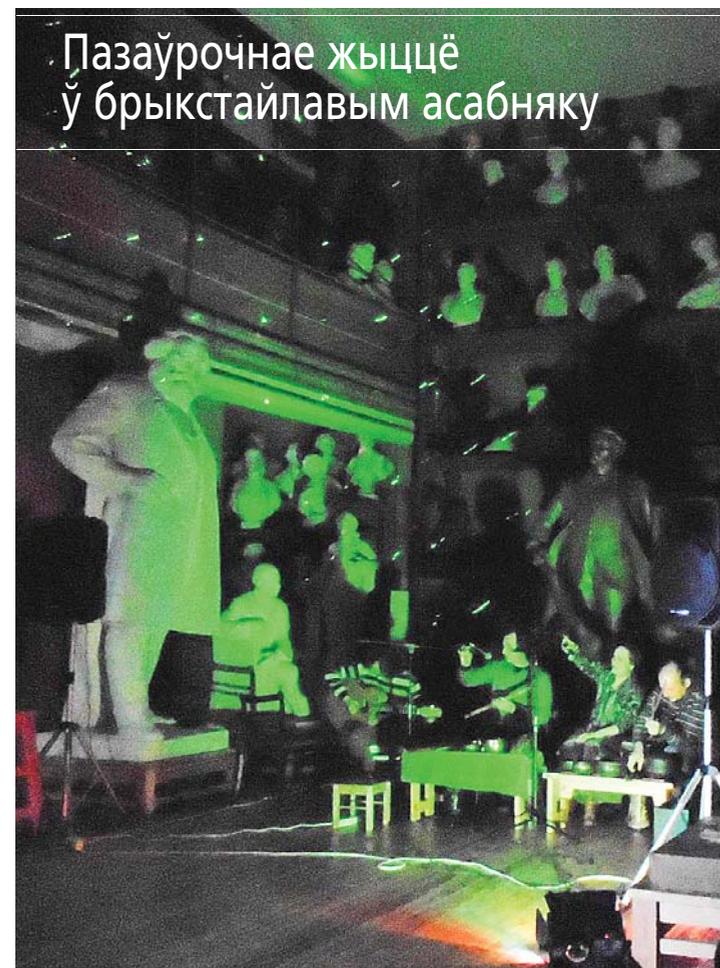
А.Б.: — Увогуле, тут спрацоўвае вядомы прынцып: мы бачым тое, што хочам бачыць. Таму наведвальнік, які лічыць Азгура "прыдворным" мастаком, будзе ўглядацца толькі ў помнікі партыйным лідарам. А тую бліскучую галерэю партрэтаў беларускай творчай інтэлігенцыі, якая прадстаўлена ў нашай экспазіцыі, ён папросту не заўважыць.

Дарэчы, не лішне нагадаць, што мы знаходзімся менавіта ў мастацкай майстэрні. І зусім невыпадкова гэтае слова нават засталася ў афіцыйнай назве музея. А майстэрня — прастора, дзе з'яўляюцца нейкія новыя артэ-

Мемарыяльны музей-майстэрня Заіра Азгура даўно займае пачэснае месца на карце аномальных зон Мінска. Брыкстайлавы асабняк, ад падлогі да столі запоўнены гіпсавымі выявамі дзеячаў савецкай эпохі, стварае неварогадны антураж для размаітых культурных дзеяў. Як правіла, наўпрост да тэматыкі ўстановы не дапасаваных. Але наўрад ці хто запырэчыць, што менавіта дзякуючы гэтай сваёй вечаровай (а часам начной), пазаўрочнай ды няпрофільнай, дзейнасці музей, які знаходзіцца ў баку ад маршрутаў турыстаў, стаў папраўдзе запатрабаваным. Пра музейнае і немурейнае з нагоды 20-годдзя ўстановы мы гутарым з яе дырэктарам музея Аксанай БАГДАНАВАЙ і маладымі супрацоўнікамі — Ганнай БАБІЧ, Дзмітрыем МІХЕЕВЫМ і Кацярынай РАЮНЕЦ.

Ілья СВІРЬІН

"Азгурка" і музейнасць

Пазаўрочнае жыццё ў брыкстайлавым асабняку

факты, а зусім не тое месца, дзе бясконца згадваюць мінулае ды гэтым абмяжоўваюцца. Менавіта таму намі былі вызначаны адразу дзве стратэгічныя лініі, якія развіваюцца паралельна: сучаснае мастацтва ў традыцыйным музеі. У адваротным выпадку гэта была б або стагнацыя, месца памяці, або...

— Або, напрыклад, шоу — як альтэрнатыва традыцыйнаму музею. Гэта трэці і самы папулярны сёння падыход да савецкай ідэінай і культурнай спадчыны. Нядаўна вось нават гандлёвы цэнтр адкрываўся з падобнай буфанадай. А ў вас такога, па-мойму, ніколі не ладзілася...

Д.М.: — Гэта самы просты шлях, але ён павярхоўны і вядзе ў нікуды.

А.Б.: — Трэба памятаць, што мы прыйшлі ва ўжо сфармаваную прастору музея, і таму павінны ставіцца да яе з павагай. Можна балансаваць на мяжы, але нельга яе пераступаць, скатваючыся ў кітч. А мяжа гэтая — вельмі тонкая.

— Межы паняцця музейнай дзейнасці апошнім часам вельмі размыліся. Не без вашага, дарэчы, старання: опера на лядовай арэне, кінематаграфічны open air... А ці ёсць яны наогул, гэтыя межы?

А.Б.: — У тым і справа, што ні на якой карце гэтыя межы

не правядзеш. Усё залежыць ад адукаванасці і густу супрацоўнікаў. Прыкладам, можна зрабіць нешта на паверку вельмі музейнае — скажам, касцюмаваную экскурсію, дзе абыгрываецца тая эпоха, якой прысвечана экспазіцыя. Але ў выніку атрымаецца поўная самадзейнасць і прафанацыя. Думаю, такі прадукт наўрад ці выпадае называць музейным. Бо "музейнасць", на мой погляд, — гэта перадусім знак якасці: мы павінны адпавядаць таму ўзроўню, які быў зададзены самім скульптарам.

— Скажыце, а які праект вы ніколі не сталі б рабіць?

А.Б.: — Справа тут не ў самой ідэі, але ў яе комплекснай падачы ды асэнсаванні. Прыкладам, прапанавалі нам нека адліць скульптуры Азгура ў шкаладзе. Першая рэакцыя была вядома якая — "жах-жах!"

Але калі трохі падумаць ды суцшыць эмоцыі, прыходзіш да высновы, што нават такі праект, у прынцыпе, можна абмяркоўваць. Калі для аўтара гэта не пусты эпатаж, а глыбакадумная інсталляцыя, то... чаму б і не? Галоўнае тое, якія сэнсы ўкладаюцца. Таму я не адмаўлялася б рабіць нават выставы пчол альбо мёртвых матылькоў. Важны сам падыход: не толькі прадстаўляць пляцоўку пад тыя ці іншыя чужыя праекты, але глыбока занурвацца ў саму ідэю,

працаваць над ёй, знаходзіць глыбока ўтоеныя сэнсы.

— Але тым, хто прыносіць прапановы (асабліва калі яны камерцыйныя), ад музеяў звычайна патрэбна менавіта пляцоўка...

— Усё залежыць ад таго, як сябе паставіць. Прыкладам, нам неаднаразова прапаноўваў правесці сваю выставу Нікас Сафронаў. Мы выступілі з сустрачнай прапановай: не проста паказаць ягоныя творы, але супаставіць іх з партрэтамі, зробленымі Азгурам. Думаю, атрымалася б вельмі цікава. Але на такое мастак не пайшоў.

Увогуле, музейшыка можна смела паставіць у адзін шэраг з аўтарам. І самае важнае — каб ён быў асобай. А прыкметы асобы — гэта нестандартнасць мыслення і падыходу. Музей — зусім не тое месца, дзе павінны працаваць людзі, здатныя аўтаматычна выконваць чыесці каманды. Тут трэба ўмець прасякацца і браць блізка да сэрца. І ў такім выпадку нават памылкі становяцца памылкамі творчымі.

— А па-мойму, музейшыкам уласціва не эмацыйнасць, але менавіта рахманасць ды ўраўнаважанасць...

А.Б.: — І сапраўды, бываюць такія музеі, дзе нават муха не праляціць. Але наш — беспакойны, бурапенны, і вакол яго збіраецца такая самая публіка. Вельмі важна, каб былі разнастайнасць, каб глядач мог выбраць музей, адпаведны свайму тэмпераменту. А ўвогуле, прыныцп тут зразумелы: якая каманда працуе ў музеі, такі і сам музей.

— Пытанне да трох прысутных тут маладых супрацоўнікаў: чаму вы абралі гэтую не надта папулярную сёння прафесію?

Г.Б.: — Па адукацыі я не музейшык, а архітэктар. Але ў пэўны момант зразумела, што праектаванне будынкаў — гэта не маё. Было два шляхі — тэатр альбо музей. Выбрала музей, прычым менавіта гэты.

К.Р.: — Раней даводзілася працаваць у іншым музеі, дзе мне ніякія ўласныя ініцыятывы не дазвалялі. Тут жа ўсё інакш, і перадусім — цудоўны творчы калектыў. Тут я раблю тое, што мне падабаецца, у чым я бачу сэнс.

Д.М.: — Музейная атмасфера мяне прываблівала з самага дзяцінства. Мэтанакіравана ішоў вучыцца на гісторыка. А гадоў пяць таму ўпершыню патрапіў сюды ў якасці валанцёра на Ноч музеяў і з таго часу вызначыўся з месцам працы. Вельмі прыемна адчуваць сябе ўключаным у агульны бурлівы рух, быць часткай працэсу. Прыемна працаваць у музеі, які знаходзіцца на грэбні хвалі. Мне тут усё падабаецца, і ні ў якім іншым музеі я сябе проста не бачу. Таму калі раптам даведзецца пакінуць цяперашнюю працу, хутчэй за ўсё я развітаюся і з галіною наогул.

— А ці ёсць тут прывіды альбо ўвогуле нейкія анамальныя з'явы?

Г.Б.: — Зразумела, у белай прасцане нішто не лётае, але... Рыхтуючы нейкі праект, я аднойчы засталася тут дапазна. І вось, спусціўшыся ў скульптурную залу, я раптам адчула нешта незвычайнае. Як быццам нейкая сіла мяне туды не пускала. Я не баязліўка па натуре, але... тады нават не змагла пераступіць парог.

А.Б.: — Нашы экспанаты жывуць сваім жыццём, і ты мусіш пад яго падладжвацца.

На здымку: імпрэза ў прыцемках да 20-годдзя музея.

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах намура. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77; на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Ці ўяўлялі сабе тыя два энтузіясты, што на месцы створанага імі маленькага культурнага аб'яднання ў горадзе на Заходняй Дзвіне праз 65 год будзе дзейнічаць наймагутная сістэма — "Цэнтр культуры "Віцебск". Карэспандэнт "К" паікавіўся ў генеральнага дырэктара ўстановы Аляксандра СІДАРЭНКІ пра "кухню" культурнай справы.

Аліна САЎЧАНКА,
Мінск — Віцебск — Мінск

Статус

— Статус, які мае "Цэнтр культуры "Віцебск", у прыцыпе, блізкі таму, якім надзелены Палац Рэспублікі. Але калі ацэньваць менавіта кірунак дзейнасці і спектр работы ўстановы, я параўнаў у нашай краіне не знаходжу, таму што наша дзейнасць разнапланавая. З галоўнага — развіццём самадзейнай творчасці, а гэта работа калектываў, аб'яднанняў, якіх у нас больш за 30 — рознаўзростаў, разнажанравых. А таксама правядзеннем масавых мерапрыемстваў, пачынаючы ад рэгіянальных і заканчваючы міжнароднымі. Праекты, якімі займаецца Цэнтр культуры "Віцебск", вядомыя кожнаму беларусу і далёка за межамі нашай краіны: дзякуючы таму ж Міжнароднаму фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" ці Міжнароднаму фестывалю сучаснай харэаграфіі, Міжнароднаму конкурсу спартыўных бальных танцаў "Віцебская сяжынка" і іншых. Тысячы праектаў, мерапрыемстваў, канцэртаў. Тысячы ўдзельнікаў, якія прайшлі праз калектывы Цэнтра культуры "Віцебск". Іх настаўнікі за гэтыя гады — сотні высокапрафесійных супрацоўнікаў. Вось што такое Цэнтр культуры "Віцебск"!

Кадры

— Сёння наш штат — 260 чалавек, сярод іх — пэўная частка бюджэтнікаў, але ёсць і пазабюджэтнікі. Гэта не адзін дзясятка ставак, якія мы трымаем за свае ўласныя сродкі, заробленыя ад пазабюджэтнай дзейнасці. Калі мы лічым, што нам неабходны пэўны спецыяліст, то наймаем яго, дзякуючы дзейнасці платных калектываў, спектру платных паслуг, у тым ліку па арганізацыі дзейнасці самадзейных калектываў.

Стратэгія

— Я заўсёды казаў, што ўніверсальнаць — гэта шлях у нікуды. Таму мы маем сваю ўласную мадэль паводзін, стратэгію. Сваімі сіламі, без старонняй падтрымкі можам правесці любое мерапрыемства, пачынаючы ад вырашэння самых праязных пытанняў: матэрыяльнай базы, транспарту, сцэнаграфіі, паліграфіі, сувеніраў прадукцыі. У гэтым выпадку мы ў меншай ступені ад кагосьці залежым. Дапамагаюць пазабюджэтныя сродкі, за іх кошт мы імкнемся развівацца, падтрымліваць тэхнічнае забеспячэнне на належным узроўні. І дадатковыя нашы функцыі, восем філіялаў, вельмі дапамагаюць нам працаваць. Яны ўмоўна падзяляюцца на камерцыйныя і сацыяльна арыентаваныя. Інтэрнэт-цэнтр ажыццяўляе набор платных паслуг, салон-магазін прапагандуе мастацкія і сувенірныя вырабы. Парк Мазурына, пры сваёй сацыяльнай накіраванасці, мае пункт пракату і комплекс атракцыёнаў. Зноў жа, нават калі не закранаць філіялы, а звярнуцца да струк-

турных падраздзяленняў, то адзел рэкламы на экранах таксама прыносіць прыбытак. У нас ёсць мэта — самаразвіццё. Тое, што наша структура дазваляе нам гэта рабіць, красамоўнае сведчанне.

Не толькі гучныя праекты

— Мяркую, што мы і ствараем культуру, і займаемся яе папулярнасцю. Імкнемся знаходзіць новыя формы і быць цікавымі для шырокага кола гледачоў, але перш за ўсё скіраваны на работу з моладдзю. Як прыклад — калектывы, што маюць шасцідзесяцігадовую гісторыю — "Лявоніха" ці "Зорька". Па шчырасці, мы можам узяць туды далёка не кожнага. У клубе кветкаводаў ці ансамблі "Віцебскія дзяўчаты" ў нас удзельнічаюць людзі больш сталага веку. Цэнтр задзейнічае ўсе ўзроставыя катэгорыі, пачынаючы ад трохчатырохгадовых

налічвае некалькі пакаленняў удзельнікаў, — яны вартыя нармальнага цэнтра харэаграфіі, абсталяванага і прыстасаванага. Я добра разумею тую сітуацыю, якая склалася: пакуль што ёсць час дашліфаваць і дапрацаваць тое, што мы ўжо маем. Спадзяюся, да наступнай значнай даты зробім сабе падарунак у выглядзе пашырэння. А пакуль і ў платных калектывах не хапае месцаў: і там адбіраем людзей на конкурснай аснове. Такая запатрабаванасць адбываецца дзякуючы таму, што мы знайшлі дакладны кірунак. Ды і імідж вырашае многае: "Лявоніха", "Зорька" заўсёды на слыху, яны бачныя, вельмі прэстыжна займацца менавіта там.

Спонсарскі працэнт

— У нас стае партнёраў і сяброў з розных гарадоў і краін свету. Мы вельмі шануем нашых спонсараў, але і бюджэты свае не

ў касах горада і не толькі з мая. Карацей, пачынаем працаваць на аперажэнне. Мы будзем мець абаротныя сродкі на ранніх этапах, заключэнне больш выгодных дамоў, абвесцім сваю праграму загадзя. Гэта няправільна, што амаль усе праекты пачынаюць рэалізацыю білетаў толькі за месяц да падзеі. Яшчэ мы зараз праз электронных апэратараў прадаем білеты па ўсім свеце: толькі летась праз Інтэрнэт было набыта 13 % білетаў.

Часам падаецца, што фэст у нейкай ступені пераўзыходзіць сам горад і яго інфраструктуру. Нам вельмі патрэбны новыя гатэлі, бо іх не стае. Мы нават будзем сяліць некаторых удзельнікаў у Мінску. Не хапае і нумароў павышанага камфорту. У мінулым годзе была ўнікальная сітуацыя, калі "...Базар" наведлі 42 краіны-удзельніцы. Артысты, канкурсанты, журналісты, арганізатары, прадзюсары. Гарадскія

Ад львінай долі да працэнта спонсара

Аляксандр Сідарэнка. / Фота аўтара

Юбілей як нагода падзяліцца вопытам

хаваем ад грамадскасці: акупляльнасць таго ж фестывалю "Славянскі базар" амаль 90 % у 2015 годзе. І спонсарская доля ў бюджэце фестывалю — не больш за 16 %. Усё астатняе мы імкнемся зарабіць самі. Ёсць арганізацыі, партнёры, з якімі мы заключаем дагаворы і за кошт рэкламных паслуг зарабляем грошы. Львіная доля — паступленні ад продажу білетаў. Гэта фактычна 70 %. У нас сфарміравалася кола надзейных партнёраў, але з'яўляюцца і новыя, таму што сёння ўвага з боку мецэнатаў да сферы культуры гранічна неабходная. І вельмі радзе, што яны гэта разумеюць. Ну і, канешне, няма ў нас гульні ў адні вароты: калі мы сябруем, то робім гэта па-сапраўднаму. Заўсёды знойдуцца кропкі судакранання. Калі гэта не партнёрска дагаворы, то — нармальныя сяброўскія зносіны. Нас у меншай ступені цікавіць разавая дапамога і падтрымка: арыентуем на доўгатэрміновае супрацоўніцтва.

Змяненні-2016

— Было б няправільна не згадаць той факт, што гэты год для нас унікальны. Ён складаецца з двух юбілеяў. У рамках 65-годдзя Цэнтра культуры "Віцебск" мы імкнуліся зрабіць не свята, а паказаць шматграннасць нашай работы і прэзентаваць калектывы, у першую чаргу — са званнямі, а такіх — 18. Для гэтага мы спецыяльна прыдумалі новую форму работы — выставу-прэзентацыю. Да юбілею Цэнтра культуры ў нас насамрэч цэлы шэраг мерапрыемстваў. Але пра тое — асобна.

Зараз вельмі шчыльна працуем і над "Славянскім базарам", якому сёлета споўніцца 25 год з дня заснавання. У лютым распачнем продаж білетаў, а гэта — пэўны аб'ём работы, таму што ён уключае ў сябе заключэнне дагавораў. На дапрацоўцы ўжо ляжаць тры дамовы з артыстамі на ўзровень у форумі. Я ўпэўнены, днямі мы будзем іх падпісваць і пачынаць праплачваць авансы, чаго раней ніколі не рабілі. Зараз білеты прадаюцца не толькі

і абласныя ўлады бачаць і разумеюць сітуацыю, робяць пэўныя крокі ў гэтым кірунку, але мне падаецца, што тут трэба думаць далёка наперад. Канешне, "Славянскі базар...", які праходзіць раз на год, не здолны потым акупіць усю пабудаваную для яго інфраструктуру. Але ў момант фестывалю адчуваецца гэты недахоп.

Мы яшчэ многаму вучымся: балазе, нічога не стаіць на месцы — тая ж музычная індустрыя. З'яўляюцца новыя цікавыя праекты, артысты. Нам і самім трэба трымаць руку на пульсе. Тым не менш, імідж фестывалю ўжо дазваляе нам працаваць больш упэўнена. Зноў жа, абапіраючыся на нашых партнёраў і сяброў, на нашых калегах.

Мы пачалі работу ў Сусветнай асацыяцыі фестывалю з мінулага года. І хай сабе зараз яна нешматлікая, сэнс у іншым: каб мы аб'ядналі ў яе шэрагах блізкіх нам па дзейнасці і па духу людзей. У кожнай краіне ёсць свае міжнародныя фестывалі, дзесці маленькія, дзесці буйныя. Але, тым не менш, у кожнага свой досвед, свае метады работы. З мінулага года мы зрабілі такую спробу — першую міжнародную канферэнцыю "Фестывальны рух у свеце: традыцыі і навацыі", і было вельмі цікава. Многія прыехалі ў тым ліку для таго, каб стварыць новыя творчыя сувязі з безліччу артыстаў, кампазітараў, прадзюсараў, арганізатараў і іншымі. Мы прапанавалі аснову для ўпарадкавання зносінаў, і цяпер наш фестываль стаў своеасаблівай міжнароднай бізнес-пляцоўкай у сферы культуры. У рамках асацыяцыі ў нас прадстаўлена паўтары дзясяткі фестывалю. Зараз мы атрымліваем новыя заяўкі на ўваходжанне, аб'яднанне будзе расці. Я ўпэўнены, з кожным годам нас будзе ўсё больш. А мы яе ўзначальваем, гэта нам даверылі ў мінулым годзе. Калі працаваць і імкнуцца, то не будзе прычыны здаваць пазіцыі!

Тактыка культурнага развіцця

Культурныя людзі з Касцюкоўкі

Я пазнаёміўся з цудоўным чалавекам — Настассяй Сарасека. Яна кіруе палацам культуры "Касцюкоўка", што ў Гомельскім раёне. Будынак — не жартачкі: трохпавярховы. І месціцца ён у аднайменным рабочым пасёлку, што вядомы сваёй гутай.

Яўген РАГІН

Дарчы, ПК быў ведамасны, заводскі. А з мінулага года перайшоў на баланс аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага гарвыканкама. Так што аптымізацыя шклозавода для нашай аптымізацыі сталася надзвычай карыснай. Занадта ўжо цікавымі справамі насычана дзейнасць "Касцюкоўкі". Таму і Настасся Яўгенаўна падалася мне надзвычай цікавай. Нездарма кажуць: што галава прыдумае, тое рукі і робяць.

Апошняя прыдумка — праект "Мы беларусы — культурныя людзі", рэалізацыя якога разлічана на ўвесь год культуры. Настасся Сарасека сцвярджае, што аўтар ідэі — творчы калектыв палаца. Селі яшчэ ў лістападзе за "круглы стол" мазгавых штурмаў і прыдумалі. І ў гэтым таксама — пазіцыя кіраўніка. Усе павінны адчуваць адказнасць за прыдуманне і зробленае.

Гадавы праект уключае тры перыядычныя акцыі. Першая: кожны панядзелак абвешчаецца днём беларускай мовы. Супрацоўнікі Палаца культуры і паміж сабой, і з наведвальнікамі імкнуцца размаўляць на роднай мове. Справа ўхвальная. Пачынаць ніколі не позна. Глядзіш, за год "роднамоўнымі" стануць не толькі панядзелкі!

Другая акцыя: дзейнасць установы кожную сераду прысвечана канкрэтнай тэме. Першая, да прыкладу, раскрывала драбніцы традыцыйнага мастацтва мясцовага краю. Мастацкі кіраўнік Таццяна Полазава адказвала на пытанні гасцей, дэманстравала ручнікі, нацыянальныя касцюм. Гучала традыцыйная музыка. Выступалі вакальныя калектывы "Ветэран", "Зараніцы". Канцэртная дзея спалучалася з этнаралізацыяй.

Да слова сказаць, у палацы — 34 клубныя фарміраванні. Самае вядомае — Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь Цырк імя Валерыя Абея. У красавіку калектыву спаўняецца 55 гадоў. Больш за 30 з іх ім кіруе дачка знакамітага артыста Таццяна Абель. На трэцім паверсе палаца — цудоўная рэпетыцыйная база, цыркавы музей.

Калектывы можна смела называць школай рознажанравага цыркавага мастацтва. Дзеці прымаюцца з пяці гадоў. Зараз у фарміраванні — 150 чалавек. Чаму я так падрабязна? Таму, што чарговая серада, 17 лютага, заяўлена цыркавой. Ахвотныя наведваюць музей, пазнаёмяцца з артыстамі і іх майстэрствам...

Трэцяя акцыя праекта "Мы беларусы — культурныя людзі" выконвае функцыю інфадайджэсту. Інакш кажучы, звяртае ўвагу на надзённыя падзеі, што адбываюцца на культурнай прасторы краіны. Першы "выпуск" дайджэсту быў прысвечаны, напрыклад, 95-годдзю з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна. Гаворка ішла пра лёс і творчасць класіка, што нарадзіўся на Гомельшчыне. І таксама гучала шмат пытанняў, і таксама было многа наведвальнікаў...

Што мяне вельмі кранула ў праекце? Ён прыдуманы не дзеля, як кажуць, адчапнага. Да кожнай з акцый усім супрацоўнікам Палаца культуры трэба рыхтавацца самым сур'ёзным чынам. І каб з роднай мовай не схібіць. І каб грунтоўна ведаць не толькі страдаўную традыцыйную культуру, але і самую сучасную, яе праблемы, тэндэнцыі, перспектывы. Без такіх ведаў другая і трэцяя акцыі будуць элементарна нецікавымі. А пра тое, што на такі недахоп Палаца культуры "Касцюкоўка" не пакутуе, сцвярджаюць ашлагі першых рэалізацыйных крокаў гадавой праграмы. Так што 2016 год для тутэйшых работнікаў культуры пройдзе напружана. Але ў гэтым — прэрагатыва высокіх прафесіяналаў.

Як сёння ставіць старажытнагрэчаскую камедыю? Ці можа яна ўвогуле быць цікавай для сучаснага гледача? На гэтыя і многія іншыя пытанні адкажу (і адначасова задаў новыя) Беларускі дзяржаўны тэатр лялек, прапанавашы прэм'еру — Птушкі Арыстафана.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Рэжысёр Аляксей Ляляўскі звярнуўся да поўнага, амаль папрадкавага рускамоўнага перакладу камедыі, зробленага ў дарэвалюцыйнай гады. Пры гэтым моцна пашкадаваў вуха інтэлігентнай беларускай публікі (а менавіта такія на-поўніцу ацывае даросляты лялечныя пастаноўкі), бо выкінуў з тэксту ненармаўную лексіку (на месцы “ндобрых” зладзіць электрагітара), стаўіць пра сексуальныя адхіленні, іншыя, на цперспарты погляд, “вольнасці” (тыя ж першыя спартыўныя строі ўдзельнікаў алімпійскіх гульняў адпавядаў стылю “ў чым маці нарадзіла”). Нічога падобнага ў спектаклі няма, хаця ўсе дзеючыя асобы, адпаведна старадаўнім традыцыям, мужчынны. Пастаноўка, можна сказаць, жудасна цнатліваа. Ну, не лічыць жа абразы грамадскім густам намякі на імгненны інтым маленькіх лялечных птушак ці агоненую статую, аблітую чырвонай фарбай ніжэй жывата?

Сцена са спектакля “Птушкі”. Фота Ташына МАЦУСЕВІЧ

Прыляцелі “Птушкі”...

3 часоў Арыстафана і яго Хмаразязюльска

Што ў спектаклі захавана, дык гэта скіраванаць старажытнагрэчаскай п'есы. Не задаюга да напісання твора ў Афінах выйшла забарона адлюстроўваць у камедыях палітычныя падзеі, таму Арыстафан звярнуўся да алегорыі — эзопавай мовы. І, можна сказаць, выступіў пачынальнікам жанра антыўтопіі, расправёўшы, як птушкі пры дапамозе двух грэчаскіх эмігрантаў, што папрасілі ў іх прытулку, будуюць “ідэальны горад” — Нефелакакігію (у перакладзе — Хмаразязюльска).

Што ж тут не загадаць імёны герояў Астроўскага ці творчасць Салтыкова-Шчадрына! Насамірон жа атрымліваецца абнесены сеткамі-межамі паветраны замка. А птушкі, уяўляючы сябе вышэй за багоў, становяцца ўсяго толькі мясам для патэльні (пасля таго, як знеслі яйкі). Жанрава акрэсліўшы спектакль “гісторыі тэатракуўскай дэмакратыі”, пачакуўшыкі пазбавляюць гледача ультра-стэрэлізава-ных уяўленняў пра дэмакратыю Афіны тых часоў і пра тое, што Старажатная Грэцыя

стала калыскай не толькі мастацтваў. Невыпадкова герой Цімура Муратава (Аляксандра Казакова), усаюны ініцыятар забавы ўсёго свету, выступаючы з прамовай, капіруе асобныя элементы жэстыкуляцыі Леніна, потым Гітлера. Трыбунай пры гэтым становяцца руіны калоны як сімвалу ненапрушнасці і моцы.

Два розныя акцёрскія склады ўносяць у спектакль розныя фарбы. Старэйшае пакаленне (заслужаныя артысты Беларусі Уладзімір Грамовіч і Аляксандр Казакоў) выводзіць падштурхнула рэжысёра да такога шляха: ма п'еса альбо падкрэслена метафарычнае афармленне, прапанаванае маладым мастаком Андрэем Жыгурам. Што такое клетка, аб якую, бы паранена птушка, б'ецца Ніна, ланцугі, сеткі, куды поруч з аднагодкамі трапляе яна і з якіх я не можа выкарацца? Магчыма, гэта выявы яе сноў альбо наркатыхчых трывенняў? А яшчэ адбітак жорсткага, адчу-жаннага, абьякавага свету, які ператвараецца для чалавека ў свайго роду замкнёную прастору, а таксама — псіхалагічны стан асобы, вырачана-най на адзіноту. І не толькі Ніна трапляе ў клетку.

Там ужо даўно знаходзяцца яе бацькі, бабуля ды і... гледачы. Гэта доводзіць прэжэ ж с ё р, стваральнікі спектакля. У адпаведнасці з гэтым фэбула п'есы адступае для яго стваральнікаў на другі план: яны засяроджваюцца на перажываннях чалавека, што трапіў у экзістэнцыйную сітуацыю і набывае магчымасць асэнсаваць сваё жыццё як пэўную духоўную субстанцыю. У ролі Ніны са знакавым прозвішчам Віч выступае маладая актрыса тэатра Свята-лана Сухадолова. Для яе гэта першая галоўная роля. І, бадай, самая ўдалая ў спектаклі. Яе хочацца назваць творчай перамогай. Пэўна ж, гэта вынік знач-

на першы план выразнасць слова і ігры, акцэнтнае каме-дыйнасць (як вынік — смех у зале). Малодшае (Дзмітрый Рачкоўскі і згаданы Цімура Муратаў) робяць спектакль больш жорсткім, часам абсур-дысцкім, даносячы ўсё багацце яго мастацкіх дэталей.

Нават першая сцена ў ад-ным выпадку асацыюецца з камічным уцёкам, у другім — з гэтакім хорарам. І цяг-не за сабой не ланцужок кіна-камедыі, а спасылкі на сцны пакарання: дваіх чалавек у нейкіх шэрых робах кудысьці цягнуць, яны вымушаны бегчы (бегуць, падаюць, ізноў бягуць), іх рукі абматаны вя-роўкамі, скрозь дым (ці то пыл

і канструкцый. Але ўсе яны сь-ходзяць на другі план, саступаючы месца тым, хто вырашае іх лёсы. Акрамя спасылак на старажытнагрэчаскае мастацтва (калоны, скульптуры, элементы масак на выразах твараў у лялек), відовішча раз-пораз апелюе да іншых куль-турных кодаў, закранаючы і “танцы абарыгенаў” (у спалу-чэнні з дыскатэкай), і эстэтыку егіпецкіх наскальных малюнкаў, і пластыку першабытных паліўнічых — іх нямучую хаду з доўгімі коп'ямі-дроці-камі. Пасейдон асацыюецца з Русалкай, бо нагадвае рыбі-ну і б'е хвостам, беракл — са спартыўным трэнажорам, Атлант — з трыма калонамі “тытанамі”, што трымаюць на плячах пітуу з барэльёфамі легкаатлетаў.

Ёсць і ўласна беларускія па-ралелі. Першая сцена — бег уцекачоў — найпрост нагад-вае кінаўвасабленне сёвай да-ўніны. Схіленыя долу мікра-фоны нагадваюць буслоў на балодзе ці два калодзежы-жу-раўлі. На краевыды Вітольда Бяляніцкага-Бірулі настрой-вае прачытаны чыстым дзіця-чым голасам верш “Птушка” Якава Палонскага.

А галоўнае — спектакль прызначаны не толькі для заўнаў мифалогіі ўсіх часоў, пачынаючы з антычнасці, а для тых, хто імкнецца разва-жаць над законамі светабудовы, каб зразумець, што гісторыя не мае толькі лінейнае, але і спіралепадобнае, цыкліч-нае развіццё.

К

ных высылкаў самой актрысы і творчага тандэма з рэжысё-рам, які ўзнік цягам рэпеты-цыйнай работы. Здаецца, сам выбар выканаўцы пэўным чынам вызначыў мастацкае рашэнне вобраза і спектакля ў цэлым. Актрысе ў гэтай ро-лі ўласцівыя ўнутраная чыс-ціня, цнатлівасць, характэво, якія нішто не можа знішчыць. І нават нейкая бравада, гру-басць, уласцівыя гэтаму во-бразу, падаюцца хутчэй нейкай абалонкай. Невыпадкова яна ўражаее доктара Самойлава (Яўген Бераснеў), які нібыта злугубіў інтарэс да жанчын. Ма-гчыма, актрысе варта больш дакладна паказаць тыя зме-ны, што адбываюцца з гераі-няй цягам усяго спектакля. Асабліва гэта тычыцца апош-няй сцены, у якой Ніна выра-шаецца на самагубства.

Рэжысёр Валерый Анісенка і ў новым спектаклі працягвае пошукі ў галіне “дакументаль-нага тэатра”, якія ўжо раней адзначаліся ў яго зваротах да твораў сучаснай драматур-гіі альбо прозы (прыгадаем спектаклі “LifeIt” і мінулыя Юлія Чарняўскай, “Пахавайце мяне за плінтусам” паводле Паўла Санаева, “Афінскія вечары” Пятра Гладзіліна). Тут істотныя некалькі фактараў, якія вы-значаюць рэжысёрскі метад Анісенкі: сам выбар дастатка ва жорсткага матэрыялу (ён намацвае болейшая кропкі со-цыялізму, разглядае дэмаганіза-цыю грамадства, “расчалавеч-ванне” людзей), прыныцыны работы з акцёрам, ад якога патрабуецца жыццёваць, псі-халагічная дакладнасць, пе-раканальнасць, адмаўленне “ігры” ў горшым сэнсе слова, барацьба з абрыдлівым выка-нальніцкімі прыёмамі і шта-памі, што зусім не пазбавляе мастацкай вобразнасці, мета-

фарычнасці, ідэяна-філасоф-скага абгульнення многіх яго работ.

У такім жа кірунку ён пра-цаваў і над новым спектаклем. І нават ролі, так бы мовіць, другога плана, напрыклад, бацькоў, бабулі Ніны перакон-ваюць сцэнічнай і жыццёвай праўдай. Заслужаныя артысты Рэспублікі Беларусь Ташына Ліхачова і Тамара Скварцо-ва (Бабуля), артысты Георгій Лойка і Юрас Цвірка (Вадзім, айчым Ніны), Галіна Букаціна і Алена Шарэчанка (Вольга, маці Ніны) адмаўляюцца ад выйгрышных прыёмаў, адда-юць перавагу знешне стры-манай манеры, спрабуюць намацаць “другі план” ролі, у выніку чог вобразы набыва-юць мастацкі аб'ём.

Даволі нечаканым мне падалося “прачытанне” во-бразаў доктара Самойлава і закаханай у яго медсястры Анжалікі (Юлія Крашэўская). У адозненне ад іншых пастано-вак, дзе артысты дазвалялі сабе смакаваць сапёныя жар-ці, падкрэпіваюць цынзім і бесцэрымоннасць сваіх ге-рояў, пераводзячы спектакль у камедыійную танальнасць. Коласаўскі тэатр зноў жа ідзе шляхам раскрыцця драматыч-нага характараў і іх узаемаадно-сін. Такім чынам дэманструе-ецца думка, як амаральныя альбо спахывецкія заганяны стэрэатыпы грамадства змя-няюць увагуле някляскіх і прыстойных людзей. Аўтары спектакля нібы папярэджаю-ць гледача аб тым, наколькі важна адрывіць уласныя амбіцыі і крьдуй, пачуць блізкага чалавека, зразумець яго і свечасова працягнуць яму руку дапамогі.

Юрый ІВАНОЎСКІ,
тэатразнавец
Віцебск

Мастыхін

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Асабіста мне цікава было паба-чыць новыя работы Марыі Радзь-ко. Асобы і аб'екты на яе карцінах звычайна маюць “другое дно”, за простымі рэчамі часта стаіць муд-рагелісты асацыятыўны шэраг. Ё-штаму прыныцу адпавядаюць яе работы “Адкрытасць” і “Зефір”. А карціна “Пах успамінаў” — даволі ўдалая спроба псіхалагічнага парт-рэта. Мастачка дэманструе высо-кую ступень прафесіяналізму. Яна здольная сказаць пра многае ка-роткім сказам, адным радком, а ў дадзеным кантэксце — некалькімі выразнымі мазкамі на палатне.

Ташына і Валерый Потваравы, мяркуючы па стылістыцы іх кар-цін, знаходзяцца пад уплывам вы-бітных імпрэсіяністаў і выбіраюць тэмы ды сюжэты, якія пасуюць іх захапленню. У экспазіцыі прад-стаўлены марскія і венецыянскія пейзажы. Тут ёсць магчымасць па-гуляць пэндзлем з зыхоткімі фарба-мі вады і неба. Добрае валоданне акаварэлію дэманструе Іанна Ча-пурная-Алейнік. Гэта тэхніка па-трабуе ўмашыйнага, я бы нават сказаў — пэтычнага ўспрымання свету і цвёрдай рукі. Яе работы “Заўтра зіма” і “Дарога дадому” напісаны, што называецца, на адзі-ным подыху, і мастачка здолела праз гэта выявіць галоўны чыннік акаварэлі — празрытасць.

Жывапісец Вадзім Сідорчык на-тхняецца някідкай прыгажосцю беларускай прыроды. Яго ціка-ваць краявіды, дзе цывілізацыйны ўплыў хоць і адчуваецца, але не разбурае адвечнай гармоніі. Не-шта падобнае можна сказаць і пра пейзажы Кірыла Ляшчу, Сяргея Сычыка і Аляксея Пагожава. Хіба дадаць, што два апошнія знахо-дзяць у прыродзе не толькі гармо-нію, але таямнічасць і містыку.

Сярод графічных работ экспа-зіцыі вылучаюцца майстэрствам афорту Пётра Сідарэнік. Прадстаў-ляюць тэту ягоную нізку “Чазенія” наўрад ці можна лічыць канцэпту-альна самастойнымі твораі.

Глеб — студэнт Акадэміі мастац-тваў, і ў ягоным почырку, у во-бразным ладзе работ адчуваецца ўплыў настаўніка, імкненне да запатрабаваных сёння сюррэалі-с-

Раскадроўка

Любое кіно знаходзіцца ў вечных пошуках Героя. Беларускае ў прыватнасці. Калі паглядзець тэматычны план Нацыянальнай кінастудыі “Беларусь-фільм” на бліжэйшы час, то становіцца заўважна: аўтары патэнцыйных праектаў больш за ўсё паважаюць ваенныя і гістарычныя тэмы. Урэшце, здымаць ваенны гераізм куды больш звыкла і, скажам так, зразумела, чым шукаць гэтага персанажа побач з сабой. Можна, таму сапраўднае сучасныя героі часцей за ўсё з'яўляюцца ў дакументальным кіно?

Антон СІДАРЭНКА

Перад прагледам фільма Віктара Асюка “Педагагічная паэма” мей хваляванні. Адна з дзюх 52-хвілінных карцін, знятых на студыі дакументальнага кіно “Летапіс” і мінулы годзе, — можна сказаць тое, чым мы багатыя на дадзены момант. Героі фільма — маладыя настаўнікі, якія дзеля альбо ксперыменту выпраўляюцца выкладаць у звычайную сель-скую школу. Для публікацыі ў газете тэма цікавая. А як атрымаецца на экране? На-колькі будзе кінагенійнай про-стая вясковая школа і яе “на-сельнікі”?

Дзмітрый Маратавіч і Ся-гей Сяргеевіч, настаўнікі бе-ларускай і рускай мовы ад-паведна, апынуліся самымі сапраўднымі героямі нашага часу. Ідэальнымі і для экра-

Ці трэба, каб “Усе разам”?

Вольга Дзілюк. Жыночы строй.

Вера Мурина. “Русская алура”.

тычнай шматзначнасці і стылёвай вытанчанасці. Ён можа зрабіць са-бе імя і на згаданых чынніках, але мне здаецца, што ён здольны да большага — да стварэння ўласнага стылю, пабудовы ўласнага вірту-альнага свету.

На леташняй выставе “Усе разам” творы Міраўлада Палачыча былі стрыжнем, які ў значнай ступені візуальна трымаў эстэтычны разнабой, непазбежны, калі разам сабраны работы рознай якасці. Сё-лета ён прадстаўлены даволі сціп-ла. Але ўсё роўна ягоныя карціны заўважныя і, мяркую, для публікі прывабныя. Бо ёсць уласны стыль, за якім прачытаецца сваё банан-нае рэчаіснасці. Вобразы Палачыча

Паэма на ростанях

Аб сучасных Лабановічах перамог на адкрытым рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў. “Педагагічная паэма” распавядае аб двух перыядах жыцця настаўнікаў і іх школы — майскіх тыднях перад Апошнім званком і пачатку навуцальнага года ў верас-ні. Фільм уяўляе з сябе шэраг эпізодаў, фрагментаў рэаль-насці: дзень разгортваецца ў класах, школьных калідорах, настаўніцкай, вуліцах гарад-скога пасёлка, доме, дзе прад-стаўлена жыццё “маладых спецыялістам”. Аўтары стужкі, рэжысёр Віктар Асюк і аўтар сцэнарыя Вольга Дашук, віда-вочна не імкнуліся заімацца публіцыстыкай і бытанісан-нем. Іх фільм — сапраўднае мастацкае кіно, дзе адчува-ецца дыханне часу, прадстаў-лены калектыўны партрэт і сучасных маладых беларусаў, і іх настаўнікаў.

Галоўнае ў фільмах Віктара Асюка — аўтарская інтана-цыя. Рэжысёр вельмі бераж-ліва звяртаецца да рэальнасці. Глядач не заўважае “швоў”, та-кіх звычайных у многіх іншых дакументалістаў — рэакцыі герояў на камеру, славанасці або, наадварот, развязнасці ў кадры. Шмат у чым гэта ўда-ецца дзякуючы пастаянным

я ўспрымаю як ілюстрацыі да яшчэ вытанчанасці. Ён можа зрабіць са-бе імя і на згаданых чынніках, але мне здаецца, што ён здольны да большага — да стварэння ўласнага стылю, пабудовы ўласнага вірту-альнага свету.

Наогул, натхняльнікаў у брэс-цакэй экспазіцыі хапае — Анры Маціс, Эндзі Уорхал, класікі экспрэ-сіянізму, сюррэалізму, поп-арту. Гэта нармальна пры навуцальным працэсе, але на публіку пажадана выдзіць з больш самастойнымі твораімі ці з больш асэнсаванай цытатанасцю.

Выстава была прысвечана памя-ці Міхаіла Канькова. Хросны баць-ка праекта “Усе разам” пайшоў з

даволі густоўныя ўзоры жаночых стroyў Вольгі Данілюк. Яшчэ запом-нілася кампазіцыя з цвікоў Пятра Кузьміча “Знакі”. Але яна нагад-вае вожыкападобныя кампазіцыі з цвікоў канца 1950-х, якія рабіў ня-адштурхоўваецца ад канкрэтных краявідаў, але ў выніку атрымліва-ецца гэтка гораў увогуле, які ў роў-най ступені можа быць сталічным і правінцыйным, мегаполісам і рай-цэнтрам.

Пластыка, прынамсі, такая, каб запаміналася, на выставе фак-тычна адсутнічае. Пра інсталляцыі казаць не хочацца з прычыны іх сэнсавай спарядчанасці. У невья-лічкім раздзеле дэкаратыўна-пры-кладнога мастацтва я вылучыў бы

даволі густоўныя ўзоры жаночых стroyў Вольгі Данілюк. Яшчэ запом-нілася кампазіцыя з цвікоў Пятра Кузьміча “Знакі”. Але яна нагад-вае вожыкападобныя кампазіцыі з цвікоў канца 1950-х, якія рабіў ня-адштурхоўваецца ад канкрэтных краявідаў, але ў выніку атрымліва-ецца гэтка гораў увогуле, які ў роў-най ступені можа быць сталічным і правінцыйным, мегаполісам і рай-цэнтрам.

Пластыка, прынамсі, такая, каб запаміналася, на выставе фак-тычна адсутнічае. Пра інсталляцыі казаць не хочацца з прычыны іх сэнсавай спарядчанасці. У невья-лічкім раздзеле дэкаратыўна-пры-кладнога мастацтва я вылучыў бы

даволі густоўныя ўзоры жаночых стroyў Вольгі Данілюк. Яшчэ запом-нілася кампазіцыя з цвікоў Пятра Кузьміча “Знакі”. Але яна нагад-вае вожыкападобныя кампазіцыі з цвікоў канца 1950-х, якія рабіў ня-адштурхоўваецца ад канкрэтных краявідаў, але ў выніку атрымліва-ецца гэтка гораў увогуле, які ў роў-най ступені можа быць сталічным і правінцыйным, мегаполісам і рай-цэнтрам.

жыцця летась. Адносна гэтай мала-дзёжнай імпрэзы ў Брэсце не было адзінага меркавання ад пачатку, няма і зараз. Ідэя мае прыхільні-каў, але і крытыкаў стае. Кажуць, у адну раку немагчыма ўвайсці двой-чы. Гэта ў тым сэнсе, што не атры-маецца вярнуцца ў час, які мінуў. Спроба ў сённяшніх умовах змад-ляваць культурную сітуацыю рос-пачнага пажежыа 1980 — 1990-х, мяркую, зыходна паспяховай быць не магла. Сёння мастацкая сфе-ра ў нашай краіне даволі жорстка структурызавана паводле законаў рынку. Ніша для “вольнага маста-ка”, амбіцыйнага дылетанта, які сам сабе і творца, і крытык, і мене-дждар, у згаданай сістэме не прад-угледжана. Паглядзеўшы выставу, мушу зрабіць выснову: амбіцыйных маладых людзей тусовачнага тыпу ў Брэсце няма, а вось маладых прафесіяналаў ад выўпленчага і дэ-каратыўна-прыкладнога мастацтва не так шмат. Ці складаюць яны кры-тычную масу ў Брэсце?

Тым не менш, думаю, што пра-ект “Усе разам” можа мець пра-цяг. Зрэшты, людзі паспелі прывы-чацца да гэтага слога. Але мо дадзі магчымасць прафесіяналам і сур'ёзным аматарам выстаўляюць у розны час і ў розных залах? Маста-цтва — не тая справа, дзе колькасцю можна кампенсавачь якасць. Эгіда прафесійнага творчага саюза, пад якой лагіціца выстава ці якая іншая імпрэза, сама па сабе ўжо мусяць быць гарантам якасці.

К

Куды штурхае адзінота?

Коласаўскі тэатр пачаў юбілейны год прэм'ерай спектакля “Белы анёл з чорнымі крыламі” — па п'есе сучаснага беларускага драматурга Дзівяны Балыка. З яе творчасцю віцебскі глядач ужо знаёмы па спектаклі “Псіхааналітык для псіхааналітыка”. І вось — другая сус-трэча з таленавітай аўтаркай, якая не саромеецца няёмкіх тэм, балючых пытанняў, разглядае іх у нязвычайным ракурсе.

Сцена са спектакля “Белы анёл з чорнымі крыламі”. Фота прадстаўленых тэатрам

Праўда, усё сказанае вышэй зусім не азначае, што рэжысёр Валерый Анісенка пайшоў цалкам следам за аўтарам. Хутчэй наадварот: у адпавед-насці з рэжысёрскай задумай тэкст даволі моцна скарэкстава-ны. Рэжысёр нібы “зачысчае” верхні сюжэтны пласт: гісто-рыя пра ўяўнае захворванне на СНІД маладой гераіні — то-лькі нагода, каб пагутарыць пра больш сур'ёзныя рэчы — амаль экзістэнцыйную адзіно-ту, той духоўны стан чалавека, які можа узнікнуць незалежна ад узросту і сямейнага ста-новішча. Цяжка сказаць, што

Міраўлада Палачыча. “Вавроўка”.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 5.)

Гэтыя адмоўныя тэндэнцыі характэрныя як для невялікіх сельскіх бібліятэк, так і для нашай галоўнай бібліятэкі — Нацыянальнай, чытальныя залы якой у мінулым годзе “не далічыліся” звыш 4 тысяч наведванняў. Канкурэнцыя з боку глабальнай сеткі Інтэрнэт, агульная тэндэнцыя да зніжэння цікавасці да чытання, іншыя прычыны не павінны з’яўляцца абгрунтаваннем для памяншэння ахопу насельніцтва інфармацыйна-бібліятэчнымі паслугамі.

Неабходна больш актыўна шукаць шлях да чытача, ці віртуальны, як гэта робіць Нацыянальная бібліятэка, узяўшы курс на абслугоўванне карыстальнікаў у электронным асяроддзі (сёння амаль палова яе карыстальнікаў (47 %) — віртуальныя), ці іншы, у тым ліку з дапамогай нестацыянарных форм абслугоўвання. Пры гэтым чытальныя залы могуць быць перапрафіляваны пад запыты насельніцтва і стаць дадатковай крыніцай пазабюджэтных даходаў.

На фоне памяншэння паказчыка наведванняў асаблівае пытанне выклікае сітуацыя з камплектаваннем бібліятэчнага фонду. У 2015 годзе ўпершыню за апошнія

функцыі выконвае адпаведная сучасная ўстанова. У сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь сёння функцыянуе больш за 2700 **клубных устаноў**. У параўнанні з 2014 годам клубная сетка скарацілася на 113 адзінак. Клубнымі ўстановамі арганізавана больш за 500 тысяч мерапрыемстваў, у тым ліку для сельскага насельніцтва — больш за 400 тысяч.

Ва ўстановах культуры функцыянуе больш за 23,5 тысячы клубных фарміраванняў, у якіх больш за 252 тысячы ўдзельнікаў. З іх удзелам праведзена больш за 70 тысяч канцэртаў і спектакляў, 25 тысяч тэатралізаваных свят і абрадаў, каля 20 тысяч выстаў.

Аб павышэнні мастацкага ўзроўню можа сведчыць рост колькасці аматарскіх калектываў мастацкай творчасці з найменнямі “народны”, “узорны” і званнем “заслужаны аматарскі калектыв”, колькасць якіх павялічылася на 43 адзінікі.

Разам з тым, у мінулы, а таксама папярэднія два гады адбывалася скарачэнне клубных фарміраванняў. Спробы асобных рэгіёнаў апраўдаць гэты факт выключна скарачэннем клубных устаноў не абгрунтаваны. Стала менш клубаў, а не людзей, частка якіх засталася неахопленай ку-

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў (справа) перадае сяртыфікат на статус “Культурнай сталіцы Беларусі” старшынні Маладзечанскага раённага выканаўчага камітэта Аляксандру Яхнуцу.

спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі былі адзначаны 208 прадстаўнікоў таленавітай моладзі і 17 калектываў мастацкай творчасці. Матэрыяльная дапамога аказана 45 прадстаўнікам творчай моладзі, выдзелены гранты на ажыццяўленне 4 творчых праектаў. На гэтыя мэты фондам выдзелена больш за 2 мільярды рублёў.

Разам з тым, неабходны пэўныя намаганні па прывядзенні сістэмы падрыхтоўкі кадраў у адпаведнасць з патрабаваннямі сучаснага рынку працы. На бягучы момант толькі 14 з 36 арганізацый культуры рэспубліканскага падпарадкавання сфарміравалі і размясцілі ў аўтаматызаванай сістэме заказ на падрыхтоўку

печваюць рэалізацыю адукацыйных праграм па некалькіх кірунках дзейнасці.

Далейшае развіццё атрымала **галіновая навука**. У 2015 годзе завершаны 12 навуковых заданняў у рамках рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Выканаўца Праграма навуковага супрацоўніцтва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на 2010 — 2015 гады. Інстытутам культуры Беларусі завершана работа па стварэнні базы даных і інтэрнэт-партала нацыянальных культурных каштоўнасцей, якія знаходзяцца па-за межамі Рэспублікі Беларусь.

Але навуковымі калектывамі ў сферы культуры

“Зямля пад белымі крыламі” ў Мазыры, XIII рэспубліканскі конкурс юных выканаўцаў эстраднай песні “Халі-Хало” ў Наваполацку, Рэспубліканскі фестываль дзіцячай творчасці “Залатая пчола” ў Клімавічах і многія іншыя.

У 2015 годзе актыўна развівалася **міжнароднае культурнае супрацоўніцтва**.

Забяспечана арганізацыя культурнай праграмы і правядзенне Нацыянальнага дня Рэспублікі Беларусь на Сусветнай выставе “ЭКСПА-2015” у Мілане (Італія), які ўвайшоў у пяцёрку лепшых на гэтай выставе; культурных праграм Другога форуму рэгіёнаў Расіі і Беларусі; Нацыянальнай выставы-кірмашу Рэспублікі Беларусь у Ашхабадзе (Туркменістан).

дзіцца на камерцыйнай аснове і прыносіць прыбытак.

Для гэтага ёсць усе падставы, у першую чаргу — высокі ўзровень нашага **прафесійнага мастацтва**.

У мінулым годзе паспяхова прайшлі мерапрыемствы, прысвечаныя 70-й гадавіне Перамогі і Дню Незалежнасці Рэспублікі Беларусь, цырымоніі ўступлення на пасаду зноў абранага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р. Лукашэнкі; рэспубліканскія акцыі “Мы разам”, “Харавое веча”, “Малітва за Беларусь”, XXIV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, свята “Купалле” (“Александрыя збірае слэб-роў”) з паказам музыкі “Параць-кветка” і далейшым яго пракатам па рэспубліцы,

Падчас урачыстасцей з нагоды перадачы статусу “Культурная сталіца Беларусі-2016” Гораду Маладзечна. / Фота Алены СЛУЧАНКА

5 гадоў не забяспечана ў поўным аб’ёме выкананне даручэння Кіраўніка дзяржавы аб выдзяленні на камплектаванне фондаў публічных бібліятэк не менш за 15 % ад сумы, якая выдаткоўваецца на ўтрыманне бібліятэкі. Сярэдні паказчык па краіне склаў 14,8 %. Страты пакуль што невялікія, але з улікам тэндэнцыі падзення цікавасці да кніжнай формы распаўсюджвання інфармацыі, можа варта гэты паказчык перагледзець?

Але з іншага боку, адстае ад запланаваных тэмпаў інфарматызацыя публічных бібліятэк. На сённяшні дзень камп’ютарызавана 81,2 % іх агульнай колькасці, пры гэтым каля 30 % камп’ютараў не маюць выхаду ў Інтэрнэт, што можна разглядаць як неэфектыўнае выкарыстанне набытага абсталявання. Каля паловы камп’ютарнага парку (48,7 %) патрабуе мадэрнізацыі. Звяртаю ўвагу мясцовых органаў улады на неабходнасць завяршэння поўнай камп’ютарызацыі публічных бібліятэк, у тым ліку з прыцягненнем уласных сродкаў арганізацый і спонсарскіх сродкаў.

Пару дзён таму прачытаў сцэнарый нашых вядомых кінематаграфістаў, дзе адной з дзеючых асоб з’яўляецца, калі можна так сказаць, сельскі клуб саракагадовай даўніны, і чарговы раз задумаўся, якія

культурнымі паслугамі.

Неабходна прыняць вычарпальныя меры па арганізацыі культурнага абслугоўвання сельскіх населеных пунктаў, якія не маюць стацыянарных устаноў культуры. Пры гэтым аўтаклубы павінны ўяўляць з сябе не проста транспартны сродак, а сучасны, абсталяваны перасоўны “культурны цэнтр”. Ці рыхтуем мы адпаведныя кадры? Увогуле, **адукацыя ў сферы культуры** развіваецца сама па сабе ці ў адпаведнасці з кадравымі патрэбамі галіны?

Вышэйшую і сярэдняю спецыяльную адукацыю па спецыяльнасцях культуры і мастацтва сёння атрымліваюць 12,5 тысячы чалавек. Выпуск у 2015 годзе склаў амаль 3 тысячы чалавек. 96 % выпускнікоў устаноў вышэйшай адукацыі, якія атрымалі адукацыю за кошт сродкаў бюджэту, накіраваны для работы ва ўстановы культуры краіны. На працягу 2015 года колькасць навучэнцаў дзіцячых школ мастацтваў павялічылася амаль на 2 тысячы чалавек і склала 113 тысяч навучэнцаў (у 2014 годзе — 110,9 тысячы навучэнцаў).

Найбольш таленавіта моладзь атрымлівае падтрымку спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, святкаванне 20-годдзя якога мела значны грамадскі рэзанс. За 2015 год узнагародамі

спецыялістаў. Гэтую сітуацыю трэба выпраўляць.

Тэрміновыя меры павінны быць накіраваны на адкрыццё новых спецыяльнасцей, накіраваных на ўкараненне інавацыйных тэхналогій у сферы культуры.

Недастаткова выкарыстоўваецца патэнцыял адукацыйных праграм вышэйшай адукацыі I ступені, інтэграваных з адукацыйнымі праграмамі сярэдняй спецыяльнай адукацыі, якія дазваляюць значна скараціць тэрміны навучання.

Пэўную актуальнасць набывае ў апошні час праблема захаванасці ўстановамі адукацыі кантынгенту навучэнцаў і студэнтаў. Напрыклад, у 2014/2015 навучальным годзе толькі ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі кантынгент студэнтаў скараціўся на 5 %.

Па-ранейшаму застаецца нізкім паказчык выпускнікоў дзіцячых школ мастацтваў, якія паступілі ва ўстановы сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў сферы культуры — 9,5 %, што з’яўляецца вынікам малаэфектыўнай прафарыянтацыйнай работы сярэд навучэнцаў.

У сучасных умовах набывае актуальнасць работа па пераўтварэнні малакамплектных ДШМ у філіялы буйных дзіцячых школ мастацтваў, пашырэнні сеткі школ, якія забя-

недастаткова актыўна ажыццяўляецца камерцыялізацыя вынікаў навукова-тэхнічнай дзейнасці, што зніжае эфектыўнасць выкарыстання бюджэтных сродкаў на фінансаванне навукі.

У 2015 годзе завяршылася дзеянне Дзяржаўнай праграмы **супрацоўніцтва з беларусамі замежжа** “Беларусы ў свеце” на 2013 — 2015 гады. Для падтрымкі дзейнасці створаных культурных цэнтраў Беларусі за мяжой і грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа перададзена больш за 200 камплектаў нацыянальных касцюмаў, каля 4 тысяч адзінак літаратуры, сувенірна і іншая прадукцыя.

У справе падтрымкі культур нацыянальных меншасцей, якія пражываюць у Беларусі, праведзены абласныя і Мінскі гарадскі туры XI Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, у якіх удзельнічала больш за 2,5 тысячы выканаўцаў — прадстаўнікоў 37 нацыянальнасцей.

Заклучныя мерапрыемствы фестывалю, запланаваныя ў чэрвені ў Гродна, неабходна правесці на самым высокім арганізацыйным і творчым узроўні.

У 2015 годзе, абвешчаным у нашай краіне годам моладзі, рэалізаваны буйныя рэспубліканскія праекты: IX Міжнародны фестываль юных талентаў

Адкрыты Дзелавы і культурны комплекс пры Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, у якім летась праведзена 14 культурных мерапрыемстваў, Беларускі інфармацыйна-культурны цэнтр пры Нацыянальнай бібліятэцы Пакістана.

Праведзена 4 цыклы мерапрыемстваў Дзён культуры, Дзён кіно Рэспублікі Беларусь за мяжой (КНР, Малдова, Таджыкістан, Туркменістан), тры цыклы мерапрыемстваў Дзён культуры замежных краін у Рэспубліцы Беларусь (Сацыялістычная Рэспубліка В’етнам, Лаоская Народна-Дэмакратычная Рэспубліка, КНР), а таксама фестываль пакістанскага кіно.

Разам з тым у Год культуры міжнароднае культурнае супрацоўніцтва павінна быць у большай ступені зарыентавана на ўсебаковую папулярнасць творчых дасягненняў і культурна-турыстычных рэсурсаў менавіта нашай краіны.

Патрабуецца сістэмная работа па правядзенні рэзанансных культурных мерапрыемстваў у Дзелавым і культурным цэнтры Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі.

Варта працягваць практыку іх правядзення напярэдадні візітаў вышэйшага ўзроўню. Гастролі беларускіх калектываў за мяжой павінны право-

XV Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечна і іншыя мерапрыемствы.

Тэатрам краіны было пастаўлена каля 120 прэм’ерных спектакляў, паказана больш за восем з паловай тысяч спектакляў, якія наведала больш за 1 мільён 800 тысяч гледачоў.

Па выніках 2015 года спецыяльнымі прэміямі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва адзначаны аўтарскі калектыв Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, творчыя калектывы Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага і Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра.

Аднак колькасць паказаў спектакляў у параўнанні з 2014 годам зменшылася на 140 адзінак, колькасць гледачоў — амаль на 263 тысячы. Лічу, што гэта шмат у чым звязана з пралікамі ў рэпертуарнай палітыцы тэатраў, неэфектыўнай маркетынгавай і рэкламнай дзейнасцю, а таксама пасіўнай пазіцыяй, якую займаюць некаторыя кіраўнікі ў працы з гледачамі. Пра гэта, дарэчы, сведчаць вынікі сацыялагічнага даследавання, якое разам з навукоўцамі нашай галіны праводзіў Інстытут сацыялогіі НАН Беларусі па замове Міністэрства культуры. Асноўнымі

наведвальнікамі спектакляў з'яўляюцца жанчыны "бальзакаўскага ўзросту", якія паасобку ці невялікімі групамі наведваюць тэатры. Ці знаходзяць яны там тое, што шукаюць? Ці ведаюць пра гэта кіраўнікі нашых тэатральных устаноў?

У 2016 годзе перад тэатрамі, як і перад усімі арганізацыямі культуры краіны, стаіць задача павелічэння колькасці мерапрыемстваў і гледачоў. І вырашыць яе толькі экстрэннымі метадамі немагчыма. За гледача трэба змагацца, зацягваць яго ў тэатр, шукаць і ўкараняць новыя формы работы.

Станоўчы прыклад работы ў гэтым кірунку прадэманстравалі канцэртныя арганізацыі краіны. Гэтымі арганізацыямі, а таксама цыркамі краіны праведзена каля шасці з паловай тысяч канцэртаў і цыркавых прадстаўленняў, што на 200 больш, чым у 2014 годзе. Колькасць гледачоў таксама ўзраста амаль на 500 тысяч і дасягнула паказчыка ў 2 мільёны. Створана 295 новых канцэртных і цыркавых праграм.

Разам з тым, пры правядзенні грамадска-культурных мерапрыемстваў, фестываляў і свят наспела неабходнасць абнаўлення творчых канцэпцый, прыцягнення да падрыхтоўкі маладых рэжысёрскіх кадраў; больш шыро-

што на 5 мільёнаў рублёў больш, чым у 2014 годзе. Творы мастакоў таксама набываліся ва ўсіх рэгіёнах Беларусі.

Створаны скульптурныя кампазіцыі "Брама памяці" на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу "Трасцянец" (скульптар — Канстанцін Касцючэнка) і "Беларусь гасцінная" на тэрыторыі Палаца Незалежнасці (скульптар — Сяргей Бандарэнка).

Разам з тым, профільнымі музейнымі ўстановамі не вядзецца праца па фарміраванні калекцый твораў беларускага дызайну, патрабуе пашырэння работа па набывцці твораў рэгіянальных мастакоў за кошт сродкаў мясцовых бюджэтаў, адсутнічаюць міжнародныя пленэры па выяўленчым мастацтве з шырокім замежным прадстаўніцтвам.

У **сферы кінематаграфіі** ў 2015 годзе былі арганізаваны два адкрытыя рэспубліканскія конкурсы кінапраектаў, па выніках якіх заключаны дагаворы на вытворчасць 5 ігравых і 26 неігравых фільмаў. Пры дзяржаўнай падтрымцы кінастудыяй "Беларусьфільм" зняты 4 фільмы ў ігравой форме, 8 — у анімацыйнай, 24 — у неігравой форме і 5 летапісных сюжэтаў, прыватнымі кінакампаніямі — 1 фільм. На гэтыя мэты накіравана 51,7 мільярда рублёў, што на 8,3

сродкаў, працу дзеля працэсу, а не дзеля выніку.

Акрамя таго, кінастудыі патрэбна ўлічыць, што яна з'яўляецца дзяржаўнай камерцыйнай арганізацыяй, якая павінна забяспечваць становачыя вынікі фінансава-гаспадарчай дзейнасці і выконваць паказчыкі, прадугледжаныя праграмай сацыяльна-эканамічнага развіцця. У першую чаргу, гэта выкананне ўстаноўленых Міністэрствам культуры заданняў па энергазберажэнні, экспарце паслуг, рэнтабельнасці продажаў, зніжэнні сабекошту прадукцыі і паслуг ды забяспячэнні прыбыткавай дзейнасці прадпрыемства.

Галоўная задача кінастудыі на сучасным этапе — выйсці ў першым паўгоддзі 2016 года на бясстратную дзейнасць і арганізаваць эфектыўную фільмавытворчасць.

Патрабуе свайго вырашэння і праблема зніжэння колькасці наведванняў месцаў кінапаказу, якая ў 2015 годзе склала каля 13,3 мільёна чалавек, што на 1,6 мільёна наведванняў менш, чым у 2014 годзе. У той жа час расце колькасць прыватных кінапракатных арганізацый, нават будуюцца новыя месцы кінапаказу. Гэта патрабуе свайго тлумачэння, а з боку Міністэрства культуры і аблвыканкамаў — стварэння больш

даць на іх пэўныя сацыяльныя абавязкі.

У Год культуры важнейшае значэнне адводзіцца нашай **інфармацыйнай рабоце**. Мы можам праводзіць, колькі здолеем, культурных мерапрыемстваў, але калі яны не трапяць на тэлеэкраны ці на старонкі перыядычных выданняў, эфект ад іх будзе невялікі. Карыстаючыся момантам, я хачу падзякаваць усім нашым інфармацыйным і дзелавым партнёрам, якімі выступаюць і "Першы канал", і "АНТ", і "СТБ", за рэалізацыю шэрагу мінулагодніх культурных праектаў. У той жа час хачу сказаць, каб больш актыўную пазіцыю на інфармацыйным полі занялі свае ведамасныя выданні: часопіс "Мастацтва" і газета "Культура", якія, як ніхто іншы, прызваны адлюстроўваць дзяржаўную палітыку ў галіне культуры, аператыўна рэагаваць на ўзнікаючыя праблемы. <...>

Пералічаныя вышэй праблемы немагчыма вырашыць без якасных пераўтварэнняў у развіцці галіны.

Гэты сістэмны зрухі, на мой погляд, звязаны са **стварэннем у бліжэйшай перспектыве аптымальнай структуры арганізацый культуры** на рэспубліканскім, абласным і раённым узроўнях.

Другі прынцып будзе звязаны з распрацоўкай тыпавай структуры арганізацый культуры рэспубліканскага, абласнога і раённага ўзроўняў.

У лік арганізацый культуры рэспубліканскага ўзроўню ўвойдуць вядучыя ў пэўнай галіне мастацтва ці кірунку культурнай дзейнасці, якая мае агульнарэспубліканскае значэнне, з наданнем ім статусу "нацыянальны". Тыя арганізацыі культуры ці іх філіялы, якія знаходзяцца ў рэгіёнах і задавальняюць культурныя патрэбы мясцовых жыхароў, мяркуюцца перадаць у камунальную ўласнасць.

Сродкі рэспубліканскага бюджэту, якія вызваляцца ў выніку ўзбудавання і перадачы асобных арганізацый культуры з рэспубліканскай уласнасці ў камунальную, прапануецца захаваць у галіне і накіраваць на павышэнне аплаты працы супрацоўнікам арганізацый са статусам "нацыянальны".

Тыповая структура арганізацый абласнога ўзроўню будзе ўключаць у сябе арганізацыі культуры, дзейнасць якіх мае агульнаабласное значэнне, як правіла, два абласныя тэатры — драматычны і лялечны, філармонію, два музеі (у тым ліку краязнаўчы), бібліятэку, кінавідапракатную арганізацыю, навукова-метадычны цэнтр, тры ўстановы

культуры, 29 пастаноў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

У 2016 годзе неабходна будзе ажыццявіць суправаджэнне падрыхтоўкі праекта Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры да разгляду ў другім чытанні ў Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь; распрацоўку праектаў нарматыўных прававых актаў па пытаннях аховы археалагічных аб'ектаў і археалагічных артэфактаў, вытворчасці фільмаў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, парадку ацэнкі культурных каштоўнасцей.

Яшчэ адзін тэзіс: давайце жыць па сродках і зарабляць грошы самі, а не спадзявацца толькі на бюджэт.

Нагадаю, што аб'ём бюджэтнага сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры ў 2015 годзе, па папярэдніх дадзеных, склаў каля 3,5 трыльёна рублёў, ці каля 0,4 % ад валавага ўнутранага прадукту. Сродкі, атрыманыя ад пазабюджэтнай дзейнасці арганізацый, склалі звыш 1,2 мільярда рублёў, што на 12,5 % больш, чым у 2014 годзе. Найбольшы рост даходаў забяспечаны ў Брэсцкай (122,0 %), Мінскай (116,4 %) і Гродзенскай (115,2 %) абласцях.

Выдаткі на культуру за кошт бюджэтнага фінансавання з

Канцэпт для імпульсу

З даклада міністра культуры Рэспублікі Беларусь "Аб выніках дзейнасці ў 2015 годзе і праблемах развіцця сферы культуры ў 2016 годзе" (у кантэксце рэгіёнаў) на пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Парчас канцэрта ў Маладзечне. / Фота Максіма Гучака, БелТА

кае ўключэнне ў праграмы выступленняў творчых калектываў і выканаўцаў з рэгіёнаў.

Канцэртныя арганізацыі краіны адчуваюць недахоп сродкаў для пастацовак новых канцэртных праграм і гастрольнай дзейнасці. У рэгіёнах назіраецца нізкая зацікаўленасць устаноў культуры ў арганізацыі канцэртаў беларускіх творчых калектываў і выканаўцаў з устаноў рэспубліканскага падпарадкавання і з іншых рэгіёнаў.

У галіне **выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, дызайну** праведзена каля 200 мастацкіх выстаў і арт-праектаў. Сярод іх такія буйныя праекты, як "Перамога" да 70-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, выставы секцый скульптуры і графікі Беларускага саюза мастакоў, арт-праект "Арт-астравы" і іншыя. Беларусь прыняла ўдзел у Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва з праектам "Архіў сведкі вайны". Па прыкладзе сусветна вядомых арт-дэпо і арт-цэнтраў створаны Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

Для папаўнення фондаў рэспубліканскіх і рэгіянальных музеяў за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту набыты творы 86 мастакоў на суму з 120,0 мільярда рублёў,

мільярда рублёў менш, чым у 2014 годзе.

Дзяржаўнымі кінапракатнымі арганізацыямі атрыманы даход ад кінапаказу ў суме 274,8 мільярда рублёў, што на 5,2 мільярда рублёў больш, чым у 2014 годзе.

Адбыліся Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў "Анімаеўка", XXII Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад". Беларускае кіно прыняла ўдзел у 43 замежных кінафестывалях, дзе былі адзначаны 19 узнагародамі.

Разам з тым **стан спраў у сферы кінематаграфіі нелягка прызнаць здвальняючым**. Сістэмаўтвараючая арганізацыя галіны — УП "Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" — у 2015 годзе з'яўлялася стратным прадпрыемствам. Гэта негатыўная тэндэнцыя захоўваецца і на пачатку 2016 года.

Эканамічныя цяжкасці з'яўляюцца адным з вынікаў творчага заняпаду. Кінастудыя ніяк не можа вызначыцца са сваімі ідэяна-мастацкімі прыярытэтамі і сфарміраваць канкурэнтаздольны пакет кінапраектаў для ўдзелу ў адкрытых рэспубліканскіх конкурсах. На жаль, пераважная большасць яе супрацоўнікаў жыве старымі ўяўленнямі аб кінавытворчасці і арыентавана выключна на "засваенне" бюджэтных

эфектыўнай сістэмы кінавідапракату.

Я так падрабязна спыніўся на дзейнасці кінастудыі і кінавідапракату таму, што іх сучасны статус у сістэме культуры — гэта недалёкая будучыня ўсіх нашых устаноў. А нездавальняючы стан — папярэджанне ўсім, хто не хоча паўтарыць памылкі кінамагарафістаў.

Мы імкнёмся актыўна ўцягваць творчыя саюзы ў рэалізацыю дзяржаўнай культурнай палітыкі па ўсіх накірунках. Напрыклад, за перыяд з 2013 па 2015 гады аб'ём сродкаў, выдаткаваных Міністэрствам культуры на набывцці твораў членаў Беларускага саюза кампазітараў, узрос са 150 да 395 мільёнаў рублёў, ці амаль у тры разы, Беларускага саюза мастакоў — з 713 мільёнаў да 3 мільярдаў 120 мільёнаў рублёў, ці ў чатыры разы. Пры гэтым улічаны прапановы аб першачарговым набывцці твораў мастакоў — ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны і тых, якім найбольш патрэбна падтрымка для аплаты за майстэрні, а таксама творчай моладзі.

Адносіны творчых саюзаў да дзяржавы павінны стаць не спажывецкімі, а партнёрскімі. І калі творчыя саюзы разлічваюць на падтрымку дзяржавы ў вырашэнні сваіх праблем, то і дзяржава мае права ўскла-

Зараз толькі ў сістэме Міністэрства культуры налічваецца каля 7 тысяч арганізацый культуры, у якіх працуе 62,5 тысячы чалавек.

Трэба прааналізаваць, наколькі рацыянальна арганізацыі культуры размешчаны па тэрыторыі краіны з улікам колькасці насельніцтва ў рэгіёнах і функцый, якія яны выконваюць.

У выніку работы, якая праводзіцца, мы плануем укараніць тыповую структуру устаноў культуры і ўвесці ў дзеянне пэўны паказчык колькасці работнікаў культуры на колькасць насельніцтва.

Я не буду дэталёва распісваць план аптымізацыі галіны, тым больш, што яго мы яшчэ будзем удакладняць разам з вамі. Назаву толькі асноўныя прынцыпы, па якіх павінны адбывацца гэтыя змены.

Першы прынцып — гэта скарачэнне колькасці так званых кіруючых работнікаў праз аб'яднанне, ці, калі жадаецца, праз узбудаванне асобных арганізацый культуры рэспубліканскага і рэгіянальнага ўзроўняў. Тэзіс, я разумею, вельмі непапулярны ў гэтай аўдыторыі, таму што на справядлівае калегію мы запрашаем галоўным чынам кіруючыя кадры. Але пазбаўляцца ад тых, хто стварае культурныя каштоўнасці, спяшацца не будзем.

сярэдняя спецыяльнай адукацыі, установу культуры клубнага тыпу.

Тыповая структура арганізацый культуры раёна можа ўключаць у сябе цэнтральныя раённыя бібліятэку, музей, клуб і дзіцячую школу мастацтваў з сістэмамі філіялаў у населеных пунктах, а таксама кінавідапракатную арганізацыю. Таксама ў раённым падпарадкаванні застануцца існуючыя там зараз тэатральна-відовішчныя арганізацыі.

Зразумела, гэтыя прапановы — прадмет абмеркавання. Будуць праведзены адпаведныя разлікі і вызначаны мінімальна неабходны ўзровень забяспечанасці галіны ўстановамі культуры. Упэўнены, што супаставіўшы існуючую структуру з распрацаванай мадэллю, мы ўбачым рэсурсы для ўдасканалення галіны.

Асновай далейшага развіцця культуры будзе **наляўнасць сучаснай нарматыўнай прававой базы галіны**. Прыняты ў першым чытанні праект Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры, які ў перспектыве можа стаць асновай для распрацоўкі мадэльнага Кодэкса аб культуры для дзяржаў-удзельніц СНД.

Таксама прыняты чатыры акты Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і чатыры пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь па пытаннях

разліку на аднаго жыхара ў сярэднім па рэспубліцы пры ўстаноўленым нарматыве 1,3 базавай велічыні склалі 1,9 базавай велічыні. Сярэдняя заробная плата работнікаў культуры за студзень — снежань 2015 года склала 4,1 мільёна рублёў, яе рост за год склаў 11,2 %.

Аднак гэтыя паказчыкі не павінны стаць падставой для самазаспакаення. Да кіраўнікоў кожнай з падначаленых Міністэрству культуры арганізацый таксама даведзены **паказчыкі па выкананні заданняў на 2016 год**, у тым ліку звязаных з павелічэннем да 18 % аб'ёмаў пазабюджэтных даходаў арганізацый. Іх дасягненне стане асноўным крытэрыем ацэнкі эфектыўнасці кіраўніцкай дзейнасці.

Гэта толькі асноўнае кола праблем і задач, над якімі нам трэба будзе працаваць у 2016 годзе. Спадзяюся, што ўдзельнікі калегіі ў сваіх выступленнях падрабязна прааналізуюць вынікі дзейнасці ў 2015 годзе і дадуць прапановы, якія дапамогуць рэалізаваць нашы планы па пераўтварэннях у сферы культуры.

Агляд выступленняў на пленарным пасяджэнні выніковай калегіі і ў тэматычных секцыях чытайце ў **наступных нумарах**.

Хлопчык з Ясянца

Васіль Сёмуха нарадзіўся 18 студзеня 1936 года на хутары Ясянец Пружанскага раёна ў сям’і лесніка. У ліпені 1942-га бацькоў Васіля арыштавалі, падазраючы ў сувязях з партызанамі. Пасля катаванняў расстралілі ва ўрочышчы Слабудка (каля Пружанаў), дзе агулам нацысты забілі 5 тысяч чалавек. А ў сёмухавай хаце на хутары зрабілі засаду на партызанаў. Шасцігадовы хлопчык схаваўся пад ложка і сядзеў там тры сутак. Некалькі дзён бачыў толькі боты нямецкіх салдатаў, якія праходзілі міма ложка, чуў іх рогат. А пасярэдзіне пакоя фашысты склалі “стажок” з гранат з драўлянымі ручкамі, як зараз памятае тыя дні Васіль Сяргеевіч. Потым яны абстралялі партызанаў у лесе і спалілі хутар: Васіль цудам выратаваўся з вогненнай пасткі. Праўду пра лёс бацькоў даведаўся ўжо пасля вайны ад жанчыны, якая сядзела ў Пружанах у турме ў адной камеры з мамай, якую моцна білі, цкавалі сабакамі...

Тыя падзеі адбіліся на здароўі Васіля — ён доўга і цяжка хварэў. Асірацелае дзіця выходвала родная цётка Ганна з вёскі Смаляніца таго ж Пружанскага раёна, дзе Васіль атрымаў хрышчэнне ў праваслаўнай царкве Святога Мікалая (па прыкладзе бацькі, бо маці была пратэстанткай). Скончыў Сёмуха гарадскую сярэднюю школу № 2 (сёння — гімназія). У школе яго называлі Васіль Ясянскі (бо з хутара Ясянец). Пазней гэтую мянушку ён сабе браў як псеўданім пры перакладзе рамана Уладзіміра Караткевіча “Леніды не вернуцца да зямлі”...

Рукапісы як слоўнік

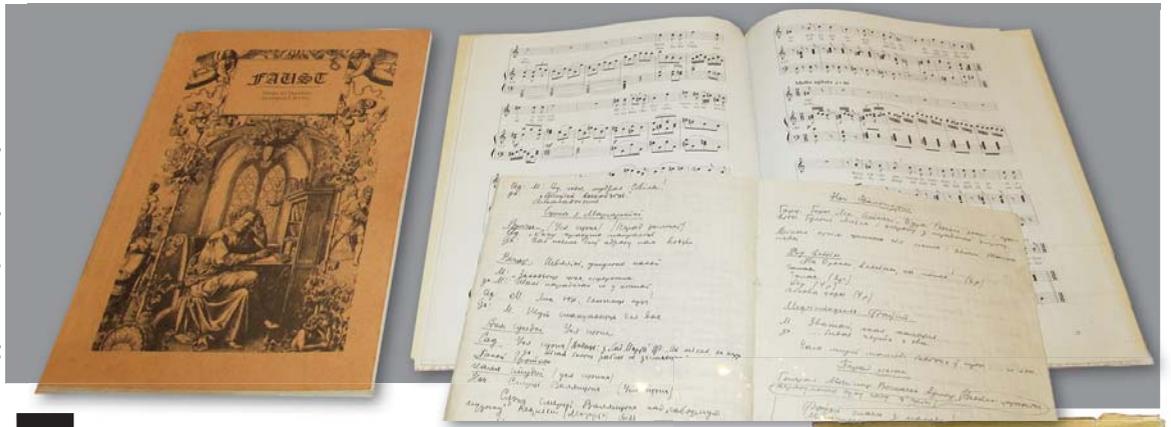
Рукапісы, перададзеныя ў музей, — гэта пераклады з розных моў свету (нямецкай, польскай, латышскай, лацінскай, іспанскай, нарвежскай, армянскай, укра-

“Прыйдзі, стваральны дух” — пад такой назвай у Музеі-сядзібе “Пружанскі палацык” працуе выстава, на якой прадстаўлены рабочыя рукапісы сусветна вядомага беларускага перакладчыка Васіля Сёмухі, якія ён перадаў летас на сваю радзіму — на Пружаншчыну. А тытульны выраз — назва зборніка, у якім Васіль Сяргеевіч абагульніў думкі паэтаў, чые творы перастварыў па-беларуску.

інскай і іншых), вынік паўстагоддзя працы. Да ўсяго, перастварэнні Сёмухі — шматтысячны слоўнік нашай мовы, на якой загаварылі героі Гётэ і Шылера, Гейнэ і Гофмана, Ніцшэ і Брэхта, Томаса Мана і Рыльке, Міцкевіча і Славацкага, Норвіда і Тувіма, Райніса і Чакса ды іншых літаратурных геніяў, а таксама — Біблія. Як адзначыў сам перакладчык у суправаджальным лісце ў музей, гэтыя рукапісы — “прыклад працы ў “дакамп’ютарную” эпоху з дапамогай нажніц, клею і іншых хітрыкаў, каб пазбегнуць лішніх перадрукаў”.

Важная рыса Сёмухі-перакладчыка: ён не баіцца існавання знакамітых асэнсаванняў на блізкіх мовах і перастварае ўсё толькі з мовы арыгінала, адначасова працуючы адразу над некалькімі творами — так лепш перакладаецца, на думку аўтара. Галоўная вартасць яго перакладаў палягае ў тым, што ён ідзе не ад абавязкавай адпаведнасці слову, але ад думкі аўтара, ад мелодыкі і рытмікі верша, ад асаблівасцяў моў арыгіналу і перакладу. Сёмуха імкнецца да таго, каб не згубіць духоўнага настрою, стылю і, што, бадай, найбольш істотна, — нацыянальнай прыналежнасці твора, даносячы жывое дыханне арыгінала.

Кнігі і рукапісы, прадстаўлены ў экспазіцыі.

Аўтограф перакладчыка музея.

Дар музею ад земляка

“Пружанскаму Палацыку” з любов’ю да працы майго здзіўлення і шчыра
Перакладчык В. Сёмуха
Мінск
12.07.2015
В. Сёмуха

Аніразу не захварэў

На выставе цэнтральнае месца займаюць рукапісы найпрыгажэйшых частак Бібліі: “Псалтыр”, “Найвышэйшая песня Саламонава” і “Новы Запавет”. Праца над беларускім тэкстам доўжылася каля 14 гадоў — з 1988-га. Пры перакладзе Сёмуха арыентаваўся на царкоўнаславянскі варыянт, але карыстаўся рускімі, нямецкімі, чэшскімі, польскімі, украінскімі перакладамі. Сярод усіх наш зямляк вылучае Біблію Марціна Лютара. Галоўным для маэстра мовы было ні словам не адысці ад арыгіналу. У час перакладу, кажа Васіль Сяргеевіч, адчуваў дапамогу вышэйшай сілы: аніразу не захварэў.

110 “лішніх” на 14 тысяч

З процілеглага боку ад Бібліі размясцілася мефістофелеўская пляеда: рукапісы “Фаўста” Ёгана-Вольфганга Гётэ, “Доктор Фаўст” Томаса Мана і “Мефіста” яго сына Клауса. Беларускі “Фаўст” Васіля Сёмухі, які перакладаўся 15 гадоў, па сваёй мастацкай дакладнасці стаў годным эквівалентам рускаму “Фаўсту” Барыса Пастернака і латышскаму — Яніса Райніса. Што цікава, у перакладзе Сёмухі больш радкоў, чым у арыгінале Гётэ — 110 “лішніх” на 14 тысяч. Як зазначае перекладчык, часам чатыры словы па-нямецку не скажаш чатырма беларускімі, а трэба перакладаць доўгім сказам, інакш выйдзе абрубак, які не будзе

адпавядаць тэксту. “Фаўст” Сёмухі быў прызнаны немцамі найлепшым перакладам славутага твора на славянскія мовы.

А пераклад “рамана эпохі” Томаса Мана, у якім легендарны Фаўст паўстае ў выяве музыканта, быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь імя Якуба Коласа. Чаму Сёмуха ўзяўся перекладаць яго?! Мабыць імкнуўся дайсці да глыбіні нямецкага духу, які зведаў у свой час разрыў. Трэці ж раман прывабіў Васіля Сёмуху нечаканай інтэрпрэтацыяй Мефістофеля, які з’явіўся ў вобразе “інтэлігентнага” нацыста. У ім у свой час пазналі сябе многія сучаснікі Клауса Мана, і не дзіва, што раман быў забаронены ў Германіі.

Птушка-абярэг з Бярозаўшчыны

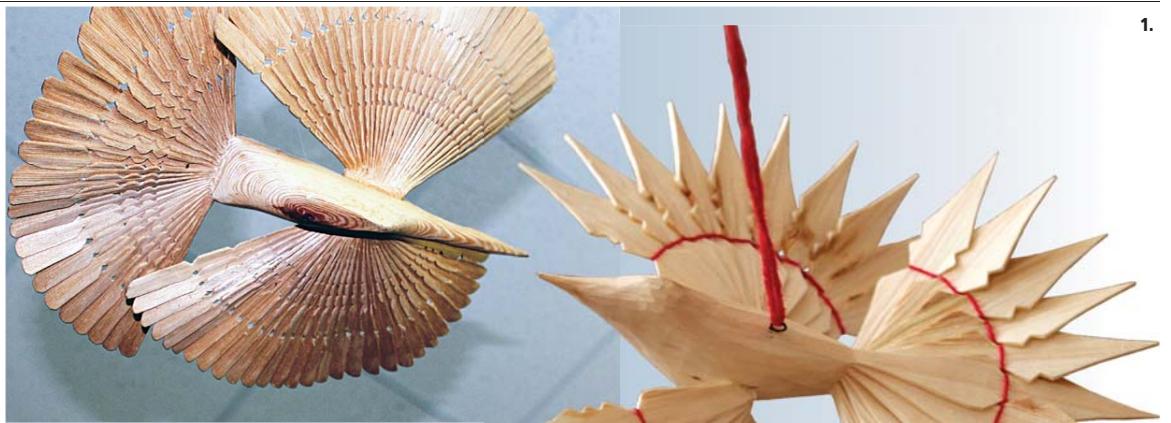
На пасяджэнні Рэспубліканскай навукова-метадычай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры краіны элемент нематэрыяльнай культурнай спадчыны “Традыцыі вырабу шчапавой птушкі-абярэга на тэрыторыі Бярозаўскага раёна” быў унесены ў спіс нематэрыяльных культурных каштоўнасцей краіны. Што ж уяўляе з сябе дадзеная праява?

Тэхналогія

Для вырабу птушкі неабходныя чурчкі, часцей — асінавых парод (уласна асіна, а таксама альха, ліпа), свежаспілаванага, сырога дрэва: падсохлая драўніна — цвёрдая, яна не колецца на шчэпкі. У некаторых выпадках пакалатую чурку неабходна выварыць у вадзе (скажам, у тым выпадку, калі дрэва спілавана позняй восенню ці ўзімку) і тады шчэпачкі разыдуцца лёгка. Нарыхтаваная драўляная чурка не выкарыстоўвалася цалкам, а толькі тая іх частка, дзе роўная структура валок-

наў. Выбраную чурку абстругаюць з дапамогай сякеры з усіх бакоў і раздзяляюць на дзве часткі. Нарыхтоўваюцца два тоненькія брусочки па 3 — 4 см у вышыню, 0,8 — 1 см таўшчынёй і 10 — 15 см у даўжыню.

Работа працягваецца з дапамогай нажа з тонкім і вострым лязом. З першага брусочка вырабляюцца галава, тулава і хвост птушкі, для чаго з аднаго боку нарыхтоўка расшчэпліваецца ўздоўж валокнаў драўніны, а потым шчэпачкі разводзяцца ў бакі ад цэнтральнай (верхняй перынкі) і замыкаюцца ў замок, які адначасова

Яшчэ адзін элемент у спісе нематэрыяльных каштоўнасцей

льш за дзесяць у кожным, каб крылы мелі прыгожую форму, а птушка аказалася лёгкай і чулай да самага маленькага руху. Затым абедзве часткі збіраюцца ў птушку. Традыцыйна брусочкі-крылы замацоўвалі ў прарэзанае паглыбленне на спіньцы бруска-тулава. Але магчымае і замацаванне з боку ніжняй часткі тулава птушкі.

Птушку-абярэг падвешвалі над калыскай немаўляці. Лёгкае цацка, што сваімі колерам і формай падобная да далоні маці, круцілася, прыцягваючы погляд дзіцяці, адначасова займаючы яго і, згодна з павер’ямі, абараняючы: больш за ўсё баяліся, каб не напусціў хто на дзіця

“ўрокаў” ці “не зглазіў”. Лічылася, што на птушцы затрымліваецца любы погляд, скіраваны на немаўля, і за завостраны перынкі чапляецца надобная энергія погляду. Такую ж птушку-абярэг падвешвалі пад столь і на Каляды: лічылася, што ў гэты час жыллё найбольш неабароненае ад нядобрах сіл. А пасля святаў драўляную птушку спалывалі ў печы, каб з дымам сышло з хаты і ўсё надобнае.

Носьбіты

Птушкі старога вырабу не захаваліся, але на тэрыторыі раёна яшчэ жывуць людзі, якія ўмеюць іх вырабляць, і памятаюць, як такіх пту-

На здымках прадстаўлены шчапавыя птушкі-абярэгі, створаныя наступнымі майстрамі:
1. Сяргеем Юркевічам;
2. Аляксандрам Лаўрыновічам;
3. Аляксандрам Пракапчуком;
4. Мікалаем Галабурдой.

**Кампазітарскім
нюансам адпавядае**

Як бачым, “мефістофелеўская тэма” — цэнтральная ў творчасці Васіля Сёмухі, з ёй ён шукаў адказы на пытанне, чаму талент служыць — дабру ці злу? Усе астатнія творы нібыта акружаюць “Фаўста” і “Біблію”. Так, нямецкае “крыло” ў экспазіцыі ўзмоцнена рукапісамі са зборніка “Санеты Арфея” — перакладамі выдатнага аўстрыйскага лірыка Райнэра Марыя Рьльке. “Любасць сэрца

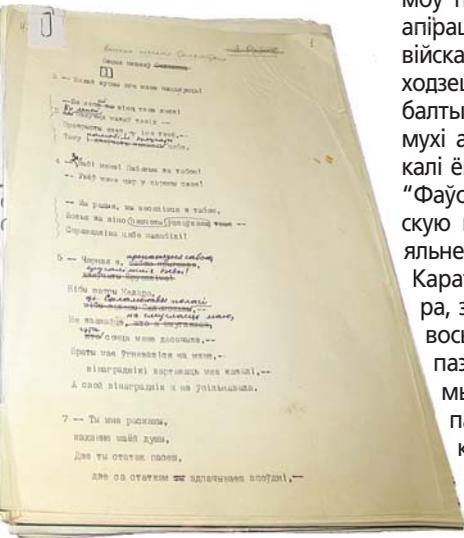
прыватнасці, найбуйнейшым ягоным творам — ліра-эпічнай паэмай “Кветкі Польшчы”, якую ён напісаў у эміграцыі. Як адзначае Сёмуха ў суправаджальным лісце, гэтая папка — з “Кветкамі...” Юльяна Тувіма, якога ён шчыра любіць, захавалася дзівам...

Улюбёную Васілём Сёмухам паэзію Латвіі прадстаўляюць рукапісы сімвалічнай драмы Яніса Райніса “Агонь і ноч” і “Белы алень” Візмы Бэлшавіцы. Дарэчы, калі ў перакладах з нямецкай і польскай моў перакладчыку было на каго апірацца, то ў перакладах з латвійскай ён выступіў як першапраходзец. Знаёмства з літаратурай балтыйскай краіны ў Васіля Сёмухі адбылося ў сярэдзіне 1960-х, калі ён працаваў над перакладам “Фаўста”: пачаў вывучаць латышскую мову, каб прачытаць “геніяльнейшы”, на думку Уладзіміра Караткевіча, пераклад гэтага твора, зроблены Янісам Райнісам. І вось яго так захапіла латвійская паэзія, асабліва творчасць Візмы Бэлшавіцы, што ён захацеў пазнаёміць з ёю сваіх землякоў. Перакладчык працаваў і хваляваўся: “Ці ўсё добра перакладзена? Добра перакласці можна толькі дрэнна напісаны твор. Добры твор добра перакласці немагчыма...” Сёння Васіль Сёмуха — адзіны ў Беларусі літаратар, хто можа перакладаць творы латвійскіх пісьменнікаў з мовы арыгінала.

Сёння Васіль Сёмуха жыве ў Мінску, працягвае працу. Спіс замежных аўтараў, якія дзякуючы Сёмуху “загаварылі” на беларускай мове, можна доўжыць, і нават пры самым дакладным пераліку ўсё роўна застаецца небяспека некага не назваць.

**Алена ЗЯЛЕВІЧ,
старшы навуковы
супрацоўнік Музея-сядзібы
“Пружанскі палацык”**

майго да гэтага аўтара” — такі дарчы надпіс пакінуў Васіль Сёмуха на тытульнай старонцы рукапіса. На вяршыні нямецка-аўстрыйскай культуры размясціліся рукапісы вакальных цыклаў нямецкіх кампазітараў XIX стагоддзя. Беларускія выканаўцы атрымалі магчымасць выконваць шэдэўры музычнай класікі на роднай мове. Тэксты цалкам адпавядаюць кампазітарскім нюансам і выяўляюць яшчэ і музычнае дараванне перастваральніка.

Адзіны, хто...

Польскае “крыло” ў выставачных залах яскрава прадстаўлена перакладамі Юльяна Тувіма, у

шак стваралі ў пачатку XX стагоддзя. Майстар Мікалай Галабурда 1935 года нараджэння з вёскі Судзілавічы хлопчыкам пераняў майстэрства вырабу птушкі ад дзядулі, што жыў на суседнім хутары ў Стаўках. У гады Другой Сусветнай вайны, калі хлопчыка забралі ў Германію, дзе ён працаваў на баўэра, птушка стала для яго сапраўдным абярэгам. Цяжкая праца і благае ежа давялі хлопца да стану знямогі, калі думка аб смерці ўжо і не палыхала. У адзін з такіх вечароў, калі ад голаду не здужаў падняцца, хлопчык тапіў печ, каб не змерзнуць. А перад яго вачыма ўсплывалі родны мясціны, хата і маці з бацькам, што, пэўна, не дачакаюцца яго. І тут у рукі трапіла чурачка, згадалася хлапцу птушка, якую ён так упарта вучыўся рабіць. І з-пад рукі з ножыкам нарадзілася птушка-мара, птушка-абярэг. І калі хлопчык, трымаючы птушку, марыў аб доме, да яго падыхоў маленькі сын гаспадароў і пацягнуўся да цацкі, але галодны зняможаны Мікалай папрасіў за птушку хлеба — і атрымаў добры кавалак. З таго часу, калі станавілася зусім цяжка, хлопчык рабіў птушку і выменьваў яе на хлеб. Так і выжыў. Мікалай Ігнатавіч кажа, што птушка сапраўды vyrатавала яго.

Сяргей Юркевіч нарадзіўся ў 1947 годзе ў вёсцы Сасноўка Бярозаўскага раёна, жыве ён у горадзе Бяроза. З дзяцінства памятае птушку, якая прадавалася на рынку. Навучыўся Сяргею Сяргеевіч рабіць яе самастойна, па кроплі збіраючы звесткі ў старых майстроў. Робіць ён птушак ужо каля 40 гадоў, і менавіта з хваёвай дошчачкі. Уся праблема ў тым, што расчытаюцца не любяць кавалачак, а толькі крайні зрэз

Пераўтварэнне двух кавалачак дрэва ў чароўную птушку-абярэг захапляе людзей рознага ўзросту, старэйшыя спрабуюць зрабіць разам з майстрам, і вонкавая прастата пераходзіць у разуменне таго, што майстэрствам неабходна яшчэ авалодаць.

**Наталля КАВАЛЕВІЧ,
дырэктар Бярозаўскага
раённага цэнтра рамёстваў**

РАСІЯ

**Эльвіра КАЛАШНИКАВА,
вучоны сакратар Літаратурна-мастацкага музея
Марыны і Анастасіі Цвятаевых з горада Аляксандрава, пра асабліва-васці функцыянавання мемарыяльнага музея па-за межамі вялікага горада распавяла карэспандэнту “К” падчас канферэнцыі “Каласавіны-2015” у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа.**

Настасся ПАНКРАТАВА

Метафара горада — музей

— Па сутнасці, Марына Цвятаева ў Аляксандраве не жыла — толькі гасцявала ў сваёй старэйшай сястры. Але ў 1982 годзе, калі імя паэтэсы было напалову забароненае, у Аляксандраве пачалі ладзіць фэст яе творчасці. У правінцыі можна было арганізаваць тое, што не дазвалялася ў савецкай сталіцы, а зручнае месцазнаходжанне (кожную гадзіну з Масквы да нас адпраўляецца электрычка) забяспечыла добрым прытокам публікі.

Сёння Цвятаеўскі фестываль паэзіі з’яўляецца старэйшым і найбуйнейшым паэтычным святам Расіі. На першых імпрэзах артысты і музыканты давалі дабрачынныя канцэрты, зборы ад якіх накіроўваліся на рахунак будучага музея. У 1991 годзе ён, створаны на сапраўды сабраныя грамадой грошы, адчыніў свае дзверы. Мы зноў сталі першымі: нават у Маскве аналагічная ўстанова з’явілася толькі да 100-годдзя Цвятаевай, а сёння па Расіі ўжо 10 мемарыяльных музеяў паэткі. Мы з калегамі імкнемся працаваць ва ўзаемадзейні, прынамсі, каб не

супадалі па часе мерапрыемствы, фестывалі і чытанні...

У кожнага з цвятаеўскіх музеяў — свая ніша. Прынамсі, мы не займаемся навуковымі даследаваннямі, літаратуразнаўчымі дакладамі — гэта прэрагатыва маскоўскіх калег, але больш працуем у якасці культурнага цэнтра горада. На названы вышэй фестываль да нас прывозяць спектаклі паводле творчасці Цвятаевай, ладзяць вернісажы і канцэрты, праводзяць сустрэчы з кампазітарамі, паэтамі. Пры музеі працуюць дзве канцэртныя залы, таму мы маем магчымасць праводзіць больш за 40 канцэртаў камернай музыкі, не кажучы пра Міжнародны фестываль

нас, калі можна седзі на электрычку і праз дзве гадзіны апынуцца ў горадзе вялікіх магчымасцяў. Крыўдна... Я даўно гатова выйсці на пенсію, але пакуль няма каму перадаць справу...

Наша дасягненне — праца ў шчыльным тандэме з турыстычным бізнесам. Як вядома, Аляксандраў у свой час быў слабадой Івана Жалівага. У Маскве заўсёды шмат жадаючых паглядзець на горад, які амаль 17 гадоў фактычна з’яўляўся сталіцай расійскай дзяржавы. Але для турпакета неабходна некалькі аб’ектаў. Таму мы дамаўляемся з кампаніямі, каб турыстаў прывозілі і да нас: тут яны даведваюцца

У гэтым дамку месціцца Музей Марыны і Анастасіі Цвятаевых горада Аляксандрава.

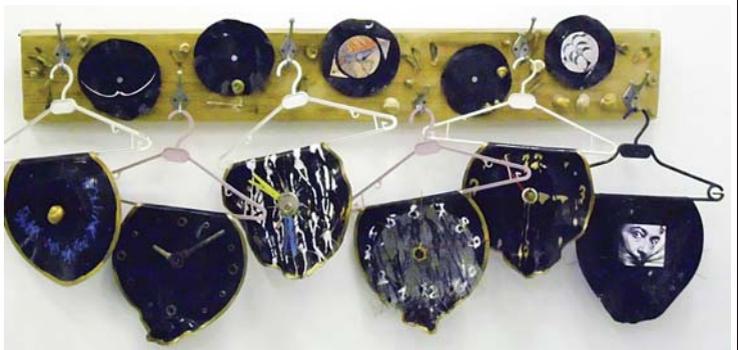
камернай музыкі, які сёлета адзначыць сваё дваццацігоддзе. У тым жа 1996 годзе мы дамовіліся з маскоўскім Вялікім тэатрам аб правядзенні ў нашым горадзе “Аляксандраўскіх сезонаў”. Падкрэслію — гэта адзіны фестываль, які ладзіцца знакамітай трупаў за межамі Масквы. Па рэгламенце яго вядучыя выканаўцы і калектывы завітаюць у Аляксандраў, як мінімум, раз у квартал.

Блізкасць Масквы — наша шчасце і наша праблема адначасова. Мы адмыслова не павялічваем цэны на білеты, каб маглі наведацца да нас мясцовыя жыхары, бо зарплаты ў Аляксандраве вельмі адрозніваюцца ад сталічных. З-за такой розніцы ў заробку мы страчваем моладзь: хто прыйдзе працаваць да

пра “александраўскае лета” — адзін з найбольш плённых перыядаў у творчасці Марыны Цвятаевай. Экскурсійныя аўтобусы могуць заехаць у вёску Лізунова, дзе знаходзіцца наш філіял: Дом-музей дзіцячага пісьменніка Мусатава. Ахвотныя далучаюцца і да гісторыі нядаўняга мінулага, прынамсі, наведвальнікаў уражвае экспазіцыя “Аляксандраў — сталіца 101 кіламетра”, прысвечаная лёсам вучоных, прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі, рабочых і сялян, па жыццях якіх прайшоўся махавік сталінскіх рэпрэсій. Удаляя звязка з турыстычнымі фірмамі дапамагае музею актыўна развівацца, ствараючы сучасную метафару таго, XX стагоддзя.

Творы Анатоля і Ірыны Кузняцовых. З дэптака “Спяваюць Фрэдзі Марк Тарор і Мансэрат Кабалье” (злева) і “Блюз для спімака”.

Творцам заўсёды не стае новых эмоцый і адчуванняў, якія можна перакласці, скажам, на мову жывапісу. Некаторыя мастакі шукаюць такія моманты ў культуры іншых краін. Сваімі ўражаннямі ад Барселоні мастакі Анатоль і Ірына Кузняцовы падзяліліся з мінчанамі напрыканцы мінулага года. Праект “Privet Picasso & Viva la Barcelona!”, паказаны мінчанам у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, стаў крокам да эксперыменту ў стварэнні новай формы экспазіцыі.

Вольга РОПАТ

Кузняцовых у Барселоне чарговы раз здзівіла смеласць (а яе, на думку Ірыны, вельмі не стае суайчыннікам-мастакам) пяцёркі геніяў — Пабла Пікаса, Сальвадора Далі, Хуана Міро, Антонія Гаўдзі, Антоні Тапіеса. Падчас ван-

Вострыя ўражання

дроўкі Ірына і Анатоль трапілі ў такі энергетычны вір, што вырашылі падзяліцца той энергіяй з намі, прапанаваўшы, можна сказаць, адкрытую сістэму, дзялог мастацтваў і культуры. Скажам, у Барселоне ўражыў іх такі факт: дрот, кардон, фанера — цалкам прымальныя матэрыялы для творцаў. І творчасць маладых эксперыментатараў, у адрозненне ад іх беларускіх калег, там ведаюць куды лепш. Музеі ж у Барселоне прынята наведваць сем’ямі. Таму культура “спажывання” культуры, на яе думку, у Каталоніі выхавана на добрым узроўні.

На выставе ў НЦСМ можна было пабачыць фотаздымкі, жывапіс і, назаў гэта так, — міні-інсталляцыі (напрыклад, фантаны або пляцоўку з бутэлькамі — “Вострыя ўражання”)... Усё — яркае, сочнае, летняе. Разам з тым, мяркую, “Privet Picasso & Viva la Barcelona!” — сам па сабе праект-эксперымент: як грамада

адрэагуе на форму экспанавання, якую не назавеш “традыцыйнай”? Тут і рэмэйк, і асацыяцыі, і сэнсава новыя пласты, і спалучэнне гістарычнага з сучасным, а яшчэ — гульня з нашымі думкамі, адчуваннямі. Таму кожны твор у праекце Кузняцовых — нібы “тэкст у тэксце”.

Ірына падчас вандроўкі чарговы раз упэўнілася: мастацтва не падзяляецца, скажам, на іспанскае і беларускае: яно альбо ёсць, альбо яго няма. Менавіта падобнае стаўленне, на думку Кузняцовай, развівае і арт-асяродак. Ірына таксама ўпэўнена ў наступным: камп’ютарныя тэхналогіі толькі дапамагаюць творцам: “Навука дала новы “пэндзаль”. Сёння гэтыя магчымасці для нас — як дадатак “на салодкае”. Прычым візаві не баіцца знікнення таго ж жывапісу ў “чыстай” форме, мяркуючы, што мастацтва будзе развівацца і, натуральна, змяняць сваю форму.

Напрыканцы 1960-х паэт Сяргей Панізьнік зрабіў запіс, падаваўся б, ардынарнай з'явы — вяселля на роднай Мёршчыне. А сёння гэтыя радкі, знятыя з магнітафоннай стужкі, выглядаюць унікальным дакументам побытавай культуры свайго часу...

— З мелодыямі Айчыны не скоцімся ў лагчыны! — рыфмавалі аднакласнікі на льявонпальска-мілашоўскім вяселлі летам 1969 года. І далучалі: — Радзіму-песню маме, і слых свой не губляем!

Вяселле — гэта суладдзе сэрцаў, вачэй, думак, песнаспеваў, зычэнняў, прымусяў, пацешных прысудаў, дасціпных парадаў... Бо на вяселлі не п'юць, а душу ў госці завуць, там "і спіткі, і з'едкі — усё да паследкі"... Там пачуеш павучанні і такія: "Не кайся, рана ўстаўшы, а маладым — жаніўшыся!", і гэтакія: "З галавой не дагаварыўся — і да ног не сунься!".

А вясельныя песні давядзяць, што з адухоўленага людду паўстаў Народ, адметны зводдаль і шматпраменны знутры, пералівісты на сваіх абшарах, прасцягах, разлогах бязмежнасці і бясконцасці. І вось я слухаю з вуснаў Марылі Кезік, 1887 года нараджэння, і не песню нават, а зарыфмаваную крывіцкую патаему загадкавых шлюбаву:

*Шла Бяда невялічка,
Спаткалася з чалавечкам:
— Дзе ты, Бяда, радзілася,
Чаго ка мне чапілася?
— Я ў Вільні радзілася,
У Варшаве хрысцілася.
Я у Вільні расла,
З Вільні й замуж пайшла...*

А для майго сучашняга бабуля Марыля прамовіла: "Хто не гневаецца, таму дарога золатам пасцелена". І дадала: "Вольнаму воля, багатаму — рай!"

Ох, гэтыя хітрынкі нашай жывучасці! У іх і каранёвы эпас, і духоўны хлеб з этнічнай спадчыны маіх землякоў.

Але ж я сабраўся пісаць пра вяселле маёй аднакласніцы Жэні Шадурскай з Лявонпальскай школы Мёрскага раёна Віцебскай вобласці. Яўгенія Сяргеёўна выходзіла замуж за Франца Аляксандравіча Адамовіча з Мілашова пад Мёрамі. Сам я — льявонпальскі малец, і на магнітафон "Рамантык" яшчэ перад вяселлем запісаў народныя песні ад месцічкоўцаў Вольгі Грэцкай, Ядзвінкі Кісляк, ужо згаданай Марылі Кезік. І ў вясельную пару не пераставалі навівацца стужкамі мае касеты.

А каб слых напаяўся чарамі, на вяселле былі запрошаны з недалёкай вёскі Ліпава Аркадзь Рудзёнак (скрыпка), Дзмітрый Рагоўскі (кларнэт), і яго сын Анатоль Рагоўскі (граў на баяне, падбіваючы нагой бубен). Інструментальна капэла ў магутным суладдзі мела багачайшы рэпертуар. З запісаных за пятніцу і суботу мелодый я пазначыў такія: "Застольны марш", вальсы "Літоўскі", "Чурылаўскі", "Златыя горы", "Вальс пра вальс" (музыка Эдуарда Калмановіча), "Кацюша" (музыка Мацвея Блантара), "На сопках Маньчжурый", а так-

сама факстрот "Маленькая Мары" (паводле французскай песні 1950-х), кравак, полька "Танцуі, весяліся!" Полька "На лён" яшчэ была: заліхвацкую мелодыю выконвалі апошняй, тым самым запрашаючы танцораў адпачыць на прыродзе.

Рытуальны "Застольны марш" прагучаў тады, калі сваты заводзілі маладых за стол. Мне ён сёння нагадвае шатландскія мелодыі. Канешне, як і "Падарункавы марш для нявесты", гэты твор самабытны. Але ж не забудзем і пра тое, што не так далёка ад Лявонпаля, каля Дзісны, жылі некалі шатландцы (шоты) — найміты ВКЛ. І яны пакінулі нам частку сваёй музычнай спадчыны. Нездарма ж кажуць пра дыфузію культур!

Ох, я тут пра шотаў, а тым часам вуліца між домам Ша-

рыстаў у суседняй Латгаліі).

А вось Зенька (Зянон) Каснарэвіч, сват ад жаніха, выступіў з доўгім рэчытатывам: *Пайшла цешча к зяцю ў госці, Сваю гутарку вядзец:*

— Як маёй дачцэ Геленцы Жыціцэ замужам ідзець?... Потым мне падказалі, што гэты твор — распаўсюджаная на Беларусі інтэрпрэтацыя верша Якуба Коласа "Зяць і цешча". І сваё тлумачэнне выклаў непаседлівы Зенька.

Але вернемся да песні, дзе "повен двор гасцей". У двары сабраліся вясельнікі з Лявонпаля і Мілашова. Тут і Марцінята Павел Аляксандравіч — дырэктар школы. Віктар і Вадзім Рагоўскія — таксама музыканты. Карацей: усе сва-які на вякі! А сваты для каларытнага здымка лесвіцу прыставілі да даху

*пташа, пташа, —
З ручкамі і ножкамі, і з
чорнымі броўцамі,
І з чорнымі броўцамі, і з
вернымі слоўцамі...*

Расказвалі пра чалавека, які ішоў з вяселля вельмі маркотным. У яго запыталіся: "А чым вяселле неўнараў?" Адказ быў такі: "Усё падобнаму, толькі прымусу было малавата". З падслуханай гаворкі на вясельнай гамэрні я запамніў такія воклічы маіх землякоў: "На добры спажыў!", "Мёдам на душу!", "Ганіце на здароўе!", "І каб да донца!", "Не п'еш — хлебам макай!"...

Калі сусед аднекваўся ад прымусу, бо хацеў выпіць "умерачку", то на яго, наліваючы чарку, націскалі так: "А ці твая матка поўнай не была?"

*Поўны боцікі трасок.
А бадай, сваток, вышэй:
Поўны боцікі мышэй.*

Мноі багата запісана аўтэнтычных твораў розных жанраў. А ў вясельных мяне асабліва ўраджаюць фрывольныя тэксты: *Я са сватам топала, —
У калашыне хлопала...
Ой, сват, ты мой сват,
Не бяры мяне за зад...*

І вось першы вясельны дзень прыціхае. Цяпер толькі для Жэні нашы пяюхі выведзяць мелодыю: *А ў цёмным лесе,
Мядзведзь рыкаць...
Але ж нашай Жэні не
мядзведзь трэба баяцца,
а восеньскай ночкі:
Яна ж разлучыць ад таткі,
ад мамкі,
Яна прылучыць к свёкру,
к свякроўцы...*

*Наша капуста тлуста:
У сямі гатавана...*

А потым пачалося! Аж тэртус ідзе — па ўсіх сценах. Стукалі, грукалі, званілі так, што зайздросна стала самім музыкантам. Гэта ж ім у падзяку нашы гаспадынькі "гралі ў качэргі".

Толькі сціхамірыліся вясельнікі, і аж знямелі ад навін: нявесту ўкралі! Гэта мілашоўскія малыцы схавалі Жэню недзе ў застаронку і запатрабавалі выкуп. Паспагадалі ёй пяюхі, калі за багаты выкуп вызвалілі нявесту: *Малада Жэнічка, ці не
тошненька табе,
Ці не тошненька табе ў чужой
сямеечцы жыць,
У чужой сямеечцы быць —
чужой мамачцы служыць?*

Вось цяпер трэба было ўсім нам збірацца ў дарогу на Мілашова. У сваёй песні Ядзвінкі Кісляк аб гэтым нагадвала: *Паспішайся, Жэнічка,
паспішайся, малада:
Там цібе й дажадаюць,
касцёлы атмыкаюць,
Касцёлы атмыкаюць,
стулою ручкі звязуць,
Стулою ручкі звязуць,
шчырую праўду скажуць...*

Рахманымі сталі ўсе. І ў двары залапатала, закудахтала... Гэта мілашоўскія госці прыгадалі развітальны абавязак: сталі хапаць у дарогу ўсё, што траплялася: курэй, гусей, качанятак... Іх кубельнік (ёсць такая пасада!) падрыхтаваў на возе схоў для рытуальнага дабытку.

І вось мы ў Мілашове. Запомнілася песня, якую спявалі ад імя маладога: *...Ой, чуваць, сваты, чуваць:
Зялезныя колы звяняць,
Шаўковыя пудады шумяць.
Ай вязуць, вязуць
багатырачку!
Ай засьцілай, мамка,
парогі, парогі,—
Вязуць нявесту з дарогі,
з дарогі.
Ай засьцілай, мамка,
столікі, столікі,—
Вязуць нявесту
здалеку, здалеку.
Але не "паланянкай", а
гаспадынька прыехала суды
наша Жэня.*

Што яшчэ запомнілася з льявонпальска-мілашоўскага вяселля, так гэта жартаўлівы абрад "лаўкі ламаць". А праходзіў ён так: калі заканчалася вяселле ў маладога, то госці маладой, перш чым падзякаваць і развітацца, становіліся нагамі на лаўку і пачыналі гушкацца. Гэтая гульня была нібыта для таго, каб пакалыхаць і "ўзважыць сваццю", а магчыма для таго, каб запырчыць на будучыню, што на гэтых лаўках малады ніколі не зможа спраўляць новага вяселля.

Вось так мы аказаліся тады далучынымі да вечнасці. Апошнія два словы я, як той кубельнік, прыхваў ад журналісткі Марыны Весялуха. "Песні, народжаныя для вечнасці", — так называлася яе публікацыя пра выдадзены дыск "Пад ясну зарыцу" (песенна-абрадавая традыцыя Мёршчыны па матэрыялах маёй аўдыёкалекцыі 1968 — 1969 гадоў).

Спадзяюся, што будуць выдадзены і вясельныя найгрышы разам з песнямі, урыўкі з якіх прамільгнулі ў гэтым тэксце. З мелодыямі Айчыны не скоцімся ў лагчыны!

Сяргей ПАНІЗЬНІК, паэт

Вяселле, якому паўстагоддзя

Падчас льявонпальска-мілашоўскага вяселля, моманты якога запісаў на стужку аўтар.

Хітрынкі жывучасці: "З мелодыямі Айчыны не скоцімся ў лагчыны"

дурскіх і школай напоўнілася людзьмі з Мілашова. Вольга Грэцкая, а з ёй і Ядзя Кісляк устарапануліся:

*Наляцела, наляцела
повен двор гусей.
Не ўсе гусі, не ўсе гусі —
ёсць і лебедзі,
Не ўсе белы, не ўсе белы —
ёсць і шызыі.
Нізка-мала, нізка-мала
і Жэнічка,
А хоць мала, а хоць мала —
шчаслівая.
Наехала, наехала повен
двор гасцей.
Не ўсе госці, не ўсе госці —
і сватоўя ёсць...*

Пра сватоў гаворка асабліва. Чуйныя людзі! Запісы іх выступленняў доўга мне давалася разбіраць. Высветлілася, што льявонпальскі сват Барэйка Васіль прадставіў нам такія арыгінальны фальклорны твор, як гутарку "Страшны суд": *Вот паслухайці, людзі,
Што будзе на Страшным судзе:
Труба крэпка заравець,
Усіх людзей сазавець...*

Выводзіла такая, што тых судзілі і будуць судзіць, хто не ўмее добра жыць... (Цікава, што варыянт гэтай гутаркі я знайшоў у запісах фалькла-

і — пазіруюць (мудуруюцца-выбранджаюцца, па-нашаму). На трэцім здымку сядзяць наперадзе музыканты, а за імі маладыя і іх самая блізкая радня.

*Ды й дзе быў салавей,
ды й дзе зязюля,
Ды ў адзін садочак
яны зляцелі,
Ды й адну думачку
яны думалі...*

І вось прагучаў рытуальны "Застольны марш". Сваты заводзяць маладых за стол. За імі павольна пераступаюць госці. І калі пазвінелі кілішкі, жанкі і закусіць добра не паспелі: *А ў гародзе жоўтыі
цвецікі зацвелі,
А за столікам любыі
госцейкі паселі...*

Загуло вяселле, але павунням не перадыхнуць. Сямідзесяцітрохгадовая Вольга Грэцкая ведае ўсю перадвясельную гісторыю, таму так праўдзіва гучыць яе запей: *...Перад нашымі маладымі
сталы ўгінаюцца,
Сталы ўгінаюцца —
мяды разліваюцца.
Нашы кубкі залатыі, поўна
віном налітыі.
Жэнічка наша, наша увавіла*

— Вясёлашча ўсім! — ускаквала з-за стала дзяўчына Юнія Рагоўская — галасістая ўмеліца. Яе хвацкія мелодыі ўліваліся ў хор маладзіц — і засталіся на магнітафоннай стужцы. Лагодзяць сэрцы прыродныя песні Юніі і яе сябровак: "Як хацела мяне маці...", "Ручнікі", "Ой, мяцеліца...", "Я ж цябе падманула", "Касіў Ясь канюшыну"...

Падвясельшчы, госці пасля закусі і ў запярэчкі кінуліся. Як жа не зачэпяць вуха такія павучанні: "З сынам сварыся — на печ бярыся, а з зяцем сварыся — за клямку бярыся", "Не вер каню ў дарозе, а жонцы дома", "Хто мяняе, па тым хамут гуляе"...

А вясельная гудба гудзіць і гудзіць. Прагучаў падарункавы марш для нявесты. Людзі пасмялелі, а Ядзвінкі Кісляк — першая. Яна й пачала: *А сват сваціці ды сплёў лапці
З тоўстых лык.
І сам стаіць надуўшыся,
Як індый.*

Я ўжо згадваў свата Барэйку Васіля, які "адкупіўся" гутаркай "Страшны суд". Зеньку Каснарэвічу было адрасавана такое пасланне: *Ды высок, сваток, высок:*

Нявеста пакідае родную хату. Усё, што бярэ з сабою ў новую гаспадарку, называецца адным словам — пасаг. У песні нашых продкаў пра развітанне распавядаецца так: *Сядзім, мамулька,
пувячэраем з табою.
Пувячэраўшы, падзелімся
з табою.*

*Табе, мамулька, хата
нова, камора, —
Мне, маладзенькай, скрыня,
пярына, карова...*

Самы шумлівы марш, які мы пачулі на другі дзень вяселля, называецца так: "Граць у качэргі". Хто быў завадатарам? Гаспадынькі Вера Ліннік, Соня Барэйка, Насця Шаўчонак.

— А дзе пранік? Дзе чапляла, заслонка, патэльна? — нібы закудахтала Соня, жонка льявонпальскага свата.

— А мой тазік чым не бубен? Ёй, разам! — выгукнула Насця. Але перш чым грываць лыжкамі, чарпакамі, качэражыня музыканты выставілі наперад Марылю Кезік і Вольгу Грэцкую з талеркай капусты:

*Проша, гасцейкі, проша,
Ды на нашу капусту.*

Да 85-годдзя Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Іосіфа Жыновіча доўжыцца серыя публікацый пра дырыжораў, якія ў розны час узначальвалі гэты знакаміты калектыў. Сёння — працяг аповеду пра жыццё і творчасць народнага артыста СССР Іосіфа Жыновіча.

(Працяг. Пачатак у № 6.)

У архіве аркестра захоўваецца перафатаграфаваны здымак першай афішы Дзяржаўнага ансамбля народных інструментаў, выдадзенай у 1931 годзе. Пад фота нашага героя напісана: "Жыдовіч Я.Я." Памылкі няма. Жыдовіч — сапраўднае прозвішча цымбаліста, а ініцыялы "Я.Я." расшыфруюцца як "Язэп Язэпавіч". Юзэп, Язэп — так усе звалі Іосіфа ў той час. Сям'я Жыдовічаў паходзіла з дробнай шляхты і належала да каталіцкага веравызнання, таму Жыдовічы лічылі сябе палякамі. У адной з інтэрв'ю-крынціц я сустрэла спасылку на дакумент Дзяржаўнага архіва Мінскай вобласці — "Спіс вучняў, якія скончылі поўны курс Арэшкавіцкай 4-гадовай школы ў 1923/1924 гадах". У спісе з пяці прозвішчаў пад першым нумарам значыцца Жыдовіч Юлія Іосіфаўна, узраст 13 гадоў, нацыянальнасць — полька. Гэта сястра Іосіфа, маладзейшая за яго на чатыры гады. У Іосіфа былі яшчэ два старэйшыя браты — Антон і Стась. Апошні, па ўспамінах Іосіфа, таксама быў вельмі здольны цымбаліст-самаву, якога па музычнай адоранасці герой гэтых нататак ставіў нават вышэй за сябе. Памёр Стасць ад тыфу яшчэ юнаком. Сям'я Жыдовічаў была вельмі працавітая, але далёка не жабрачая. І гэтага Савецкага ўлада дадваваць ёй не маглі. У сярэдзіне 1920-х Жыдовічаў пазбавілі выбарчых правоў, а пазней, у перыяд калектывізацыі, адабралі ўсю маёмасць і рэпрэсіравалі.

Падрабязнасці тых трагічных часоў адлюстроўвае сямейная рэліквія — скарга Пракурору БССР Антона Іосіфавіча Жыдовіча ад 8 кастрычніка 1958 года. "Пачынаючы з 26-га года несумленныя людзі спрабавалі з нашай сям'ёй зводзіць асабістыя рахункі, і штогод ва ўстановы, дзе мы, дзеці, вучыліся і працавалі, паступалі розныя паклёпніцкія заявы. Кожны раз гэтыя паклёпніцкія абвінавачванні пачыналіся з нашай праверкі адкідваліся. І вось, у 1930-м годзе, у час чысткі савапарату, нам усім траім таксама былі прад'яўлены вельмі цяжкія абвінавачванні. Я, напрыклад, абвінавачваўся ў тым, што ўтоіў тое, што з'яўляючыся сынам буйнога памешчыка, а мой брат Іосіф у 1920-м годзе ў якасці белапольскага афіцэра актыўна выступаў супраць Савецкай улады, і гэтак далей. Я асабіста ў турму. Пешшу яна дайшла да гэтых абвінавачванняў

Іосіф Жыновіч у казахстанскім горадзе Цеміртаў. Люты, 1937 г.

Антон, Юлія і Іосіф Жыновічы — браты з сястрой. 1973 г.

Рыгор Самохін з артыстамі аркестра.

Іосіф-чарадзеі беларускіх цымбалаў

тады быў вычышчаны па 2-й катэгорыі, брат выключаны з інстытута, а сястра Юлія — са школы. Я добра памятаю, з якой цяжкасцю мне ўдалося абвергнуць гэтыя паклёпніцкія абвінавачванні. У выніку падрабязнага разбору спраў я быў адноўлены на рабоце, а брат і сястра — у навучальных установах. Даказваць тое, што брат у 1920-м годзе не выступаў супраць Савецкай улады ў якасці белапольскага афіцэра, было няцяжка, бо брату ў гэты час было ўсяго 12 гадоў ад нараджэння.

Мой бацька, Жыдовіч Іосіф Феліцыянавіч, 1872-га года нараджэння, селянін вёскі Арэшкавічы Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці, быў асуджаны 9-га чэрвеня 1933 года тройкай АДПУ БССР па арт. 63-1, 72, 75, 76 КК БССР на тры гады высылкі. Хутка пасля прысуду, знаходзячыся ў месцы ссылі, бацька памёр... Бацька быў малапільным (2 гады вясковай школы) селянінам, сярэдняком. Усё сваё жыццё ён працаваў на зямлі і быў зусім далёкі ад якіх бы там ні было палітычных думак і тым больш дзеянняў...

Схоля Францаўна, маці Іосіфа, таксама магла загінуць. Але ёй пашанцавала больш: яна збегла з-пад аховы у той час, калі яе перавозілі на грузавой машыне ў турму. Пешшу яна дайшла да Масквы, дзе жыў яе сын

Антон, і схавалася ў яго. А неўзабаве пацярпеў і сам Іосіф. Вясной 1935 года ён быў выключаны з кансерваторыі і праз некалькі дзён арыштаваны. Яго асудзілі на 10 гадоў! Пакарэнне ён адбываў у Мардовіі. Цяжка ўявіць, ці змог бы ён да канца вытрымаць выпрабаванне ГУЛАГам. Бо амаль увесь час знаходжання там моцна хварэў на сухоты. А выратаваў Іосіфа Іосіфавіча выпадак, калі не сказаць чуд. Ён напісаў ліст да сястры Леніна Марыі Ільінічы Ульянавай, якая тады была загадчыцай Бюро скаргаў у Камісіі савецкага кантролю. Неверагодна, якім чынам, але пісьмо ўсё ж дайшло да адрасата, і дзякуючы клопамат Ульянавай, Іосіфа вызвалілі. Магчыма, тады ён і змяніў прозвішча, каб не жыць з цяжкім кляймо "сына ворага народа"...

Няпростым было яго вяртанне. Перш за ўсё ў ма-

ральных сэнсе, бо ўзрушэнне ад бачанага ў ГУЛАГу не магло не выклікаць гэўнага пратэста, расчаравання. Пра гэта не прынята было казаць ні пасля смерці Жыновіча, ні тым больш пры жыцці, але таемная нядробязчыліваць і мнагазначныя шэпты за спінай суправаджалі яго да скону дзён, нягледзячы на ўсе цалкам заслужаны ім званні і ганаровыя пасады. Жыновіч не любіў прыгадваць пра той час, таму многія факты яго біяграфіі таго перыяду засталіся недастаткова высветленымі. Ён не адразу пасля вызвалення вярнуўся ў Беларусь. На адным са здымкаў з асабістага архі-

рускай дзяржаўнай кансерваторыі па спецыяльнасці "народныя інструменты". З іншага боку, у асабістым лістку па ўліку кадраў сам Жыновіч сваім акуратным почыркам пазначае з'яўленне ў Мінску менавіта 1939-м годам, а перад тым пералічае Новасібірск, Чалябінск, Златавуст, Калінін, Архангельск і іншыя гарады, дзе выступаў выканаўцам-цымбалістам на эстрадзе. Што гэта былі за выступленні? І чаму ён так шмат вандраваў і не вяртаўся?..

Жыновіч зноў пачаў працаваць у калектыве, з якім усяго некалькі гадоў таму зведаў сапраўдны артыстычны поспех. Толькі ця-

новіч сыграў Арлоў усю сваю праграму і атрымаў найкаштоўныя парадныя трактоўцы твораў і канчатковым іх адборам.

Сам конкурс адбываўся ў Маскве ў Доме Саюзаў на Вялікай Дзмітраўцы з 1 па 17 кастрычніка 1939 года. Жыновіч выконваў "Беларускую рапсодыю" Аляксея Туранкова, вальс Шапэна і іншыя творы. У журы былі вядомыя музыканты: азербайджанскі кампазітар Узейр Гаджыбекаў (старшыня), балалаечнік-віртуоз, арганізатар і першы кіраўнік Маскоўскага вялякарускага аркестра народных інструментаў Барыс Траяноўскі, дырыжор і кіраўнік Аркестра народных інструментаў Мікалай Осіпаў, гітарыст Аляксандр Іваноў-Крамскі і іншыя артысты.

Гра Жыновіча была вельмі ацэнена членамі журы. Ён атрымаў II прэмію (не засталіся без узнагарод і іншыя беларускія музыканты: III прэмію ўручылі Аркадзь Астранецкаму, дыплом — Станіславу Навіцкаму і Георгію Жыхараву). У Маскве Жыновіч зноў апянецца менш чым праз год: у чэрвені 1940-га там адбывалася I Дэкада беларускага мастацтва, у якой прымаў удзел Аркестр народных інструментаў БССР. На адным з канцэртаў Дэкады Жыновіч павінен быў выступаць сольна, але тут яму зноў прыгадалі яго "неблаганадзеінасць". Замест яго выступаў 17-гадовы Аркадзь Астранецкі, якому проста на Дэкадзе "усесаюзны стараста" Міхаіл Калінін уручыў медаль "За працоўную адзнаку". Няпроста было Жыновічу перажываць падобныя крыўды... Красамоўнае пацвярджэнне — здымак артыста аркестра, які быў зроблены адразу ж пасля Дэкады. У цэнтры яго — дырыжор аркестра Рыгор Самохін і "закадычны" напарнік Іосіфа Жыновіча Станіслаў Навіцкі з медалямі "За працоўную адзнаку" на грудзях. Сам Жыновіч сядзіць збоку (першы злева ў другім шэрагу), і позірк у яго нейкі зусім не вясёлы...

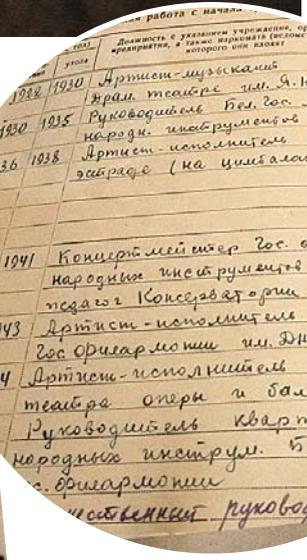
Ды ўсё ж у перадаванні час у яго жыцці было нямаля і радасных, прыемных падзей. Ён скончыў кансерваторыю і нават пачаў выкладаць там, шмат выступаў — і сольна, і ў складзе аркестра. Але галоўнай падзеяй, безумоўна ж, была сустрэча з будучай жонкай Галінай Гаўрыльчык, якая ў той час вучылася ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі па класе вакала і ўжо працавала салісткай опернага тэатра. Незадоўга перад вайной яны ажаніліся і былі разам 35 гадоў...

Вольга БРЫЛОН, музыказнаўца

Працяг чытайце ў наступных нумарах.

Плакят ансамбля 1931 года.

Лісток па ўліку кадраў з асабістай справы Іосіфа Жыновіча. З архіва Белдзяржфілармоніі.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі ХІІ — ХVІІІ стст."
- "Мастацтва Беларусі ХІХ — пач. ХХІ стст."
- "Мастацтва Беларусі ХХ — пач. ХХІ стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстава **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
- "Мастацтва Расіі ХVІІІ — пач. ХХ стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы ХVІ — ХХ стст."
- Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў ХХ стагоддзя"**.

Выставы:

- Выстава **"Гоя... Пікаса"** (графіка са збору Каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў (Мадрыд, Іспанія)) — да 21 сакавіка.
 - Выстава Анатоля Зайцава **"Адкрыццё ў абліччах"** з сямейнай калекцыі майстра і са збору Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа — да 29 лютага.
 - Выстава **"Леў і Сяргей Гумілёўскія. Скульптура"** — да 14 сакавіка.
 - Выстава **"Час і творчасць Льва Бакста"** — да 17 красавіка.
- Мерарпрыемства:**
- "**Свята вясны**" — да 26 лютага.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ ХІХ ст.”

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. *Тэл.: 327 88 78.*

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
 - "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
 - "Сядзібны партрэт ХVІІ — сяр. ХІХ стст."
- Выстава:**
- "**Вільнюс і яго жыхары ў "Віленскім альбоме" Яна Казіміра Вільчынскага**" — да 17 красавіка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. *Тэл.: 507 44 69.*

■ Пастаянная экспазіцыя.

Акцыя:

- "**Спатканне ў музеі**" (экскурсія пра вясельныя традыцыі, стварэнне сямейнага абрэргу "Неразлучнікі", канцэрт лёгкай музыкі ў рамантычнай атмасферы, гарачая зёлкавая гарбата) — 14 лютага а 14-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.

- "Беларусь ХVІ — ХVІІІ стст. у партрэтах і геральдыцы".

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. *Тэл./факс: 334 11 56.*

- 13** — **"Снягурка"** (опера ў 2-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава.
- 14** — **"Страсці (Рагнеда)"** (балет у 2-х дзеях) А.Мдзівані.
- 14** — **"Закаханыя"** — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30.

- "Мастацтва ў гарадской культуры. ХІХ — ХХ стст."

Выставы:

- Выставачны праект **"Гандаль Беларусі на шляхх гісторыі"** — да 1 чэрвеня.
- Міжнародны выставачны праект **"Усё жыццё ў адным ровары"**, арганізаваны кампаніяй "ItalyMania" сумесна з музеем, — з 18 лютага.
- Мастацкі праект **"Спадчына Беларусі"** — да 28 лютага.
- Міжнародная выстава **"Радзівілы. Вялікая эпоха князёў"** — да 28 сакавіка.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. *Тэл.: 290 68 47.*

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскі ў канцы ХІХ — на пачатку ХХ стст."
- "І З'езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І З'езда РСДРП".
- Выстава **"Зброя і гонар. Татары на службе ВКЛ"** — да 3 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставага і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".

Выстава:

- "**Джунглі за шклом**" — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. *Тэл.: 237 46 94.*

- Выстава **"Муміі свету"** — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). *Тэл.: +37529 123 60 53.*

- Выстава **"Лукамор'е"** (фігуры, якія рухаюцца) — да 1 чэрвеня.
- Выстава **"Экзатычныя жывёлы свету"** — да 5 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — ХІХ стст."
- "Беларуская музычная культура ХХ ст."
- "Тэатральная культура Беларусі ХХ ст."
- Выстава:**
- Выстава **"Калыханке — 35"**, арганізаваная Белтэлерадыёкампаніяй і

- 16** — Адкрыццё ІV фестывалю **"Уладзімір Співакоў запрашае..."** (пры ўдзеле народнай артыстыкі Расіі, народнай артысткі Абхазіі Хіблы Герзмава).
- 17, 18** — **"Лаўрэнсія"** (балет у 2-х дзеях) А.Крэйна.
- 19** — **"Баль-маскарад"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі.
- 20** — **"Шчаўкунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя"** (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.
- 20** — **"Білет у "Гранд-опера"** — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала Л.П. Александроўскай).

- каналам "Беларусь 3", — да 1 сакавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. *Тэл.: 286 74 03.*

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

- Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстава:

- "**Аўтамабіль на далоні**".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстава:

- Міжнародная выстава фота **"Гульня ў класіку"** — да 14 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Зброяй сатыры"** (плакаты, газетна-часопісная сатырычная графіка, насценныя газеты і замалёўкі партызанскіх мастакоў у жанрах палітычнай і побытавай сатыры; мемарыяльныя рэчы беларускіх мастакоў-карыкатурыстаў, "лясная" паліграфічная тэхніка ва ўзноўленым інтэр'еры партызанскай тыпаграфіі) — да 27 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8–01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава **"Мастацтва ў камені"** — з 22 лютага да 1 мая.

- Выстава **"Фрагменты"** — да 3 красавіка.

Выставачная зала сектара экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстава **"Незвычайна аб звычайным"** — да 28 лютага.

Ратуша

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8–01596) 2 82 91, (8–01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава **"Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княжны Марыі Гагенлоэ"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "**Якуб Колас. Жыццё і творчасць**".

- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Кроchim у школу разам з Коласам"**.

Акцыі:

- "**Самы лепшы дзень**" (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

Выставы:

- Выстава твораў Аляксандра Каршакевіча **"Усмешкі з добраю душой"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

Акцыі:

- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстава:

- Мастацкая выстава Галіны Бараноўскай **"Краявіды Купалавага натхнення: ад Вязынікі да Прагі"** — да 25 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. *Тэл.: 321 24 30.*

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. *Тэл.: 321 24 30.*

Экспазіцыя:

- "**Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва**".

Выстава:

- Выстава твораў літоўскага мастака Саламона Цейцельбаўма **"У пошуках духоўнага апірышча"** — да 20 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "**Мінск губернскі. Шляхецкі побыт**".
- "**Мастак. Грамадзянін. Герой**". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г.Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выставы:

- Выстава **"Машыны, якія гавораць / Talking machine"**, пры ўдзеле творчай групы "Рамзэс Экспа" — да 27 сакавіка.
- Выстава калекцыі беларускага нацюрморта **"Рэчыўны свет"** (з калекцыі Аляксандра Унукава) — да 7 лютага.

- 18** — **"Ціхі шпэат сыходзячых крокаў"** Д.Багаслаўскага. VI Адкрыты форум *эксперыментальных пластычных тэатраў Беларусі "ПлаСтформа"*.
- 19** — **"STALKING PARADISE"** ("Райская аблава") Люблінскага тэатра танца (Польшча).
- 20** — **"INSIGHT"** ("У полі зроку") — монаспектакль Януша Орліка (Польшча).
- 20** — **"ROOM 40"** ("Пакой 40") — Мацей Кузьмінскі Праект (Польшча).

Афіша "К" /

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "**Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет**".

Выстава:

- Выстава графікі і скульптуры Уладзіміра Даўгялы і Сяргея Аганава **"Гонар. Годнасць"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

■ Пастаянная экспазіцыя.

- Канцэрт **"Ён, Яна і Опера"** — 13 лютага а 17-й.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- "**Кола часу**" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. ХІХ — сяр. ХХ стст.
- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. ХІХ ст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. *Тэл.: 321 24 30.*

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.
- Літаратурна-інтэрактыўны конкурс **"Ён і Яна"** — з 13 лютага да 6 сакавіка.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. *Тэл.: 321 24 30.*

- Выстава-рэканструкцыя **"Прыцемкі Сярэднявечча. Прылады пакарання"** — да 28 лютага.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава Улады Белавусавай-Кірзэнка **"Нюансы падарожжа"** — да 20 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі:

- "**Культавыя прадметы**" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "**Чырвоная гасцёўня**".
- "**Зала ўрачыстых прыёмаў**".
- "**Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея**".

Выставы:

- Інтэрактыўны выставачны праект **"У гасцях у казкі"** — да 14 лютага.
- "**Новае ў археалогіі Гомельшчыны**" (новыя знаходкі з Мохавскай і Гомельскай археалагічных экспедыцый пад кіраўніцтвам А.А. Макушнікава) — да 28 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 13** — **"Чырвоны каптурык"** У.Кандрусевіча. Пачатак а